

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ બાંદેકર બ્રધર્સ પ્રા. લિ. અને અન્ય.

વિરુદ્ધ

પ્રસાદ વાસુદેવ કેની, વગેરે.

(ફીમીનલ અપીલ નંબરો ૫૪૬-૫૫૦/૨૦૧૭)

૦૨/૦૮/૨૦૨૦

[આર. એફ. નરીમન અને નવીન સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩-કલમ ૩૪૦-૬૬ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨-પ્રતિવાદી/આરોપી-માલિકીની સંસ્થાએ અપીલકર્તાઓ સાથે વ્યવસાયિક સંબંધ બાંધ્યો હતો-પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો હતો, જેના પરિણામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા વિવિધ દાવાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા-પ્રતિવાદીઓએ અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા ઉપરોક્ત દાવાઓમાં તેમના લેખિત નિવેદનો અને પ્રતિદાવાઓ દાખલ કર્યા હતા-અપીલકર્તાઓએ ફોજદારી ફરિયાદો દાખલ કરી હતી અને દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદી/આરોપીએ ખોટા પુરાવા આપ્યા હતા અને બનાવટી ડેબિટ નોટ્સ બનાવી હતી અને ખાતાઓના

પુસ્તકોમાં ખોટી એન્ટ્રીઓ કરી હતી-મેજિસ્ટ્રેટે ઉપરોક્ત ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરી હતી. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧, ૧૯૨ અને ૧૯૩ હેઠળ પ્રક્રિયા બહાર પાડવામાં આવી-પ્રતિવાદીએ ઉપરોક્ત આદેશો સામે પુનરાવર્તન અરજીઓ દાખલ કરી હતી, જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ અને કલમ ૩૪૦ હેઠળની પ્રક્રિયા ફરજિયાત છે, જેને ટાળી શકાતી નથી-પુનરાવર્તન અરજીના પ્રતિ-સોગંદનામામાં, અપીલકર્તાઓએ પ્રથમ વખત એવી દલીલ કરી હતી કે કલમ ૪૬૩, ૪૬૪, ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૬૯, ૪૭૧, ૪૭૪, ૪૭૫ અને ૪૭૭-એ હેઠળ ગુનાઓ પ્રતિવાદીઓ સામે આઈ. પી. સી. પણ બનાવવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે ખાનગી ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય રહેશે-વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે પુનરાવર્તનને મંજૂરી આપી અને ફરિયાદોને રદ કરી-અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીઓ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી-અપીલ પર, ચુકાદો આપ્યો:ઈકબાલ સિંહ મારવાહ કેસ એ દરખાસ્ત માટે સ્પષ્ટ સત્તા છે કે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) હેઠળ આવતા કેસોમાં, જે દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનું કહેવાય છે તે કસ્ટોડિયા લેજિસ હોવો જોઈએ જેના પછી છેતરપિંડી થાય છે-વધુમાં, સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓ એ પણ જણાવે છે કે જ્યારે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) આકર્ષિત થાય છે, ત્યારે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ કેસનો ગુણોત્તર આકર્ષિત થતો નથી અને તેથી, જો આઈપીસીની કલમ ૧૯૧/૧૯૨ ને આકર્ષિત કરતા અદાલત પરિસરની બહાર ખોટા પુરાવા બનાવવામાં આવે છે, તો

ઉપરોક્ત ગુણોત્તર લાગુ નહીં થાય જેથી આ કલમો હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે દાખલ કરવામાં આવેલી ખાનગી ફરિયાદને માન્ય કરી શકાય— તાત્કાલિક કેસમાં દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદોનું અવલોકન, કોઈ પણ પ્રકારની શંકા છોડી દે છે કે પ્રથમ ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૧ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે અને બીજી ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૨ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે—જે ડેબિટ નોટો પ્રતિવાદીઓ દ્વારા બનાવવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે, તે સ્પષ્ટ છે કે ડેબિટ નોટો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ હેઠળ 'ખોટા દસ્તાવેજો' ન હતા, કારણ કે તે કેટલાક લોકો દ્વારા અથવા તેમના અધિકાર હેઠળ કરવામાં આવી હતી એવું માનવા માટે બનાવવામાં આવી ન હતી. અન્ય વ્યક્તિ—છેતરપિંડીનો આ મૂળભૂત ઘટક પોતે જ બનાવવામાં આવ્યો નથી, તેથી આઈ. પી. સી. ના પ્રકરણ XVIII માં જેના પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેમાંથી કોઈ પણ કલમ વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં પ્રથમ દૃષ્ટિએ પણ આકર્ષિત થઈ નથી—હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે બે ફરિયાદોમાં કલમ ૧૮૫ આર/ડબલ્યુ નો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૪૦ અને પછી તેને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી જેથી એક ગોળાકાર ભૂમિકામાં ચોરસ ખૂંટો નક્કી કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો—સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા પુનરાવર્તનમાં અને અપીલ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આ યોગ્ય રીતે અટકાવવામાં આવ્યું છે—જ્યારે એવું કહેવું સાચું છે કે ખાનગી ફરિયાદ પર રૂપાંતરનો આદેશ અને ત્યારબાદ પ્રક્રિયા જારી કરવાનો આદેશ સાચો ન હોઈ

શકે, તેમ છતાં મૂળ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી બે ફરિયાદોને હજુ પણ આગળ ધપાવી શકાય છે-તેથી, બે ફરિયાદોને તેમના મૂળ સ્વરૂપમાં પુનઃસ્થાપિત કરી શકાય છે જેથી તેઓ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ અને કલમ ૩૪૦ ની કવાયતને અનુસરીને આગળ વધી શકે.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, અદાલતે

ઠરાવ્યુ: ૧. સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) અને કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) માં ઉલ્લેખિત ગુનાઓ વચ્ચેના તફાવતને સમજવો મહત્વપૂર્ણ છે. જ્યાં ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત તથ્યો આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ થી ૧૯૩ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે, ત્યાં સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) લાગુ પડે છે.મહત્વની બાબત એ છે કે એકવાર આઈ. પી. સી. ની આ કલમોને આકર્ષિત કરવામાં આવે, પછી કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈપણ કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ થવો જોઈએ.આમ, જે સ્પષ્ટ છે તે એ છે કે આ કલમો હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો માત્ર કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ પણ કાર્યવાહીમાં જ આચરવો પડતો નથી, પરંતુ તે કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ પણ કાર્યવાહીના સંબંધમાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનો કથિત ગુનો પણ હોઈ શકે છે.[પરિચ્છેદ ૧૯]

૨. કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) ની સરખામણીમાં, સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) કલમ ૪૬૩ માં વર્ણવેલ ગુનાઓની વાત કરે છે, અને

આઈપીસીની કલમ ૪૭૧, ૪૭૫ અથવા ૪૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે, જ્યારે આવા ગુનાઓ કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે. કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) માં તેની ગેરહાજરીથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે "અથવા તેના સંબંધમાં" શબ્દો છે, જે સ્પષ્ટ કરે છે કે જો કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) ની જોગવાઈઓ આકર્ષાય છે, તો કથિત રીતે આચરવામાં આવેલો ગુનો કાયદાકીય રીતે માન્ય દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં આચરવામાં આવવો જોઈએ, અદાલતની કાર્યવાહીમાં દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં આચરવામાં આવેલો ગુનો નહીં. ખરેખર, તે આ તફાવત છે જે અપીલકર્તાના કેસના શીટ એન્કરને સમજવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે, એટલે કે ઇકબાલ સિંહ મારવાહમાં આ અદાલતના ચુકાદા. [પરિચ્છેદ ૨૨]

૩. ઇકબાલ સિંહ મારવાહ એ દરખાસ્ત માટે સ્પષ્ટ સત્તા ધરાવે છે કે જે કિસ્સાઓમાં સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) હેઠળ આવે છે, જે દસ્તાવેજ બનાવટી હોવાનું કહેવાય છે તે કસ્ટોડિયા લેજિસ હોવો જોઈએ, જેના પછી છેતરપિંડી થાય છે. [પરિચ્છેદ ૨૯]

૪. સુપ્રીમ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે જ્યારે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (b) (i) ને આકર્ષિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે ઇકબાલ સિંહ મારવાહનો ગુણોત્તર, જેણે સચીદા નંદ સિંહ અને અબ્ર

વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અબ્રને મંજૂરી આપી હતી. (૧૯૯૮) ૨ એસ. સી. સી. ૪૯૩, આકર્ષાય નહીં, અને તેથી, જો આઈ. પી. સી. ની કલમ <આઈ. ડી. ૧> ને આકર્ષતા અદાલતના પરિસરની બહાર ખોટા પુરાવા બનાવવામાં આવે, તો ઉપરોક્ત ગુણોત્તર લાગુ થશે નહીં જેથી આ કલમો હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે દાખલ કરવામાં આવેલી ખાનગી ફરિયાદને માન્ય કરી શકાય. [પરિચ્છેદ ૩૩]

૫. ફરિયાદોનું અવલોકન એ બાબતમાં કોઈ શંકા છોડતું નથી કે પ્રથમ ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે અને બીજી ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૨ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે. જો કે, સેશન્સ જજ સમક્ષ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરીક્ષણ અરજીના જવાબી સોગંદનામામાં પ્રથમ વખત, અપીલકર્તાઓએ એવી અરજી કરી હતી કે આઈપીસીની કલમ ૪૬૩, ૪૬૪, ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૬૯, ૪૭૧, ૪૭૪, ૪૭૫ અને ૪૭૭-એ હેઠળ પણ પ્રતિવાદીઓ સામે ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા હતા. [પરિચ્છેદ ૪૨]

૬. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે તેમના માર્ગમાં આવતી મુશ્કેલીઓને સમજીને, અપીલકર્તાઓએ અચાનક રસ્તો બદલી નાખ્યો અને સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૯૫ હેઠળ યોગ્ય રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલી અરજીને ખાનગી ફરિયાદમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે મેજિસ્ટ્રેટને અરજી કરી હતી. બે

ફરિયાદોનું વાંચન એ બાબતમાં કોઈ શંકા છોડતું નથી કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ના ઘટકોને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો મુસદ્દો તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે—અપીલકર્તાઓ તરફથી હવે એકમાત્ર દલીલ એ છે કે અદાલતની કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં કેટલીક ડેબિટ નોટો બનાવટી હતી, તેથી માત્ર ઇકબાલ સિંહ મારવાહનો ગુણોત્તર જ લાગુ થશે નહીં, પણ આઈ. પી. સી. ની "બનાવટી" કલમોના ઘટકો પણ હવે તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. જ્યારે એ ધ્યાનમાં રાખવું અગત્યનું છે કે વાસ્તવિક કેસોમાં જ્યાં આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ માં વ્યાખ્યાયિત છેતરપિંડીના ઘટકો બનાવવામાં આવ્યા છે, અને તેથી, ખાનગી ફરિયાદીને નિવારક ન છોડવો જોઈએ, તેમ છતાં આ અદાલતના પ્રારંભિક ચુકાદામાં આપવામાં આવેલી ચેતવણીને ધ્યાનમાં રાખવી પણ એટલી જ મહત્વપૂર્ણ છે.[પેરા ૪૩]

૭. આમ એ સ્પષ્ટ છે કે જો બે ફરિયાદોમાં કરવામાં આવેલા તમામ દાવાઓ (જે સ્પષ્ટપણે દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે) ને બાજુ પર મૂકી દેવામાં આવે અને માત્ર તે જ ડેબિટ નોટો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે જે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા "બનાવવામાં આવી" હોવાનું કહેવાય છે, તો તે સ્પષ્ટ છે કે ડેબિટ નોટો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ હેઠળ "ખોટા દસ્તાવેજો" ન હતા, કારણ કે તે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેના અધિકાર હેઠળ બનાવવામાં આવી હતી એવું માનવા માટે બનાવવામાં આવી ન હતી. છેતરપિંડીનો આ મૂળભૂત ઘટક પોતે જ બનાવવામાં આવ્યો નથી, તેથી

આઈ. પી. સી. ના પ્રકરણ XVIII માં જે કલમો પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેમાંથી કોઈ પણ કલમ આ કેસની હકીકતોમાં પ્રથમ દષ્ટિએ પણ આકર્ષિત થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં.[પરિચ્છેદ ૫૨]

૮. હવે અપીલકર્તાઓની કેટલીક અન્ય રજૂઆતો સાથે વ્યવહાર કરવાનું બાકી છે. અપીલકર્તાઓએ ફરિયાદમાં અન્ય ગુનાઓ પણ જાહેર થાય છે અને મેજિસ્ટ્રેટે તે માટે પ્રક્રિયા જારી કરવી જોઈતી હતી તેવી ફરિયાદ કરવા માટે અપીલકર્તાઓએ સીઆરપીસીની કલમ ૪૮૨ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી દાખલ કરી ન હતી તેવા હાઈકોર્ટના તારણને પડકારતી અપીલકર્તાઓની રજૂઆતને ટેકો આપવા માટે કોઈ આધાર નથી. ઉચ્ચ અદાલતે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સુઓ મોટો કાર્ય કરે છે કે કેમ તે ઉચ્ચ અદાલતે નક્કી કરવાનું છે, કારણ કે તે ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત વિવેકબુદ્ધિ છે જેનો ઉપયોગ કેસની હકીકતો પર કરવામાં આવે છે. આ અદાલતે જોયું છે તેમ, આ કેસની હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૯૫ની તારીખની બે ફરિયાદો યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવી હતી, અને પછી તેને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, જેથી એક ગોળાકાર ભૂમિકામાં ચોરસ ખૂંટો ફિંટ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. સેશન્સ કોર્ટે પુનરાવર્તનમાં અને અપીલ હેઠળના હાઈકોર્ટના ચુકાદા દ્વારા આને યોગ્ય રીતે અટકાવી દેવામાં આવ્યું છે.[પેરા ૫૩]

૯. આ આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી લેખિત અરજીઓને વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે.આ અદાલતને એવું લાગે છે કે બાળક અને સ્નાનનું પાણી બંનેને એકસાથે બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા છે.જોકે એવું કહેવું સાચું છે કે ખાનગી ફરિયાદ પર રૂપાંતરનો આદેશ અને ત્યારબાદ પ્રક્રિયા જારી કરવાનો આદેશ સાચો ન પણ હોઈ શકે, તેમ છતાં મૂળ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી બે ફરિયાદોને હજુ પણ આગળ ધપાવી શકાય છે.એકવાર મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ રદ થઈ ગયા પછી, એડિશનલ સેશન્સ જજે મૂળ ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે તે પહેલાં પક્ષકારોને આ પદ પર ઉતારી દેવા જોઈએ.આવું કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, આ અદાલતને લાગે છે કે અપીલકર્તાઓએ એવું કહેવું યોગ્ય છે કે આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ હેઠળ કથિત રીતે ગંભીર ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, હવે ફરિયાદો પોતે જ રદ કરવામાં આવી છે.તેથી, બે ફરિયાદોને તેમના મૂળ સ્વરૂપમાં પુનઃસ્થાપિત કરો જેથી તેઓ સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ અને ૩૪૦ની કવાયતને અનુસરીને આગળ વધી શકે. [પરિચ્છેદ ૬૦]

ઈકબાલ સિંહ મારવાહ અને અબ્ર વિરુદ્ધ મીનાક્ષી મારવાહ અને અબ્ર.
(૨૦૦૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૭૦:[૨૦૦૫] ૨ ત્યારબાદ એસ. સી.
આર. ૭૦૮; બાબુ લાલ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૬૪] ૪ એસ.
સી. આર. ૯૫૭.

પટેલ લાલજીભાઈ સોમાભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૭૧) ૨
એસસીસી ૩૭૬:[૧૯૭૧] પૂરક.એસસીઆર ૮૩૪; દૌલત રામ વિરુદ્ધ
પંજાબ રાજ્ય [૧૯૬૨] ૨ સપ્લીમેન્ટ.એસ. સી. આર. ૮૧૨; ડૉક્ટર
એસ. દત્ત વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૬૬] ૧ એસ. સી. આર. ૪૯૩;
બબન સિંહ અને અબ્ર. વિરુદ્ધ જગદીશ સિંહ અને અબ્ર. [૧૯૬૬] ૩
એસસીઆર ૫૫૨; કમલા પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ હરિ નાથ સિંહ [૧૯૬૭]
૩ એસસીઆર ૮૨૮; કૈલાશ મંગલ વિરુદ્ધ રમેશ ચંદ (૨૦૧૫) ૧૫
એસસીસી ૭૨૯; નરેન્દ્ર કુમાર શ્રીવાસ્તવ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને
અન્ય (૨૦૧૯) ૩ એસસીસી ૩૧૮:[૨૦૧૯] ૨ એસસીઆર ૬૪૩;
બસીર-ઉલ-હક અને અન્યો વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય [૧૯૫૩]
એસસીઆર ૮૩૬; કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ હેમરેડ્ડી (૧૯૮૧) ૨
એસસીસી ૧૮૫:[૧૯૮૧] ૨ એસસીઆર ૬૯૫; દેવેન્દ્ર વિરુદ્ધ યુ. પી.
રાજ્ય (૨૦૦૯) ૭ એસસીસી ૪૯૫:[૨૦૦૯] ૭ એસસીઆર ૮૭૨;
મોહમ્મદ.ઈબ્રાહિમ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી.
૭૫૧:[૨૦૦૯] ૧૩ એસસીઆર ૧૨૫૪; મીર નાગવી અસ્કરી વિરુદ્ધ
સીબીઆઈ (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૬૪૩:[૨૦૦૯] ૧૩ એસસીઆર
૧૨૪-પર આધાર રાખ્યો હતો.

સુરજિત સિંહ વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ (૧૯૯૬) ૩ એસસીસી ૫૩૩:
[૧૯૯૬] ૩ એસસીઆર ૭૦; મનસુખલાલ ધનરાજ જૈન અને અન્ય

વગેરે વિરુદ્ધ એકનાથ વિહલ ઓગાલે વગેરે. (૧૯૯૫) ૨ એસસીસી
૬૬૫:[૧૯૯૫] ૧ એસસીઆર ૯૯૬; મહેશ ચંદ શર્મા વિરુદ્ધ યુ. પી.
રાજ્ય અને અન્યો (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૫૧૯:[૨૦૦૯] ૧૩
એસસીઆર ૯૨૨; સી. પી. સુભાષ વિરુદ્ધ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ચેન્નાઈ
અને અન્ય (૨૦૧૩) ૧૧ એસસીસી ૫૫૯:[૨૦૧૩] ૧ એસ. સી.
આર. ૫૪૫; કિશોરભાઈ ગંડુભાઈ પેથાની વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને
અબ્ર. (૨૦૧૪) ૧૩ એસસીસી ૫૩૯:[૨૦૧૩] ૧૦ એસસીઆર ૨૦૮;
વિષ્ણુ ચંદ્રગાંવકર વિરુદ્ધ એન. એમ. દેસાઈ (૨૦૧૮) ૫ એસસીસી
૪૨૨:[૨૦૧૮] ૩ એસસીઆર ૧૦૩; સચિદા નંદ સિંહ અને અબ્ર
વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અબ્ર. (૧૯૯૮) ૨ એસસીસી ૪૯૩:[૧૯૯૮]
૧ એસસીઆર ૪૯૨-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

રાજ્ય વક્ક જોડ, મદ્રાસ વિરુદ્ધ અબ્દુલ અઝીઝ સાહિબ અને અન્ય
એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ મેડ. ૭૯; રે વી વી એલ નરસિમ્હામૂર્તિ એ. આઈ.
આર. ૧૯૫૫ મેડ ૨૩૭-નો ઉલ્લેખ.

કેસ કાયદો સંદર્ભ

[૨૦૦૫] ૨ એસ. સી. આર. ૭૦૮ એ પેરા ૪ ને અનુસર્યું

[૧૯૯૬] ૩ એસ. સી. આર. ૭૦ નો સંદર્ભ પેરા ૭ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૧૯૭૧] પૂરક.એસ. સી. આર. ૮૩૪ પેરા ૧૦ પર આધારિત હતું.

[૧૯૬૨] ૨ પૂરક.એસ. સી. આર. ૮૧૨ એ પેરા ૧૧ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૧૯૬૪] ૪ એસ. સી. આર. ૯૫૭ એ પેરા ૧૪ ને અનુસર્યું

[૧૯૬૬] ૧ એસ. સી. આર. ૪૯૩ પેરા ૧૫ પર આધાર રાખે છે

[૧૯૬૬] ૩ એસ. સી. આર. ૫૫૨ પેરા ૧૬ પર આધારિત હતું.

[૧૯૬૭] ૩ એસ. સી. આર. ૮૨૮ પેરા ૧૭ પર આધાર રાખે છે

એર ૧૯૬૮ મેડ. ૭૯ નો સંદર્ભ પેરા ૨૦ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૧૯૯૫] ૧ એસ. સી. આર. ૯૯૬ નો સંદર્ભ પેરા ૨૧ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૯] ૧૩ એસ. સી. આર. ૯૨૨ નો સંદર્ભ પેરા ૨૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૧૩] ૧ એસ. સી. આર. ૫૪૫ નો સંદર્ભ પેરા ૨૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૧૩] ૧૦ એસ. સી. આર. ૨૦૮ નો સંદર્ભ પેરા ૨૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૧૮] ૩ એસ. સી. આર. ૧૦૩ નો સંદર્ભ પેરા ૨૯ માં આપવામાં આવ્યો છે.

(૨૦૧૫) ૧૫ એસ.સી.સી. ૭૨૯ એ પેરા ૩૧ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૨૦૧૯] ૨ એસ. સી. આર. ૬૪૩ નો સંદર્ભ પેરા ૩૨ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૧૯૯૮] ૧ એસ. સી. આર. ૪૯૨ નો સંદર્ભ પેરા ૩૩ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૫૩] એસ. સી. આર. ૮૩૬ પેરા ૪૩ પર આધાર રાખે છે

[૧૯૮૧] ૨ એસ. સી. આર. ૬૯૫ પેરા ૪૪ પર આધારિત હતું.

એ.આઈ.આર. ૧૯૫૫ મેડ ૨૩૭ પેરા ૪૪ નો સંદર્ભ આપે છે

[૨૦૦૯] ૭ એસ. સી. આર. ૮૭૨ પેરા ૪૭ પર આધારિત હતું.

[૨૦૦૯] ૧૩ એસ. સી. આર. ૧૨૫૪ પેરા ૪૯ પર આધારિત હતું.

[૨૦૦૯] ૧૩ એસ. સી. આર. ૧૨૪ પેરા ૫૦ પર આધારિત હતું

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૫૪૬-૫૫૦/૨૦૧૭.

ક્રિમિનલ રિટ પિટિશન નંબર ૬૫,૬૬,૬૯,૭૦ અને ૭૩/૨૦૧૩ માં ગોવા ખાતે બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૨/૧૧/૨૦૧૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અનિલ કુમાર મિશ્રા, ઇ. ડાયસ, પારિજાત સિંહા, મિસ રેશ્મી રિયા સિંહા, દેવેશ મિશ્રા, રુદ્ર દત્તા, યોગેશ નાડકર્ણી, એ રઘુનાથ, મિસ રુચિરા ગુપ્તા, શિશિર દેશપાંડે, એડ.હાજર પક્ષો માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

આર. એફ. નરીમન, જસ્ટિસ

૧. આ કેસમાં કાર્યવાહી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ("આઈ. પી. સી.") ની

કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ હેઠળ કથિત ગુનાઓના સંદર્ભમાં દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ("સી. આર. પી. સી".) ની કલમ ૧૯૫ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૪૦ હેઠળ ઉત્તર ગોવાના સત્ર ન્યાયાધીશની અદાલત સમક્ષ પ્રતિવાદીઓ સામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા નોંધાયેલી તારીખની બે ફોજદારી ફરિયાદોમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૨. ઉપરોક્ત ફરિયાદોમાં આરોપી નંબર ૧ ગોવામાં સ્થિત સ્વર્ગીય વી. જી. કિવનિમની માલિકીની સંસ્થા છે, જે આયર્ન ઓરના ઉત્પાદન, પ્રક્રિયા અને વેચાણના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી છે. આરોપી નંબર ૨ અને ૩ અનુક્રમે તેનો પુત્ર અને પત્ની છે, જે મેસર્સ વી. જી. કિવનિમના સહ-માલિક છે, ઉપરોક્ત વી. જી. કિવનિમનું મૃત્યુ ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ પર થયું છે. મેસર્સ વી. જી. કિવનિમે વર્ષ ૧૯૯૦થી અપીલકર્તાઓ સાથે વ્યવસાયિક સંબંધો શેર કર્યા હતા. જો કે, પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદો ઉભા થયા હતા, જેના પરિણામે દાવો નંબર ૭, ૮, ૧૪ અને ૨૧/૨૦૦૦ એ એવા ચાર દાવાઓ અપીલકર્તાઓ દ્વારા મેસર્સ વી. જી. કિવનિમ સામે બચોલિમ ખાતેની દીવાની અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. પાંચમો દાવો, સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ A હતો, જે સ્વર્ગીય વી. જી. કિવનિમે અપીલકર્તાઓ સામે દાખલ કર્યો હતો, જે ૦૧/૧૦/૨૦૦૭ પર બિનશરતી પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા ઉપરોક્ત દાવાઓમાં તેમના લેખિત નિવેદનો અને પ્રતિદાવાઓ દાખલ કર્યા હતા.

૩. પાંચમો દાવો પાછો ખેંચી લીધા પછી, આ ફોજદારી ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે આ કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદી/આરોપીએ ખોટા પુરાવા આપ્યા હતા, અને બનાવટી ડેબિટ નોટો કરી હતી અને ખાતાઓમાં ખોટી એન્ટ્રીઓ કરી હતી.૦૧/૧૦/૨૦૦૯ ના બે આદેશો દ્વારા, પછાત ખાતે ઉત્તર ગોવામાં વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ-૧ એ ફરિયાદો પરત કરી હતી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે આ ફરિયાદો માત્ર તે જ અદાલતમાં દાખલ કરી શકાય છે જેની સામે આવી કાર્યવાહી બાકી હતી જેમાં કથિત ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા હતા.ત્યારબાદ બિયોલિમ ખાતે વિદ્વાન ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ પ્રથમ વર્ગ સમક્ષ ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૪. ઉપરોક્ત મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સાક્ષીઓ દ્વારા વિવિધ નિવેદનો કરવામાં આવ્યા પછી, ૦૯/૦૫/૨૦૧૧ તારીખની અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અપીલકર્તાઓએ ઇકબાલ સિંહ મારવાહ અને અબ્ર વિરુદ્ધ મીનાક્ષી મારવાહ અને અબ્રમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખીને વિનંતી કરી હતી. (૨૦૦૫) ૪ એસ. સી. સી. ૩૭૦, કે ઉપરોક્ત ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે.આ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટના તારીખ ૧૩/૧૦/૨૦૧૧ ના બે આદેશો દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેમણે ઉપરોક્ત ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કર્યા પછી, આઈપીસીની કલમ ૧૯૧, ૧૯૨ અને ૧૯૩ હેઠળ પ્રક્રિયા જારી કરી હતી. એ નોંધવું અગત્યનું છે કે અપીલકર્તાઓ/ફરિયાદકર્તાઓએ આઈ. પી. સી. ની ઉપરોક્ત કલમો હેઠળ પ્રક્રિયાના મુદ્દાને પડકારવા માટે કોઈ

પુનરાવર્તન અથવા અન્ય કાર્યવાહી દાખલ કરી નથી.

૫. જો કે, પ્રતિવાદીઓએ ઉપરોક્ત આદેશો સામે પુનરાવર્તન અરજીઓ દાખલ કરી હતી, જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ અને કલમ ૩૪૦ સીઆરપીસી હેઠળની પ્રક્રિયા ફરજિયાત હોવાથી તેને ટાળી શકાતી નથી, અને સંપૂર્ણ રીતે વાંચવામાં આવેલી ફરિયાદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે એકલા આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ થી ૧૯૩ હેઠળ ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા હતા, જેના પરિણામે સીઆરપીસીની ઉપરોક્ત કલમો હેઠળ ક્વાયતનું પાલન કરવું પડશે.ઉપરોક્ત પુનરાવર્તન અરજીઓને દાખલ કરાયેલ ૦૮/૧૦/૨૦૧૨ ના જવાબી સોગંદનામામાં, અપીલકર્તાઓએ પ્રથમ વખત એવી અરજી કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ સામે આઈપીસીની કલમ ૪૬૩,૪૬૪,૪૬૫,૪૬૭,૪૬૮,૪૬૯,૪૭૧,૪૭૪,૪૭૫ અને ૪૭૭-એ હેઠળ ગુનાઓ પાલ કરવામાં આવ્યા હતા, જેના પરિણામે ખાનગી ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય રહેશે.વિદ્વત એડિશનલ સેશન્સ જજ, માપુસાએ તેમના તારીખ ૦૫/૦૩/૨૦૧૩ ના ચુકાદા દ્વારા જણાવ્યું હતું કે સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) હેઠળ પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ હેઠળની જોગવાઈઓ, જે ફરજિયાત હતી, તેનું પાલન કરવું પડશે.આ ન કરવામાં આવ્યું હોવાથી, પુનરાવર્તન અરજીઓને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને ફરિયાદો રદ કરવામાં આવી હતી.ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) એ કહ્યું હતું કે તે એક ચુકાદો હતો જે કલમ ૧૯૫ (૧)

(બી) (ii) સાથે સંબંધિત હતો અને સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) સાથે નહીં, અને તેથી, આ કેસની હકીકતોમાં તેનો કોઈ ઉપયોગ થશે નહીં.

૬. ઉપરોક્ત ચુકાદા સામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીઓ અસફળ સાબિત થઈ, ઉચ્ચ અદાલતે ૨૨/૧૧/૨૦૧૩ ના વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ઉપરોક્ત રિટ અરજીઓને ફગાવી દીધી.

૭. અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અનિલ કુમાર મિશ્રાએ અમને ૧૧/૦૮/૨૦૦૯ તારીખની ફરિયાદોમાંથી પસાર કર્યા.તે તેમનો કેસ હતો કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ડેબિટ નોટો બનાવવામાં આવી હતી જે સંપૂર્ણપણે કપટપૂર્ણ હતી, જેથી તેમના કેસને સમર્થન આપવા માટે કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા પ્રતિવાદીઓને ચોક્કસ રકમ બાકી હતી.વિદ્વાન વકીલે ખૂબ જ ઉગ્રતાથી દલીલ કરી હતી કે આ જ કારણ છે કે પાંચમો દાવો, એટલે કે., દાવો નંબર ૧/૨૦૦૩ એ આખરે ૦૧/૧૦/૨૦૦૭ પર પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો, પ્રતિવાદીઓને સમજાયું હતું કે આપવામાં આવેલા પુરાવા તેમના ખોટા કેસને સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢશે.ત્યારબાદ વિદ્વાન વકીલે તેમની અરજીને સમર્થન આપવા માટે વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ પુનરાવર્તન અરજીમાં દાખલ કરેલા પ્રતિ-સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે આઈપીસીની "બનાવટી" કલમો હેઠળના ગુનાઓ બહાર પાડવામાં આવ્યા છે, જે તમામ ખાનગી ફરિયાદનો વિષય હશે, અને જેને કલમ ૩૪૦ સીઆરપીસી દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન

કરવાની જરૂર નથી. તેમણે દલીલ કરવા માટે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) પર ખૂબ જ આધાર રાખ્યો હતો કે બનાવટી દસ્તાવેજો અને ખાતાના પુસ્તકો વગેરે, અદાલતી કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે લેવામાં આવે તે પહેલાં બધા બનાવટી હતા, જેના પરિણામે ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે લાગુ થયો હતો અને તેથી ખાનગી ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય રહેશે.તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે એવું કહીને ખોટું કર્યું હતું કે અપીલકર્તાઓએ ફરિયાદ કરતી કોઈ કલમ ૪૮૨ અરજી દાખલ કરી નથી કે ફરિયાદો અન્ય ગુનાઓ પણ જાહેર કરે છે, અને મેજિસ્ટ્રેટે તે માટે પ્રક્રિયા જારી કરવી જોઈએ.તેમણે હાઈકોર્ટના ચુકાદાના આ ભાગ પર પ્રહાર કરવા માટે એક ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે, હાઈકોર્ટને સમારોહ પર ઊભા રહેવું ન જોઈએ, પરંતુ જો તેને અન્યાય જોવા મળ્યો હોય, તો તેણે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સુઓ મોટો શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તેમણે વિવાદિત ચુકાદા પર વધુ હુમલો કર્યો હતો અને કહ્યું હતું કે, તેની સુરજિત સિંહ વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ (૧૯૯૬) ૩ એસ. સી. સી. ૫૩૩ પર નિર્ભરતા, જે ચુકાદો ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) માં સ્પષ્ટ રીતે રદ કરવામાં આવ્યો છે, તે પણ દર્શાવે છે કે ઉપરોક્ત ચુકાદાનું તર્ક સંપૂર્ણપણે ખામીયુક્ત છે.તેમણે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) પછીના સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓનો હવાલો આપ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તે કહેવું ખોટું છે કે તે માત્ર કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) સુધી મર્યાદિત છે, પરંતુ તેનો તર્ક સ્પષ્ટપણે એવા કેસોને લાગુ પડશે જે સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) તેમજ કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) બંનેમાં આવે છે.

વૈકલ્પિક દલીલ તરીકે, તેમણે ઉમેર્યું હતું કે પ્રક્રિયા ખોટી કલમો દર્શાવીને જારી કરવામાં આવી હોઈ શકે છે, જેનાથી કોઈ ફરક પડશે નહીં, કારણ કે સીઆરપીસીની કલમ ૨૧૧ હેઠળ આરોપ ઘડવાના તબક્કે, પછી યોગ્ય કલમોનો ઉલ્લેખ કરી શકાય છે. ત્યારબાદ પણ, સીઆરપીસીની કલમ ૨૧૬ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા આરોપોમાં હંમેશા ફેરફાર કરી શકાય છે. ત્યારબાદ તેમણે નિર્દેશ કર્યો કે સીઆરપીસીની કલમ ૪૬૦ (ઇ) હેઠળ, એકવાર મેજિસ્ટ્રેટ સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૦ (૧) (એ) હેઠળ પ્રક્રિયા જારી કરે છે, કાર્યવાહી દરમિયાન થઈ શકે તેવી કોઈપણ અનિયમિતતાને હંમેશા માફ કરી શકાય છે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, તેથી, ફરિયાદો ખાનગી ફરિયાદો તરીકે યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવી હતી અને તે ચાલુ રહેવી જોઈએ.

૮. પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી યોગેશ નાડકર્ણીએ બાકી મુકદ્દમાઓનો અને ફરિયાદોના રૂપાંતરણ માટેની અરજીનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જે તેમના જણાવ્યા અનુસાર, કલમ ૩૪૦ સીઆરપીસી સાથે વાંચીને કલમ ૧૮૫ હેઠળ યોગ્ય રીતે દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેમણે દલીલ કરી હતી કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય તેના નિષ્કર્ષમાં સાચું હતું કે ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) એક એવો કેસ હતો જે ફક્ત સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) (ii) હેઠળ ઊભો થયો હતો અને વર્તમાન કેસમાં દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદો એવા ગુનાઓ જાહેર કરે છે જે સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) (i) હેઠળ આવે છે. તેમણે એવી પણ ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે ડેબિટ નોટો, જે

અપીલકર્તાઓના કેસની શીટ-એન્કર હતી, તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ અને ૪૬૪ ના અર્થમાં બનાવટી હોવાનું ન કહી શકાય, કારણ કે ડેબિટ નોટો, જે અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી બનાવવામાં આવી હોય તો પણ, તે એવી વ્યક્તિ દ્વારા બનાવવામાં આવી હતી કે જેને તે વ્યક્તિ જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવી ન હતી, જે કેસ નથી, કારણ કે ડેબિટ નોટો એકમાત્ર માલિકીના લેટરહેડ પર બનાવવામાં આવી હતી, જેમાં લેખિત અને સહીઓ હતી. તેઓ માલિકના હતા.તેથી, તેમણે દલીલ કરી હતી કે આઈ. પી. સી. હેઠળની બનાવટી કલમો ફરિયાદો તરફ બિલકુલ આકર્ષિત થતી નથી, જે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચીને કલમ ૧૯૫ હેઠળ યોગ્ય રીતે દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેમણે દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીની પુનરાવર્તન અરજીઓ માટે અપીલકર્તાઓ દ્વારા જે પ્રતિ-સોગંદનામા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો તે સ્પષ્ટ રીતે નિરાશાજનક કેસને ટેકો આપવા માટે પાછળથી વિચારવામાં આવ્યો હતો.કોઈ પણ સંજોગોમાં, સંપૂર્ણ રીતે વાંચેલી ફરિયાદો એ સ્પષ્ટ કરશે કે સંપૂર્ણ ફરિયાદો આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓમાં અથવા તેના સંબંધમાં હતી, જેનો ઉપયોગ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં કરવામાં આવ્યો હતો/તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, તે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) ની અંદર આવે છે. તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે ખાનગી ફરિયાદમાં રૂપાંતરિત થયા પછી, મેજિસ્ટ્રેટે માત્ર આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ થી ૧૯૩ હેઠળ પ્રક્રિયા જારી કરી હતી, જે આદેશને અપીલકર્તાઓ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો ન હતો.તેમણે કલમ ૧૯૫ દ્વારા હાંસલ કરવાના

ઉદ્દેશ્યને લગતા ચુકાદાઓ તેમજ એવા ચુકાદાઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે જે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) ને તે આધાર પર અલગ પાડે છે કે તે માત્ર કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) હેઠળ આવતા કેસોને લાગુ પડે છે અને સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) હેઠળ આવતા કેસોને લાગુ પડતો નથી.

૯. પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી, સીઆરપીસી અને આઈપીસીની સંબંધિત કલમો નક્કી કરવી જરૂરી છે.

સીઆરપીસી

“૧૯૦. મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ગુનાઓની સંજ્ઞાન.—(૧) આ પ્રકરણની જોગવાઈઓને આધિન, પ્રથમ વર્ગના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ અને પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આ માટે વિશેષ સત્તા ધરાવતા બીજા વર્ગના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ, કોઈપણ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે –

((ક) આવા ગુનાની રચના કરતી હકીકતોની ફરિયાદ પ્રાપ્ત થયા પછી;

((ખ) આવી હકીકતોના પોલીસ અહેવાલ પર;

((ગ) પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતી

પર અથવા તેની પોતાની જાણ પર કે આવો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.

(૨) મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ બીજા વર્ગના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટને આવા ગુનાઓની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ સંજ્ઞાન લેવાની સત્તા આપી શકે છે જે તેની તપાસ અથવા પ્રયાસ કરવાની ક્ષમતામાં છે.”

“૧૯૫. જાહેર સેવકોની કાયદેસર સત્તાના તિરસ્કાર માટે, જાહેર ન્યાય સામેના ગુનાઓ માટે અને પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજોને લગતા ગુનાઓ માટે કાર્યવાહી.—(૧) કોઈપણ અદાલત સંજ્ઞાન નહીં લે

—

(એ) (i) ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૧૭૨ થી ૧૮૮ (બંને સહિત) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈપણ ગુનાનો, અથવા

((૨) આવા ગુનાને પ્રોત્સાહન આપવું અથવા કરવાનો પ્રયાસ કરવો; અથવા

((૩) આવા ગુના કરવા માટે કોઈ ગુનાહિત કાવતરું, સંબંધિત જાહેર સેવક અથવા અન્ય કોઈ જાહેર સેવક કે જેને તે વહીવટી રીતે ગોંધા છે તેની લેખિત ફરિયાદ સિવાય;

(બી) (i) ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની નીચેની કોઈપણ કલમ હેઠળ સજા પામેલા કોઈપણ ગુના માટે, એટલે કે, કલમ ૧૯૩ થી ૧૯૬ (બંને સહિત), ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૫ થી ૨૧૧ (બંને સહિત) અને ૨૨૮, જ્યારે આવા ગુના કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે, અથવા

((૨) કલમ ૪૬૩માં વર્ણવેલ અથવા ઉપરોક્ત સંહિતાની કલમ ૪૭૧, કલમ ૪૭૫ અથવા કલમ ૪૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ પણ ગુનાનો, જ્યારે એવો ગુનો કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંબંધમાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આરોપ હોય, અથવા

((૩) પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ગુના માટે ગુનાહિત કાવતરું ઘડવું અથવા તેને કરવા માટે ઉશ્કેરવું અથવા તેને પ્રોત્સાહન આપવું.

તે અદાલતની લેખિત ફરિયાદ પર અથવા તે અદાલતના એવા અધિકારી દ્વારા કે જેને તે અદાલત આ વતી લેખિતમાં અધિકૃત કરી શકે છે, અથવા કોઈ અન્ય અદાલત કે જેના માટે તે અદાલત ગૌણ છે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (એ) હેઠળ જાહેર સેવક દ્વારા ફરિયાદ કરવામાં આવી હોય તો તે વહીવટી રીતે ગૌણ હોય તેવી કોઈ પણ સત્તાધિકારી ફરિયાદ પાછી ખેંચવાનો આદેશ આપી શકે છે અને આવા આદેશની નકલ અદાલતને મોકલી શકે છે અને અદાલત દ્વારા તેની પ્રાપ્તિ થયા પછી, ફરિયાદ પર આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે નહીં.

પરંતુ જો પ્રથમ વખતની અદાલતમાં સુનાવણી પૂર્ણ થઈ ગઈ હોય તો આવી કોઈ પીછેહઠનો આદેશ આપવામાં આવશે નહીં.

(૩) પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (બી) માં, "અદાલત" શબ્દનો અર્થ સિવિલ, મહેસૂલ અથવા ફોજદારી અદાલત થાય છે, અને તેમાં કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા અથવા તે હેઠળ રચાયેલી ટ્રિબ્યુનલનો સમાવેશ થાય છે, જો તે અધિનિયમ દ્વારા આ કલમના હેતુઓ માટે અદાલત જાહેર કરવામાં આવે.

(૪) પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (બી) ના હેતુઓ માટે, જે અદાલતમાં સામાન્ય રીતે આવી અગાઉની અદાલતના અપીલ કરી શકાય તેવા હુકમો અથવા સજાઓ સામે અપીલ કરવામાં આવે છે, અથવા જે દીવાની અદાલતના ચુકાદાઓ સામે સામાન્ય રીતે કોઈ અપીલ કરવામાં આવતી

નથી, તે અદાલતને, જેની સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રમાં આવી દીવાની અદાલત આવેલી હોય તેવી સામાન્ય મૂળ દીવાની અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી મુખ્ય અદાલતને ગોણ ગણવામાં આવશે:

પૂરી પાડવામાં આવેલ કે -

((ક) જ્યાં એકથી વધુ અદાલતોમાં અપીલ કરવામાં આવે છે, ત્યાં નીચલા અધિકારક્ષેત્રની અપીલ અદાલત એવી અદાલત હશે કે જેના માટે આવી અદાલત ગોણ ગણાશે;

((ખ) જ્યાં દીવાની અને મહેસૂલ અદાલતમાં પણ અપીલ કરવામાં આવે છે, ત્યાં આવી અદાલત જે કેસમાં અથવા કાર્યવાહીના સંબંધમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે તેના પ્રકાર અનુસાર દીવાની અથવા મહેસૂલ અદાલતને આધીન હોવાનું માનવામાં આવશે."

"૩૪૦. કલમ ૧૯૫માં ઉલ્લેખિત કેસોમાં કાર્યવાહી.—(૧) જ્યારે, આ વતી અથવા અન્યથા તેને કરવામાં આવેલી અરજી પર, કોઈ અદાલતનો અભિપ્રાય હોય કે તે ન્યાયના હિતમાં અનુકૂળ છે કે કલમ ૧૯૫ની પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (બી) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ ગુનાની તપાસ થવી જોઈએ, જે તે અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં કરવામાં આવી હોવાનું જણાય છે અથવા, જેમ કે કેસ હોઈ શકે, તે અદાલતમાં

કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં, આવી અદાલત, જો કોઈ હોય તો, તે જરૂરી લાગે તેવી પ્રારંભિક તપાસ પછી, –

(એ) તે અસર માટે તારણો રેકૉર્ડ કરો;

(બી) લેખિતમાં તેની ફરિયાદ કરો;

(સી) તેને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટને મોકલો;

(ડી) આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપીની હાજરી માટે પૂરતી સુરક્ષા લેવી, અથવા જો કથિત ગુનો બિનજામીનપાત્ર હોય અને કોર્ટને આવું કરવું જરૂરી લાગે, તો આરોપીને કસ્ટડીમાં આવા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલી દો; અને

(ઈ) કોઈપણ વ્યક્તિને આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવા અને પુરાવા આપવા માટે બાંધે છે.

(૨) ગુનાના સંદર્ભમાં પેટા-કલમ (૧) દ્વારા અદાલતને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ, કોઈપણ કિસ્સામાં જ્યાં તે અદાલતે તે ગુનાના સંદર્ભમાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ફરિયાદ કરી નથી કે આવી ફરિયાદ

કરવા માટેની અરજીને નકારી નથી, તે અદાલત દ્વારા કરી શકાય છે, જેમાં આવી ભૂતપૂર્વ અદાલત કલમ ૧૯૫ની પેટા-કલમ (૪) ના અર્થમાં ગૌણ છે.

(૩) આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે, -

((ક) જ્યાં ફરિયાદ કરતી અદાલત ઉચ્ચ અદાલત હોય, ત્યાં અદાલત નિમણૂક કરે તેવા અદાલતના અધિકારી દ્વારા;

((ખ) અન્ય કોઈ પણ કિસ્સામાં, અદાલતના પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા અથવા અદાલતના એવા અધિકારી દ્વારા કે જેને અદાલત આ માટે લેખિતમાં અધિકૃત કરે.

(૪) આ વિભાગમાં, "કોર્ટ" નો અર્થ કલમ ૧૯૫ જેવો જ છે.

૩૪૧. અપીલ કરો.—(૧) કોઈ પણ વ્યક્તિ કે જેની અરજી પર ઉચ્ચ અદાલત સિવાયની કોઈ અદાલતે કલમ ૩૪૦ની પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળ ફરિયાદ કરવાનો ઇનકાર કયો હોય અથવા જેની સામે આવી અદાલત દ્વારા આવી ફરિયાદ કરવામાં આવી હોય, તે

એવી અદાલતમાં અપીલ કરી શકે છે કે જેને આવી ભૂતપૂર્વ અદાલત કલમ ૧૯૫ની પેટા-કલમ (૪) ના અર્થમાં ગોંટા છે, અને તે પછી ઉચ્ચ અદાલત, સંબંધિત પક્ષોને નોટિસ આપ્યા પછી, ફરિયાદ પાછી ખેંચવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે, અથવા, કેસ હોય તે રીતે, એવી ફરિયાદ કરી શકે છે જે આવી ભૂતપૂર્વ અદાલતે કલમ ૩૪૦ હેઠળ કરી હશે, અને જો તે કરે તો આવી ફરિયાદ, તે કલમની જોગવાઈઓ તે મુજબ લાગુ થશે.

(૨) આ કલમ હેઠળનો આદેશ, અને આવા કોઈપણ આદેશને આધિન, કલમ ૩૪૦ હેઠળનો આદેશ અંતિમ રહેશે, અને પુનરાવર્તનને આધિન રહેશે નહીં.”

“૩૪૩. મેજિસ્ટ્રેટની સંજ્ઞાન લેવાની પ્રક્રિયા.—(૧) જે મેજિસ્ટ્રેટને કલમ ૩૪૦ અથવા કલમ ૩૪૧ હેઠળ ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, તે પ્રકરણ XV માં જે કંઈપણ સમાવિષ્ટ છે તે છતાં, કેસ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે, જ્યાં સુધી હોઈ શકે ત્યાં સુધી આગળ વધશે, જાણે કે તે પોલીસ અહેવાલ પર દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય.

(૨) જ્યાં આવા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા અન્ય કોઈ મેજિસ્ટ્રેટના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવે કે જેમને કેસ ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હોય, કે ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં લેવાયેલા નિર્ણય સામે અપીલ બાકી છે, જેમાંથી બાબત

ઊભી થઈ છે, તો તે, જો તેને યોગ્ય લાગે, તો કોઈપણ તબક્કે, આવી અપીલનો નિર્ણય ન થાય ત્યાં સુધી કેસની સુનાવણી સ્થગિત કરી શકે છે."

આઈપીસી

"૨૪. "અપ્રમાણિક રીતે ".—જે કોઈ એક વ્યક્તિને ખોટી રીતે લાભ પહોંચાડવાના અથવા અન્ય વ્યક્તિને ખોટી રીતે નુકસાન પહોંચાડવાના ઈરાદાથી કંઈ પણ કરે છે, તેને "અપ્રમાણિક" કાર્ય કરવા માટે કહેવામાં આવે છે.

૨૫. "છેતરપિંડીથી ".—એવું કહેવામાં આવે છે કે કોઈ વ્યક્તિ છેતરપિંડીથી કામ કરે છે જો તે તે કામ છેતરપિંડીના ઈરાદાથી કરે છે પરંતુ અન્યથા નહીં."

"૧૯૧. ખોટા પુરાવા આપી રહ્યા છે.—જે કોઈ કાયદેસર રીતે શપથ દ્વારા અથવા સત્ય જણાવવા માટે કાયદાની સ્પષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા બંધાયેલો છે, અથવા કોઈ પણ વિષય પર ઘોષણા કરવા માટે કાયદા દ્વારા બંધાયેલો છે, તે કોઈ પણ નિવેદન કરે છે જે ખોટું છે, અને જેને તે જાણે છે અથવા માને છે કે તે ખોટું છે અથવા સાચું હોવાનું માનતો નથી, તેને

ખોટા પુરાવા આપવા માટે કહેવામાં આવે છે.

સમજૂતી ૧.—નિવેદન આ વિભાગના અર્થમાં છે, પછી ભલે તે મૌખિક રીતે કરવામાં આવે કે અન્યથા.

સમજૂતી ૨.—પ્રમાણિત કરનાર વ્યક્તિની માન્યતા વિશેનું ખોટું નિવેદન આ વિભાગના અર્થમાં છે, અને કોઈ વ્યક્તિ એવું કહીને ખોટા પુરાવા આપવા માટે દોષિત હોઈ શકે છે કે તે એવી વસ્તુમાં વિશ્વાસ કરે છે જેને તે માનતો નથી, તેમજ એમ કહીને કે તે એવી વસ્તુ જાણે છે જેને તે જાણતો નથી.

૧૯૨. ખોટા પુરાવા બનાવવી.—જે કોઈ પણ સંજોગોમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે અથવા કોઈ પુસ્તક અથવા રેકૉર્ડ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડમાં કોઈ ખોટી એન્ટ્રી કરે છે અથવા ખોટા નિવેદન ધરાવતો કોઈ દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ બનાવે છે, તેનો ઇરાદો એ છે કે આવા સંજોગો, ખોટી એન્ટ્રી અથવા ખોટું નિવેદન ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં અથવા જાહેર સેવક સમક્ષ અથવા લવાદ સમક્ષ કાયદા દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે દેખાઈ શકે છે, અને આવા સંજોગો, ખોટી એન્ટ્રી અથવા ખોટું નિવેદન, પુરાવા તરીકે દેખાય છે, તે કોઈપણ વ્યક્તિને કારણ આપી શકે છે જે આવી કાર્યવાહીમાં પુરાવા પર અભિપ્રાય રચવાનું છે, આવી

કાર્યવાહીના પરિણામ માટે કોઈપણ બિંદુ સામગ્રીને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લેવાનું કારણ બને છે. "ખોટા પુરાવા બનાવવા માટે".

૧૯૩. ખોટા પુરાવા માટે સજા.—જે કોઈ પણ વ્યક્તિ કોઈ પણ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં જાણીજોઈને ખોટો પુરાવો આપે છે, અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કામાં તેનો ઉપયોગ કરવાના હેતુથી ખોટો પુરાવો બનાવે છે, તેને સાત વર્ષ સુધીની મુદત માટે કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે; અને જે કોઈ અન્ય કેસમાં જાણીજોઈને ખોટો પુરાવો આપે છે અથવા બનાવટ કરે છે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની મુદત માટે કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે.

સમજૂતી ૧.—કોર્ટ-માર્શલ સમક્ષની સુનાવણી એ ન્યાયિક કાર્યવાહી છે.

સમજૂતી ૨.—કોર્ટ ઓફ જસ્ટિસ સમક્ષની કાર્યવાહી માટે કાયદા દ્વારા નિર્દેશિત તપાસ, ન્યાયિક કાર્યવાહીનો એક તબક્કો છે, જો કે તે તપાસ કોર્ટ ઓફ જસ્ટિસ સમક્ષ ન થઈ શકે."

"૧૯૬. ખોટા સાબિત થયેલા પુરાવાઓનો ઉપયોગ કરવો.—જે કોઈ

ખોટા અથવા બનાવટી હોવાનું જાણે છે તે કોઈપણ પુરાવાનો સાચા અથવા સાચા પુરાવા તરીકે ભ્રષ્ટ્ર રીતે ઉપયોગ કરે છે અથવા તેનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે, તેને તે જ રીતે સજા કરવામાં આવશે જાણે કે તેણે ખોટા પુરાવા આપ્યા હોય અથવા બનાવટી પુરાવા આપ્યા હોય.”

“૪૬૩. છેતરપિંડી.—જે કોઈ પણ ખોટો દસ્તાવેજ અથવા ખોટો ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ અથવા દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડનો ભાગ બનાવે છે, જાહેર જનતાને અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને નુકસાન અથવા ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી, અથવા કોઈપણ દાવા અથવા શીર્ષકને ટેકો આપવા માટે, અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિને મિલકત સાથે ભાગ લેવાનું કારણ બને છે, અથવા કોઈ સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત કરારમાં પ્રવેશ કરે છે, અથવા છેતરપિંડી કરવાના ઈરાદાથી અથવા છેતરપિંડી થઈ શકે છે, તે છેતરપિંડી કરે છે.

૪૬૪. ખોટો દસ્તાવેજ બનાવવો.—વ્યક્તિને ખોટો દસ્તાવેજ અથવા ખોટો ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ બનાવતો હોવાનું કહેવાય છે –

સૌથી પહેલા.—જે અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી –

((ક) દસ્તાવેજ અથવા દસ્તાવેજનો કોઈ ભાગ બનાવે છે, સહી કરે છે, સીલ કરે છે અથવા અમલમાં મૂકે છે;

(બી) કોઈપણ ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ અથવા કોઈપણ ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડનો ભાગ બનાવે છે અથવા પ્રસારિત કરે છે;

(સી) કોઈપણ ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ પર કોઈપણ ઇલેક્ટ્રોનિક સહી કરે છે;

(ડી) દસ્તાવેજના અમલ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક સહીની પ્રામાણિકતાને સૂચવતા કોઈપણ નિશાન બનાવે છે,

એવું માનવા માટે કે આવા દસ્તાવેજ અથવા દસ્તાવેજના ભાગ, ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ પર વિદ્યુત હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, સીલ કરવામાં આવ્યા હતા, ચલાવવામાં આવ્યા હતા, પ્રસારિત કરવામાં આવ્યા હતા અથવા જેની સત્તા દ્વારા અથવા જેની સત્તા દ્વારા તે જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યું ન હતું, હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા ન હતા, સીલ કરવામાં આવ્યા ન હતા, ચલાવવામાં આવ્યા ન હતા અથવા જોડવામાં આવ્યા ન હતા; અથવા

બીજું.—જે કાયદેસર સત્તા વિના, અપ્રમાણિક અથવા કપટપૂર્ણ રીતે, રદ

કરીને અથવા અન્યથા, કોઈ દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડને તેના કોઈપણ ભૌતિક ભાગમાં બદલી નાખે છે, તેને પોતે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક સહી સાથે જોડવામાં આવે છે, પછી ભલે તે વ્યક્તિ આવા ફેરફાર સમયે જીવંત હોય અથવા મૃત હોય; અથવા

ત્રીજું.—જે અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી કોઈ પણ વ્યક્તિને દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ પર સહી કરવા, સીલ કરવા, અમલમાં મૂકવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા માટેનું કારણ બને છે અથવા કોઈપણ ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ પર તેની ઇલેક્ટ્રોનિક સહી લગાવવાનું કારણ બને છે, તે જાણીને કે આવી વ્યક્તિ માનસિક અસ્વસ્થતા અથવા નશાના કારણે કરી શકતી નથી, અથવા તેના પર કરવામાં આવેલી છેતરપિંડીના કારણે, તે દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડની સામગ્રી અથવા ફેરફારની પ્રકૃતિને જાણતો નથી.

સમજૂતી ૧.—પોતાના નામની વ્યક્તિની સહી બનાવટી હોઈ શકે છે.

સમજૂતી ૨.—બનાવટી વ્યક્તિના નામે ખોટો દસ્તાવેજ બનાવવો, એવું માનવા ઈશદો કે દસ્તાવેજ વાસ્તવિક વ્યક્તિ દ્વારા અથવા મૃત વ્યક્તિના નામે બનાવવામાં આવ્યો હતો, એવું માનવા ઈશદો કે દસ્તાવેજ તે વ્યક્તિ

દ્વારા તેના જીવનકાળમાં બનાવવામાં આવ્યો હતો, તે છેતરપિંડી સમાન હોઈ શકે છે.

સમજૂતી ૩.—આ કલમના હેતુઓ માટે, "ઇલેક્ટ્રોનિક હસ્તાક્ષર લગાવતા" અભિવ્યક્તિનો અર્થ માહિતી ટેકનોલોજી અધિનિયમ, ૨૦૦૦ (૨૦૦૦નો ૨૧) ની કલમ ૨ની પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (ડી) માં તેને સોંપવામાં આવ્યો છે."

૧૦. સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૦ જણાવે છે કે મેજિસ્ટ્રેટ ત્રણમાંથી કોઈ એક પરિસ્થિતિમાં કોઈપણ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે:((ક) આવા ગુનાની રચના કરતી હકીકતોની ફરિયાદ પ્રાપ્ત થયા પછી; (ખ) આવી હકીકતોના પોલીસ અહેવાલ પર; અને (ગ) પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતી પર, અથવા તેની પોતાની જાણ પર, કે આવો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.જો કે, સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ જણાવે છે કે તેના દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા ગુનાઓમાં, પેટા-કલમ (૧) (એ) માં ઉલ્લેખિત ગુનાઓનો સંબંધ હોય ત્યાં સુધી જાહેર સેવકની લેખિત ફરિયાદ અને પેટા-કલમ (૩) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત "અદાલત" ની લેખિત ફરિયાદ સિવાય, પેટા-કલમ (૧) (બી) માં વર્ણવેલ ગુનાઓનો સંબંધ હોય ત્યાં સુધી કોઈ પણ અદાલત સંજ્ઞાન લેશે નહીં.પટેલ લાલજી ભાઈ સોમાભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૭૧) ૨ એસ. સી. સી. ૩૭૬માં સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ લાગુ

કરવાનું કારણ નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

“૭. કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) અને (સી) અને કલમ ૪૭૬ લાગુ કરવાનો મૂળ હેતુ, તે કલમોમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓથી પોતાને વ્યથિત ગણતા ખાનગી પક્ષો દ્વારા તેમના વિરોધીઓને હેરાન કરવા અથવા તેમના વિરોધ કરવા બદલ બદલો લેવાની ઈચ્છાથી પ્રેરિત તુચ્છ, ત્રાસદાયક અથવા અપૂરતા આધારો પર ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની લાલચને નિયંત્રિત કરવાનો હોવાનું જણાય છે.ન્યાયિક પ્રક્રિયા પર તેમની સીધી અસરને કારણે આ ગુનાઓને અદાલતના નિયંત્રણ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.તે ન્યાયિક પ્રક્રિયા છે, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો જાહેર ન્યાયનો વહીવટ, જે તે ગુનાનો સીધો અને તાત્કાલિક ઉદ્દેશ અથવા ભોગ બને છે અને તે માત્ર અદાલતોને ગેરમાર્ગે દોરીને અને તે રીતે કાયદા અને ન્યાયના યોગ્ય માર્ગને વિકૃત કરીને જ છે.અદાલતી કાર્યવાહીની શુદ્ધતા ગુના દ્વારા સીધી કલંકિત થતી હોવાથી, અદાલતને એકમાત્ર પક્ષ માનવામાં આવે છે જે દોષિત પક્ષ સામે ફરિયાદ કરવાની ઈચ્છનીયતાને ધ્યાનમાં લેવાનો હકદાર છે.જાહેર ન્યાયના વહીવટ સામેના ગુના દ્વારા આખરે ઘાયલ થવા માટે રચાયેલ ખાનગી પક્ષ નિઃશંકપણે તેને ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે સમજાવવા માટે અદાલતમાં જવા માટે હકદાર છે.પરંતુ આવા પક્ષને કલમ ૧૯૦ સીઆરપીસી દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત સામાન્ય અધિકારથી વંચિત રાખવામાં આવે છે, જે પીડિત પક્ષોને સીધી ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરે

છે.તેથી, જે ગુનાઓ અંગે પીડિત ખાનગી પક્ષોને બાકાત રાખીને માત્ર અદાલતને જ ફરિયાદ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે, તેને યોગ્ય રીતે તે અદાલતમાં કાર્યવાહીના પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાઓ તરીકે ગણી શકાય, જે તે અદાલતની કાર્યવાહી સાથે વાજબી રીતે ગાઢ સંબંધ ધરાવે છે, જેથી તે સંપૂર્ણપણે સ્વતંત્ર અને નવી તપાસ શરૂ કર્યા વિના, તેના રેકૉર્ડ્સના સંદર્ભ દ્વારા સંતોષકારક રીતે, મુખ્યત્વે તેના રેકૉર્ડ્સમાં ગુનેગાર પક્ષ સામે કાર્યવાહી કરવાની યોગ્યતા પર વિચાર કરી શકે.”

૧૧. આ કલમને ફરજિયાત માનવામાં આવી છે, જે સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૦ હેઠળ સંજ્ઞાન લેવા માટે એક સંપૂર્ણ અવરોધ છે, જ્યાં સુધી કલમની શરતો પૂરી ન થાય ત્યાં સુધી, આ અદાલત દ્વારા દૌલત રામ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૧૯૬૨) માં ઠરાવવામાં આવ્યો છે.૨ એસસીઆર ૮૧૨ નીચે મુજબ છે (પાન ૮૧૫ પર):

“કલમના શબ્દો, એટલે કે, ફરિયાદ સંબંધિત જાહેર સેવક દ્વારા લેખિતમાં હોવી જોઈએ અને આવી ફરિયાદ સિવાય કોઈપણ અદાલત સ જ્ઞાન લેશે નહીં તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે દરેક કિસ્સામાં અદાલત યોગ્ય જાહેર સેવક દ્વારા દાખલ થવી જોઈએ.તેથી આપણે નક્કી કરવાનું છે કે શું તહસીલદારને સંબંધિત જાહેર સેવક કહી શકાય અને જો તેણે લેખિતમાં

ફરિયાદ દાખલ કરી ન હોય, તો શું આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં પોલીસ અધિકારીઓએ કલમ ૧૮૫ની જરૂરિયાતો પૂરી કરી હતી."કોઈ અદાલત સંજ્ઞાન નહીં લે" શબ્દોનું એકથી વધુ પ્રસંગોએ અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે અને તે દર્શાવે છે કે કલમ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીત સિવાય કોર્ટ દ્વારા કેસનો કબજો લેવા સામે સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ છે."

૧૨. સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૪૦ હેઠળ, સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ માં ઉલ્લેખિત કેસોમાં પ્રક્રિયા નક્કી કરવામાં આવી છે.જો કોર્ટને જરૂરી લાગે તો તે પ્રારંભિક તપાસ કરી શકે છે, અને પછી સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) ની જોગવાઈઓ આકર્ષાય છે તે અસર માટે તારણ રેકૉર્ડ કરી શકે છે, જેના પરિણામે કોર્ટ પોતે લેખિતમાં ફરિયાદ કરશે અને તેને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે.જ્યાં કોર્ટ આવી કોઈ ફરિયાદ કરવાનો ઇનકાર કરે છે, ત્યાં સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૧ હેઠળ અપીલ કરવામાં આવે છે. કલમ ૩૪૧ હેઠળ અદાલતની અપીલ શક્તિનો પણ ઉપયોગ કરી શકાય છે, કારણ કે કલમ ૩૪૦ હેઠળ ફરિયાદ કરવામાં આવી છે, જેથી વ્યથિત વ્યક્તિ દ્વારા.કલમ ૩૪૧ (૨) મુજબ, અપીલનો આદેશ અંતિમ રહેશે અને તે પુનરાવર્તનને આધિન રહેશે નહીં.છેવટે, જે મેજિસ્ટ્રેટને આ કલમો હેઠળ ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, તે કલમ ૩૪૩ (૧) દ્વારા પોલીસ અહેવાલ પર દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય તેમ કેસ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે આગળ વધશે.

૧૩. અપીલકર્તાઓ વતી વિજ્ઞાન વકીલ દ્વારા બળપૂર્વક દલીલ કરાયેલ મુદ્દો એ છે કે તેના ગ્રાહકો, છેતરપિંડીનો ભોગ બનેલા હોવાથી, અદાલતી કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવે તે પહેલાં કરવામાં આવેલા છેતરપિંડીના કૃત્યોના સંદર્ભમાં તેમને પ્રતિકારમુક્ત ન ગણવા જોઈએ, અને તેથી, અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત બે ફોજદારી ફરિયાદોમાં ઉલ્લેખિત હકીકતમાં ખાનગી ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય રહેશે.આમ અદાલતે વર્ણપટના બે વિરુદ્ધ ધ્રુવો વચ્ચે ચાલવું પડે છે- 'ચિન' એ તુરુષ ફોજદારી ફરિયાદોથી વ્યક્તિનું રક્ષણ છે, અને 'ચાંગ' એ પીડિતનો તેની ફરિયાદ જાહેર કરવાનો અને અદાલતને ખાનગી ફરિયાદ દ્વારા છેતરપિંડીના ગુનાનો પ્રયાસ કરવાનો અધિકાર છે.આ કેસ તુરુષ મુકદ્દમા ટાળવાની શ્રેણીમાં આવે છે કે કેમ, અથવા તે વ્યક્તિગત ફરિયાદને આગળ વધારવાના વ્યક્તિના અધિકારમાં આવે છે કે કેમ તેની પ્રશંસા કરવા માટે, આપણે આ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયોનો સંદર્ભ લેવો આવશ્યક છે.

૧૪. બાબુ લાલ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (૧૯૬૪) ૪ એસ. સી. આર. ૯૫૭ કેસમાં, આ અદાલતની ૫-ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે એક તરફ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૨ અને ૧૯૩ હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓના ઘટકો અને બીજી તરફ આઈ. પી. સી. ની "બનાવટી" કલમો વચ્ચેના તફાવત પર ચર્ચા કરી હતી.કોર્ટે તેને આ રીતે મૂક્યું (પૃષ્ઠો ૯૬૨-૯૬૩ પર):

“તે સાચું છે કે ખોટા પુરાવા બનાવવાના કૃત્યના કેટલાક ઘટકો કે જેને

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩ હેઠળ દંડ કરવામાં આવે છે અને ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવા અને આમ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૬૩ અને ૪૬૪ ના અર્થમાં છેતરપિંડી કરવી સામાન્ય છે.કોઈ પણ વ્યક્તિ કોઈ પણ પુસ્તક અથવા રેકૉર્ડમાં ખોટી એન્ટ્રી કરીને અથવા ખોટું નિવેદન ધરાવતો કોઈ પણ દસ્તાવેજ બનાવીને, જો કલમ ૪૬૩ની નિર્ધારિત શરતો પૂર્ણ થાય, તો તે છેતરપિંડીનો ગુનો કરી શકે છે.પરંતુ મહત્વપૂર્ણ ઘટક કે જે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૨ના અર્થમાં ખોટા પુરાવાની બનાવટની રચના કરે છે, ઉપરાંત સંજોગો અસ્તિત્વમાં લાવવા અથવા ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવા-એક વ્યાપક અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવા- એ હેતુ છે કે આ રીતે અસ્તિત્વમાં આવેલ સંજોગો અથવા બનાવેલ ખોટો દસ્તાવેજ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં, અથવા જાહેર સેવક સમક્ષ અથવા મધ્યસ્થી સમક્ષ પુરાવા તરીકે દેખાઈ શકે છે, અને કાર્યવાહીના પરિણામ માટે કોઈપણ બિંદુ સામગ્રીને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયની રચના તરફ દોરી જાય છે.તેથી બનાવટી બનાવટ અને ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં તેનો ઉપયોગ કરવાના હેતુ માટે ખોટા પુરાવા બનાવવાના ગુનાઓ અલગ છે, અને કલમ ૪૭૯-એ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડમાં નિર્દિષ્ટ હેતુ માટે ખોટા પુરાવા બનાવવાના વર્ણનમાં, બનાવટી બનાવટનો ગુનો સામેલ નથી.કોઈ પણ સંજોગોમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૭૧ હેઠળ સજા પામેલા ગુનાને ક્યારેય કલમ ૪૭૯-એની પેટા-કલમ (૧) દ્વારા આવરી લઈ શકાતો નથી. તેથી કોઈ પણ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં અપ્રમાણિક રીતે અથવા

છેતરપિંડીથી ખોટા દસ્તાવેજનો ઉપયોગ કર્યો હોય તેવી વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે, માત્ર કલમ ૪૭૬ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરનો આશરો લઈ શકાય છે."

૧૫. ડૉક્ટર એસ. દત્ત વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (૧૯૬૬) ૧ એસસીઆર ૪૯૩ માં, એક નિષ્ણાત સાક્ષી (એટલે કે સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તા) ના સંદર્ભમાં પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો, જેમણે લંડનની ઇમ્પિરિયલ કોલેજ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજીમાંથી સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ડિપ્લોમા રજૂ કર્યો હતો, જેની અસર એ હતી કે તેમણે ગુનાવિજ્ઞાનના વિષયમાં વિશેષતા મેળવી હતી. ફરિયાદી પક્ષે આઈપીસીની કલમ ૧૯૩ હેઠળ ડૉક્ટર દત્ત સામે કાર્યવાહી કરવા માટે સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ હેઠળ સેશન્સ ૪૪ સમક્ષ અરજી કરી હતી. આ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેના અસ્વીકારના બે દિવસ પછી, ખાનગી ફરિયાદીએ પોલીસ સ્ટેશનમાં એક અહેવાલ દાખલ કર્યો હતો જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે ડૉક્ટર દત્તે આઈપીસીની કલમ ૪૬૫, ૪૬૬ અને ૪૭૧ હેઠળ ગુનો કર્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે રજૂ કરાયેલ ડિપ્લોમા બનાવટી હતો, અને ડૉક્ટર દત્તે તેનો "અદાલતમાં ખરાબ હેતુ સાથે" ઉપયોગ કર્યો હતો, અને તેને વાસ્તવિક ગણાવ્યો હતો. આ અદાલત સમક્ષ જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું ખાનગી ફરિયાદ નોંધપાત્ર રીતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ થી ૧૯૩ અથવા ૧૯૬ હેઠળના ગુનાઓ માટે હતી, જે કલમ ૪૬૩ પછીથી આઈ. પી. સી. માં સમાવિષ્ટ "બનાવટી" કલમોની વિરુદ્ધ હતી. આઈ. પી. સી. માં

સમાવિષ્ટ કલમોના બે સેટ નક્કી કર્યા પછી, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો:

“બે જૂથો હેઠળના ગુનાઓ વચ્ચેનો વ્યાપક તફાવત આ છે.કલમ ૪૬૫ ખોટા દસ્તાવેજો બનાવીને બનાવટી બનાવવાના ગુના સાથે અને કલમ ૪૭૧ બનાવટી દસ્તાવેજોનો અપ્રમાણિક અથવા છેતરપિંડીથી ઉપયોગ કરવાના ગુના સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૧૯૩ ખોટા પુરાવા આપવા અથવા બનાવટી બનાવવા સાથે સંબંધિત છે અને કલમ ૧૯૬ ખોટા હોવાનું જાણીતા પુરાવાનો ભ્રષ્ટ રીતે ઉપયોગ કરવા સાથે સંબંધિત છે.પ્રથમ જૂથમાં ગુનાનો સારાંશ ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવાનો છે અને બીજા જૂથમાં ગુનાઓનો સારાંશ ખોટા સંજોગો મેળવવાનો અથવા ખોટા નિવેદનવાળા દસ્તાવેજ બનાવવાનો છે જેથી ન્યાયિક અધિકારી ખોટા પુરાવાના વિશ્વાસ પર ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ખોટો અભિપ્રાય બનાવી શકે.બીજો મહત્વનો તફાવત એ છે કે જ્યારે કલમ ૪૭૧ વપરાશકર્તાને કપટપૂર્ણ, અપ્રમાણિક અથવા બંને હોવાનું કહે છે, ત્યારે જો વપરાશકર્તા ભ્રષ્ટ હોય તો કલમ ૧૯૬ સંતુષ્ટ થાય છે.દંડ સંહિતા આ અભિવ્યક્તિઓને કપટપૂર્ણ અને અપ્રમાણિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, પરંતુ આ અભિવ્યક્તિ ભ્રષ્ટ નથી.

હવે આપણે પ્રકરણ ૧૧ અને પ્રકરણ ૧૮માં સમાવિષ્ટ ગુનાઓના બે જૂથોને ડૉક્ટર દત્તના સાબિત થયેલા કૃત્યો પર લાગુ કરવાનો પ્રયાસ કરીશું.આપણે પ્રકરણ ૧૧ થી શરૂઆત કરીશું. પહેલેથી જ ટાંકવામાં

આવેલી કલમ ૧૯૨માં "બનાવટી ખોટા પુરાવા" અભિવ્યક્તિની વ્યાખ્યા આ કેસને સ્પષ્ટપણે આવરી લે છે.જો ડૉક્ટર દત્તે ખોટો ડિપ્લોમા બનાવ્યો હોય તો તેણે ખોટા નિવેદન ધરાવતો દસ્તાવેજ બનાવ્યો હતો, જેનો ઈશદો હતો કે તે પુરાવામાં દેખાઈ શકે છે અને તેથી પુરાવામાં હાજર થવાથી કોઈપણ વ્યક્તિ જે તેના પર અભિપ્રાય બનાવશે તે ન્યાયિક કાર્યવાહીના પરિણામને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે.આરોપ મુજબ, ડૉક્ટર દત્ત એક નિષ્ણાત તરીકે ખોટી રીતે રજૂ કરી રહ્યા હતા અને તે એવી બાબતો વિશે જુબાની આપી રહ્યા હતા જે ટ્રાયલના પરિણામ માટે સામગ્રી હતી.જો કોઈ પ્રસંગ ઊભો થાય તો તેમના દાવાને ટેકો આપવા માટે તેમની પાસે એક દસ્તાવેજ હતો.તેમણે દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો હતો, જોકે એવું કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું, જેનો ઈશદો હતો કે અધ્યક્ષ ન્યાયાધીશ ડૉક્ટર દત્ત અને તેમના પુરાવાની સુસંગતતા વિશે ખોટો અભિપ્રાય બનાવી શકે છે.આમ આ કેસ કલમ ૧૯૨ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો હતો.જ્યારે ડૉક્ટર દત્તે પદભ્રષ્ટ કર્યો, ત્યારે ચાલો આપણે તેની તાલીમ વિશે ખોટી ધારણા કરીએ, તેણે કલમ ૧૯૩ હેઠળ ગુનો કર્યો હતો.ફરીથી, જ્યારે ડૉક્ટર દત્તે ડિપ્લોમાનો વાસ્તવિક તરીકે ઉપયોગ કર્યો ત્યારે તેમનું વર્તન ભ્રષ્ટ હતું, પછી ભલે તે અપ્રમાણિક હોય કે કપટપૂર્ણ."

(પૃષ્ઠો પર ૪૯૯-૫૦૦)

“આમ જોવામાં આવશે કે ડૉક્ટર દત્તની કાર્યવાહી દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૨ અને ૧૯૬ દ્વારા આવરી લેવામાં આવી હતી.જો ડૉક્ટર દત્તે કોર્ટમાં ખોટો પુરાવો આપ્યો હોય અથવા જો તેણે ખોટો પુરાવો બનાવ્યો હોય તો કલમ ૧૯૩ હેઠળનો ગુનો સ્પષ્ટપણે આચરવામાં આવ્યો હતો.જો તેણે બનાવટી પુરાવાનો ઉપયોગ કર્યો હોય તો તેના દ્વારા કલમ ૧૯૬ હેઠળ ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો.આ ગુનાઓની નોંધ લેવામાં આવે તે પહેલાં સેશન્સ જજની લેખિત ફરિયાદની જરૂર પડી હોત.”

(પાન ૫૦૧ પર)

“તેથી અમે સંતુષ્ટ છીએ કે ડૉક્ટર દત્તનું વર્તન કલમ ૪૭૧ હેઠળ આવતું નથી.બીજી બાજુ, તે કલમ ૧૯૬ હેઠળ આવે છે જે ન્યાયના વહીવટની શુદ્ધતાના હિતમાં તેની જાળને વધુ વ્યાપક બનાવે છે.એ નોંધવું જોઈએ કે દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૬ હેઠળનો ગુનો કલમ ૪૬૫/૪૭૧ હેઠળના ગુના કરતાં ઘણો વધુ ગંભીર ગુનો છે.પહેલાને સાત વર્ષ સુધીની કેદ અને દંડની સજા છે જ્યારે બીજાને બે વર્ષ સુધીની કેદ અથવા દંડની સજા છે.

આ સંબંધમાં આપણે ફરીથી આ અદાલતના શબ્દોને યાદ કરી શકીએ છીએ જે મિસ્ટર ચારી દ્વારા મોખરે મૂકવામાં આવ્યા હતા કે ફરિયાદી પક્ષ

માટે ગંભીર આરોપ પડતો મૂકવો અને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯૫ હેઠળ પ્રક્રિયાની જરૂર ન હોય તેવી પસંદગી કરવાની મંજૂરી નથી. જો ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૬ હેઠળ હતો, તો સંબંધિત અદાલત દ્વારા લેખિતમાં ફરિયાદ જરૂરી હતી. ફરિયાદ કરવામાં આવે તે પહેલાં અદાલતે વિચારવું પડે છે કે ન્યાયના હિતમાં કાર્યવાહીનો આદેશ આપવો યોગ્ય છે કે કેમ. ઓછા ગુનામાં અદાલત દ્વારા આવી કોઈ ફરિયાદની જરૂર નથી અને તે સ્પષ્ટ છે કે ઓછા ગુનાને સેશન્સ જજને બાયપાસ કરવા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમણે અગાઉ નિર્ણય લીધો હતો કે ડૉક્ટર દત્ત પર ખોટી જુબાની માટે કાર્યવાહી થવી જોઈએ નહીં. આવા ઉપકરણની પ્રશંસા કરવી જોઈએ નહીં. અમારા મતે, વર્તમાન કેસમાં ગુનો આઈપીસીની કલમ ૪૬૫/૪૭૧ હેઠળ આવતો નથી અને ડૉક્ટર દત્ત સામે શરૂ કરાયેલ કાર્યવાહીને ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.”

(પૃષ્ઠો પર ૫૦૩-૫૦૪)

૧૬. બબન સિંહ અને અબ્ર વિરુદ્ધ જગદીશ સિંહ અને અબ્ર. (૧૯૬૬) ૩ એસ. સી. આર. ૫૫૨, પ્રશ્ન એ હતો કે શું અદાલત સમક્ષ ખોટા સોગંદનામાઓની શપથ લેવાથી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ અથવા ૧૯૨ હેઠળ ગુનો થશે, અથવા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૯ લાગુ થશે કે કેમ, આ કિસ્સામાં ફોજદારી

કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૮૯૮ ની કલમ ૪૭૯-એ દ્વારા વર્ણવેલ વિશેષ પ્રક્રિયાનું પાલન કરવાની જરૂર નથી.કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો (પાનું ૫૫૫-૫૫૬ પર):

“આ બાબતને ત્રણ દ્રષ્ટિકોણથી ધ્યાનમાં લેવી પડશે.શું ખોટા સોગંદનામાની શપથ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૯ હેઠળ અથવા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૧ અથવા ૧૯૨ હેઠળ ગુના સમાન છે? જો તે પછીની બે કલમો હેઠળ આવે છે, તો વર્તમાન કાર્યવાહીને ટકાવી શકાતી નથી, કલમ ૧૯૯ ઘોષણા સાથે સંબંધિત છે અને એવું નથી કહેતી કે ઘોષણા શપથ પર હોવી જોઈએ.એકમાત્ર જરૂરી શરત એ છે કે ઘોષણા પુરાવા તરીકે ઉપયોગમાં લેવા માટે સક્ષમ હોવી જોઈએ અને જે ન્યાયની કોર્ટ અદાલત અથવા કોર્ટ જાહેર સેવક અથવા અન્ય વ્યક્તિ પુરાવા તરીકે પ્રાપ્ત કરવા માટે કાયદા દ્વારા બંધાયેલા અથવા અધિકૃત છે.કલમ ૧૯૧ શપથ પરના પુરાવા સાથે અને કલમ ૧૯૨ બનાવટી ખોટા પુરાવા સાથે સંબંધિત છે.જો આપણે આ બાબતને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૧ના દ્રષ્ટિકોણથી ધ્યાનમાં લઈએ તો જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ સત્ય જણાવવા માટે શપથ લેવા માટે બંધાયેલો હોય ત્યારે ખોટી શપથ લઈને ગુનાની રચના કરવામાં આવે છે કારણ કે સોગંદનામું એ શપથ હેઠળ કરવામાં આવેલી ઘોષણા છે.આમ ખોટા પુરાવા આપવાના ગુનાની વ્યાખ્યા સોગંદનામાઓને લાગુ પડે છે.આ ગુનો કલમ ૧૯૨ હેઠળ પણ આવી શકે છે.તે અન્ય બાબતોની સાથે એવું

પણ જણાવે છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ એવું ખોટું નિવેદન ધરાવતો દસ્તાવેજ બનાવે છે કે જેમાં એવું ખોટું નિવેદન ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં પુરાવામાં દેખાઈ શકે છે અને તેથી પુરાવામાં હાજર થવાથી કોઈ પણ વ્યક્તિ, જે આવી કાર્યવાહીમાં પુરાવા પર અભિપ્રાય બનાવે છે, તે આવી કાર્યવાહીના પરિણામને લગતી કોઈપણ મુદ્દાની સામગ્રીને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને સ્વીકારવાનું કારણ બની શકે છે, તો તે ખોટા પુરાવા બનાવે છે. જ્યારે બબન સિંહ અને ધારિયન કુરેએ તેમના સોગંદનામાઓમાં ઘોષણાઓ કરી હતી, જે ઉચ્ચ અદાલતમાં ધ્યાનમાં લેવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તેઓ આ નિવેદનોને ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે રજૂ કરવાનો ઈરાદો ધરાવતા હતા, જેથી અદાલતને સમાધાન અંગે ખોટો અભિપ્રાય મળે. આ રીતે તેમનો ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૯ને બદલે કલમ ૧૯૧/૧૯૨ ના શબ્દોમાં આવ્યો હતો. આમ તેઓ પ્રથમ દષ્ટિએ ખોટા પુરાવા આપવાના અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ઉપયોગમાં લેવાના હેતુથી ખોટા પુરાવા બનાવવાના ગુના માટે દોષિત ઠર્યા હતા.

કલમ ૪૭૯-એ એક વિશેષ પ્રક્રિયા નક્કી કરે છે જે સિવિલ, મહેસૂલ અથવા ફોજદારી અદાલતો સમક્ષ સાક્ષી તરીકે હાજર થનારી અને બેમાંથી એક કામ કરતી વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે: (i) ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે ઈરાદાપૂર્વક ખોટા પુરાવા આપો અથવા (ii) ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે ઉપયોગમાં લેવાના હેતુથી ઈરાદાપૂર્વક ખોટા

પુરાવા બનાવો.પ્રથમ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૧/૧૯૩ હેઠળ અને બીજું ૧૯૨/૧૯૩ હેઠળ ગુનાનો ઉલ્લેખ કરે છે.સાક્ષી દ્વારા કરવામાં આવતા આવા ગુનાઓના સંદર્ભમાં, કલમ ૪૭૯-એ હેઠળ જ કાર્યવાહી કરી શકાય છે.અપીલકર્તાઓ હાઈકોર્ટમાં તપાસમાં સાક્ષી હતા અને તેમણે ખોટા પુરાવા ઘડ્યાં હતાં.જો તેમની સામે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવાની હોય તો ઉચ્ચ અદાલતે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૭૯-એ હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જોઈએ.આમ ન કર્યા પછી, કલમ ૪૭૯-એની પેટા-કલમ (૬) ને કારણે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૭૬ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ થઈ ન હતી અને અપીલ હેઠળના આદેશને ટકી રહેવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.”

૧૭. કમલા પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ હરિ નાથ સિંહ (૧૯૬૭) ૩ એસ. સી. આર. ૮૨૮ માં, અદાલત સમક્ષ જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ઉપયોગમાં લેવા માટેના દસ્તાવેજમાં ખોટી એન્ટ્રી ઇરાદાપૂર્વક કરવી એ કલમ ૧૯૨ હેઠળ ગુનો સાબિત થશે, અથવા શું તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૧૮ હેઠળ ગુનો સાબિત થશે, જે કિસ્સામાં ખાનગી ફરિયાદ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ જાળવવા યોગ્ય હોત.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૨ અને ૧૯૩ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદોની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો (પૃષ્ઠો ૮૨૯-૮૩૦ પર):

“પ્રથમ પ્રશ્ન એ છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩ અને કલમ ૨૧૮ની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ શું છે.કલમ ૧૯૩ ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કામાં ખોટા પુરાવા આપવા અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કામાં ઉપયોગમાં લેવાના હેતુથી ખોટા પુરાવા ઘડવા બદલ સજા દર્શાવે છે.કલમ ૧૯૧ ખોટા પુરાવા આપવાના ગુનાને અને કલમ ૧૯૨ ખોટા પુરાવા બનાવવાના ગુનાને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.આપણે કલમ ૧૯૧ની અવગણના કરી શકીએ છીએ કારણ કે અહીં સ્વીકાર્ય છે કે દંડ સંહિતામાં વ્યાખ્યાયિત કરેલા ખોટા પુરાવા આપવામાં આવ્યા નથી.ખોટા પુરાવા બનાવવાનો ગુનો ત્યારે અસ્તિત્વમાં આવે છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કોઈ પણ સંજોગો અસ્તિત્વમાં લાવે છે અથવા કોઈ પુસ્તક અથવા રેકૉર્ડમાં કોઈ ખોટી એન્ટ્રી કરે છે અથવા ખોટા નિવેદન ધરાવતો કોઈ દસ્તાવેજ બનાવે છે જેનો હેતુ છે કે આવા સંજોગો, ખોટા એન્ટ્રી અથવા ખોટા નિવેદન ન્યાયિક કાર્યવાહી વગેરેમાં પુરાવા તરીકે દેખાઈ શકે છે અને તેથી આવી કાર્યવાહીના પરિણામને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયની રચના થાય છે.આ ગુનો સામાન્ય છે અને તે વ્યક્તિ અથવા દસ્તાવેજના પ્રકારનો ઉલ્લેખ કરતું નથી.તે કોઈ પણ વ્યક્તિ હોઈ શકે છે અને બનાવટી પુરાવા કોઈપણ સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.બીજી બાજુ કલમ ૨૧૮ કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા સંપત્તિને બચાવવા અથવા ઈજા પહોંચાડવાના હેતુથી જાહેર સેવક દ્વારા ખોટા રેકૉર્ડની ઇરાદાપૂર્વકની તૈયારી સાથે સંબંધિત છે.બે વિભાગો વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ રીતે નોંધપાત્ર છે.કલમ ૧૯૨

ન્યાયિક કાર્યવાહી સાથે સંબંધિત છે અને ખોટા પુરાવાનો ઉપયોગ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં કરવાનો હેતુ છે.કલમ ૨૧૮ જાહેર સેવકો સાથે સંબંધિત છે અને તેનો સાર એ છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા સંપત્તિને બચાવવા અથવા ઈજા પહોંચાડવાના દષ્ટિકોણથી ખોટા રેકૉર્ડની ઇશદાપૂર્વક તૈયારી કરવી.આનો ન્યાયિક કાર્યવાહી સાથે સંબંધ હોવો જરૂરી નથી.”

૧૮. અહલમદ દ્વારા કરવામાં આવેલ કથિત અપરાધ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૧૮ હેઠળ નહીં પણ કલમ ૧૯૨ હેઠળ આવશે એમ કહીને કોર્ટે પછી અવલોકન કર્યું (પૃષ્ઠો ૮૩૦-૮૩૧ પર):

“આમાંથી એવું જણાય છે કે અહલમાદ દ્વારા આચરવામાં આવેલો કથિત ગુનો સ્પષ્ટ રીતે અદાલતની કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં હતો.હકીકતમાં તેમણે વાસ્તવમાં કોર્ટમાં એક કેસ વિશે ખોટી એન્ટ્રી કરી હતી, જેનો હેતુ એ હતો કે કાર્યવાહીની સ્થાપનાની તારીખ ૦૯/૧૧/૧૯૬૨ ગણી શકાય, જો કે કેસ ૦૪/૧૨/૧૯૬૨ પછી શરૂ કરવામાં આવ્યો હોવાનો આરોપ હતો.તેનો ગુનો (જો તેની વિરુદ્ધ કોઈ સાબિત થાય તો) કલમ ૧૯૨ હેઠળ આવશે.કલમ ૧૯૨ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ઉપયોગમાં લેવાતા ખોટા પુરાવાના બનાવટ સાથે સંબંધિત છે જેથી ભૌતિક મુદ્દા પર ખોટો અભિપ્રાય રચાય.તેથી કલમ ૧૯૨ એ

અહલમદ સામેના કેસને સંપૂર્ણપણે આવરી લે છે, અને કથિત ઉશ્કેરનાર હરિ નાથ સિંહના કેસને આવરી લેવો જોઈએ.ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૮ આ કેસમાં લાગુ પડતી નથી, કારણ કે રેકૉર્ડ કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા સંપત્તિને બચાવવા અથવા ઈજા પહોંચાડવાના હેતુથી બનાવવામાં આવ્યો ન હતો.ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૨ નો ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે અને પછીની કલમ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત કલમોમાંથી એક છે, જેનો સારાંશ ઉપર પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે.તેથી ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો નિર્ણય સાચો હતો કે અદાલત અહલમદ અને તેના સહાયક સામેના કથિત ગુનાની નોંધ ન લઈ શકે, કારણ કે આ ગુનો હકીકતમાં પેલિંગ કેસમાં ખોટા પુરાવાઓનું નિર્માણ કરતો હતો અને ખોટી એન્ટ્રી આ હેતુ સાથે કરવામાં આવી હતી કે ભૌતિક મુદ્દા પર ખોટો અભિપ્રાય રચવામાં આવે.આવો કેસ માત્ર તે અદાલત દ્વારા જ દાખલ કરી શકાય છે જેમાં અથવા જેના સંબંધમાં આ ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી ખાનગી ફરિયાદ અસમર્થ હતી.”

૧૯. આ તબક્કે, સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) અને કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) માં ઉલ્લેખિત ગુનાઓ વચ્ચેના તફાવતને સમજવો મહત્વપૂર્ણ છે. જ્યાં ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત તથ્યો આઈપીસીની કલમ ૧૯૧ થી ૧૯૩ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે, ત્યાં સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી)

(આઈ) લાગુ પડે છે.મહત્વની બાબત એ છે કે એકવાર આઈ. પી. સી. ની આ કલમોને આકર્ષિત કરવામાં આવે, પછી કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈપણ કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ થવો જોઈએ.આમ, જે સ્પષ્ટ છે તે એ છે કે આ કલમો હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો માત્ર કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ પણ કાર્યવાહીમાં જ આચરવો પડતો નથી, પરંતુ તે કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ પણ કાર્યવાહીના સંબંધમાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનો કથિત ગુનો પણ હોઈ શકે છે.

૨૦. ઘણા ચુકાદાઓમાં "સંબંધિત" શબ્દો ન્યાયિક ચર્ચાનો વિષય રહ્યા છે.તે કહેવા માટે પૂરતું છે કે વર્તમાનમાં, આવા બે ચુકાદાઓની નોંધ લેવાની જરૂર છે.રાજ્ય વક્ક બોર્ડ, મદ્રાસ વિરુદ્ધ અબ્દુલ અઝીઝ સાહિબ અને અન્યોમાં, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ મેડ. ૭૯, વક્ક અધિનિયમ, ૧૯૫૪ની કલમ ૫૭ (૧) માં સમાવિષ્ટ "સંબંધિત" અભિવ્યક્તિ મદ્રાસ હાઈકોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે પડી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે કહ્યું:

“૮. અમને કોઈ શંકા નથી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ, (જે. કૈલાસમ્) તેમના મતમાં સાચા હતા કે બીજા દાવાનું પણ કલમ ૫૭ (૧) માં વપરાયેલા શબ્દોના અવકાશમાં અર્થઘટન કરવું પડશે, એટલે કે, "દરેક દાવામાં અથવા કાર્યવાહીમાં વક્ક મિલકતના હકને લગતી".આ અભિપ્રાય માટે પૂરતી ન્યાયિક સત્તા છે કે "સંબંધિત" અથવા "સંબંધમાં" જેવા શબ્દો

વ્યાપકતાના શબ્દો છે જે સંદર્ભના આધારે સીધા તેમજ પરોક્ષ બંને રીતે મહત્વ ધરાવે છે.તે પ્રતિબંધિત સામગ્રીના શબ્દો નથી અને તેનો આ રીતે અર્થઘટન થવો જોઈએ નહીં.આ મામલો એકથી વધુ કિસ્સાઓમાં ન્યાયિક નિર્ણય માટે સામે આવ્યો છે.કોમ્પેની ફાઇનાન્સીક ડે પેસિફીક વિરુદ્ધ પેરુવિયન ગુઆનો કંપનીનો કેસ, આ ચોક્કસ પાસા પર ખૂબ જ રસપ્રદ છે અને બ્રેટ, એલ. જે. નો ચુકાદો, સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમો, ૧૮૭૫ ના ઓ. ૩૧, આર. ૧૨ ના અર્થઘટનને "કાર્યવાહીમાં પ્રશ્નમાં કોઈપણ બાબતની સામગ્રી" ના સંદર્ભમાં સમજાવે છે.બ્રેટ, એલ. જે. એ અવલોકન કર્યું હતું કે આ પરિણામોમાં પ્રત્યક્ષ તેમજ પરોક્ષ બંને હોઈ શકે છે અને વિદ્વાન ન્યાયાધીશ અનુસાર કસોટી આ હતી (પાનું ૬૩ પર):

“...દસ્તાવેજને યોગ્ય રીતે એવી માહિતી ધરાવતી હોવાનું કહી શકાય કે જે એફિડેવિટની જરૂર હોય તેવા પક્ષને તેના પોતાના કેસને આગળ વધારવા અથવા તેના વિરોધીના કેસને નુકસાન પહોંચાડવા માટે સક્ષમ બનાવી શકે છે જો તે એક દસ્તાવેજ છે જે તેને ન્યાયી રીતે તપાસની ટ્રેન તરફ દોરી શકે છે, જે આમાંથી કોઈ એક પરિણામ હોઈ શકે છે.”

૨૧. તેવી જ રીતે, મનસુખલાલ ધનરાજ જૈન અને અન્યો વગેરે વિરુદ્ધ એકનાથ વિઠ્ઠલ ઓગાલે વગેરે, (૧૯૯૫) ૨ એસ. સી. સી. ૬૬૫ માં, પ્રેસિડેન્સી સ્મોલ કોઝ કોર્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૪૧ (૧) હેઠળ "કબજાની વસૂલાત માટે

લાઈસન્સર અને લાઈસન્સ રેલેટીંગ વચ્ચેના દાવા અને કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિ આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવી હતી.કોર્ટે ઠરાવ્યુ હતું કે :

“૧૪...'સંબંધિત' શબ્દો વ્યાપક મહત્વ ધરાવે છે અને જેમાં ફરિયાદ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી વાદી-લાઈસેંસી પાસેથી ગેરકાયદેસર રીતે કબજો મેળવવાની ધમકી આપી રહ્યો છે તે કોઈપણ દાવાને તેમના વ્યાપક દાવામાં લઈ શકે છે.વાદી પાસેથી બળજબરીથી આવા કબજાની વસૂલાત કરવાના પ્રતિવાદીના કથિત ગેરકાયદેસર પ્રયાસો સામે સ્થાયર મિલકતના આવા કબજાના રક્ષણ માટેના દાવાઓ, કલમ ૪૧ (૧) દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા "કબજાની વસૂલાતને લગતા" શબ્દોના વ્યાપક વ્યાપ દ્વારા સ્પષ્ટપણે આવરી લેવામાં આવી શકે છે.

XXX XXXXX

૧૬. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સ્મોલ કોઝ કોર્સ એક્ટની કલમ ૪૧ (૧) માં જોવા મળેલો "કબજાની વસૂલાત સંબંધિત" શબ્દસમૂહ પ્રકૃતિમાં વ્યાપક છે અને તેમાં તમામ પ્રકારના દાવાઓ અને કાર્યવાહીનો સમાવેશ થાય છે જે લાઈસન્સધારક પાસેથી દાવાની મિલકતનો કબજો મેળવવાની વસૂલાત સાથે સંબંધિત છે અને તેથી, કાયમી મનાઈ હુકમ માટેના દાવાઓ જે પ્રતિવાદીને લાઈસન્સધારક-વાદી પાસેથી આવા કબજાની બળજબરીપૂર્વક વસૂલાતને અસર કરતા અટકાવે છે તે ઉપરોક્ત

શબ્દસમૂહના વ્યાપક વ્યાપ દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવશે.પરિણામે, કલમ ૪૧ (૧) ની સ્પષ્ટ ભાષા પર વિચારણા હેઠળના દાવાઓ અને તેમાં માંગવામાં આવેલી વિનંતીઓના પ્રકાશમાં, નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે આ દાવાઓ સ્મોલ કોઝ કોર્ટ, બોમ્બેના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં હોઈ શકે છે અને સિટી સિવિલ કોર્ટને આવા દાવાઓને ધ્યાનમાં લેવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહીં હોય."

૨૨. કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) ની સરખામણીમાં, સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) કલમ ૪૬૩ માં વર્ણવેલ ગુનાઓની વાત કરે છે, અને આઈપીસીની કલમ ૪૭૧, ૪૭૫ અથવા ૪૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે, જ્યારે આવા ગુનાઓ કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે.કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) માં તેની ગેરહાજરીથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે "અથવા તેના સંબંધમાં" શબ્દો છે, જે સ્પષ્ટ કરે છે કે જો કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) ની જોગવાઈઓ આકર્ષાય છે, તો કથિત રીતે આચરવામાં આવેલો ગુનો કાયદાકીય રીતે માન્ય દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં આચરવામાં આવવો જોઈએ, અદાલતની કાર્યવાહીમાં દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં આચરવામાં આવેલો ગુનો નહીં.ખરેખર, તે આ તફાવત છે જે અપીલકર્તાના કેસના શીટ એન્ડરને સમજવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે, એટલે કે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના ચુકાદા.

૨૩. ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) કેસમાં, આ અદાલતના નિર્ણયો વચ્ચેના સંઘર્ષને ધ્યાનમાં રાખીને ૫ ન્યાયાધીશોની બેન્ચની રચના નીચે મુજબ કરવામાં આવી હતી:

“૨. આ અદાલતના બે નિર્ણયો વચ્ચેના અભિપ્રાયના સંઘર્ષને ધ્યાનમાં રાખીને, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં "સી. આર. પી. સી".) ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) ના અર્થઘટન અંગે સુરજિત સિંહ વિરુદ્ધ બલબીર સિંહ [(૧૯૯૬) ૩ એસ. સી. સી. ૫૩૩] અને સચીદા નંદ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય [(૧૯૯૮) ૨ એસ. સી. સી. ૪૯૩] માં ત્રણ વિદ્વાન ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આ અપીલ વર્તમાન ખંડપીઠે સમક્ષ રજૂ કરી છે.”

૨૪. કોર્ટે સૌપ્રથમ સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ની વ્યાપક યોજના વિશે વાત કરી હતી, જે ગુનાઓની ત્રણ અલગ-અલગ શ્રેણીઓ સાથે સંબંધિત છે અને જણાવ્યું હતું કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) માં સમાવિષ્ટ ગુનાઓની શ્રેણીને કલમ ૧૯૫ (૧) (એ) અને ૧૯૫ (૧) (બી) (૧) માં સમાવિષ્ટ ગુનાઓ સાથે વાંચવી જોઈએ, જે સ્પષ્ટપણે એવા ગુનાઓ છે જે જાહેર સેવક અથવા ન્યાયની અદાલતોની કામગીરી અથવા ફરજોના નિર્વહનને સીધી અસર કરે છે.ચુકાદાના ફકરા ૧૦માં આ નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

“૧૦. વૈધાનિક જોગવાઈની યોજનાની હવે તપાસ થઈ શકે છે.મોટે ભાગે, કલમ ૧૯૫ સી. આર. પી. સી. ગુનાઓની ત્રણ અલગ-અલગ શ્રેણીઓ સાથે સંબંધિત છે જે કલમ (એ), (બી) (આઈ) અને (બી) (આઈ) માં વર્ણવવામાં આવ્યા છે અને તે (૧) સરકારી કર્મચારીઓની કાયદેસર સત્તાની અવગણના, (૨) જાહેર ન્યાય સામેના ગુનાઓ અને (૩) પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજોને લગતા ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે.કલમ (એ) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૭૨ થી ૧૮૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે જે આઈ. પી. સી. ના પ્રકરણ ૧૦ માં જોવા મળે છે અને પ્રકરણનું શીર્ષક છે-“જાહેર સેવકોના કાયદેસર સત્તાના તિરસ્કાર”.આ એવા ગુનાઓ છે જે જાહેર સેવકની કાયદેસરની ફરજોની કામગીરી અથવા તેના નિર્વહનને સીધી અસર કરે છે.કલમ (બી) (i) આઈ. પી. સી. ના પ્રકરણ ૧૧ માં ગુનાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે, જેનું શીર્ષક છે-“ખોટા પુરાવા અને જાહેર ન્યાય સામેના ગુનાઓ”.આ ખંડમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓ સ્પષ્ટપણે ખોટા પુરાવા આપવા અથવા બનાવટી બનાવવા અથવા કોઈપણ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં અથવા ન્યાયની અદાલત સમક્ષ અથવા જાહેર સેવક સમક્ષ ખોટી ઘોષણા કરવા સાથે સંબંધિત છે, જે આવી ઘોષણા પ્રાપ્ત કરવા માટે કાયદા દ્વારા બંધાયેલા અથવા અધિકૃત છે, અને કેટલાક અન્ય ગુનાઓ કે જે ન્યાયની અદાલતની કાર્યવાહી સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે (કલમ ૨૦૫ અને ૨૧૧ આઈ. પી. સી.).આ

કલમ ૧૯૫ની બે જોગવાઈઓ અથવા કલમોની યોજના છે. એટલે કે ગુનો એવો હોવો જોઈએ કે જે જાહેર સેવકની કાયદેસરની ફરજોની કામગીરીને સીધી અસર કરે છે અથવા અસર કરે છે અથવા ન્યાયની અદાલતની કાર્યવાહી સાથે સીધો સંબંધ ધરાવે છે, ત્યારે કલમ (બી) (ii) માં બનતા "જ્યારે આવા ગુના કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે" ત્યારે સામાન્ય રીતે દસ્તાવેજ વાસ્તવમાં અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા પછી અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવ્યા પછી આવા ગુનાનો અર્થ થવો જોઈએ. આ ખંડમાં ગણાયેલ ગુનો અગાઉ અને પછીથી દસ્તાવેજ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા અદાલતમાં પુરાવામાં આપવામાં આવ્યો હોય તેવી પરિસ્થિતિ અથવા આકસ્મિકતા, કલમ (એ) (i) અને (બી) (i) અને પરિણામે કલમ ૧૯૫ સીઆરપીસીની યોજના સાથે સુસંગત હોય તેવું લાગતું નથી. આ સૂચવે છે કે કલમ (બી) (ii) એવી પરિસ્થિતિનું ચિંતન કરે છે કે જેમાં તેમાં ગણાયેલા ગુનાઓ કોઈ દસ્તાવેજને રજૂ કર્યા પછી અથવા કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં પુરાવા આપ્યા પછી તેના સંદર્ભમાં કરવામાં આવે છે."

રપ. સી. આર. પી. સી. ના પ્રકરણ XXVI ના પ્રકરણ શીર્ષક, જેમાં કલમ ૩૪૦ અને ૩૪૧ નો સમાવેશ થાય છે, તે પછી "ન્યાયના વહીવટને અસર કરતા

ગુનાઓ અંગેની જોગવાઈઓ" શીર્ષકનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જે અદાલત અનુસાર એ પણ સૂચવે છે કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) માં ઉલ્લેખિત ગુનાઓ એવા ગુનાઓ છે જે ન્યાયના વહીવટને સીધી અસર કરે છે.વિવિધ ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, કોર્ટે પછી ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૮૯૮ ની કલમ ૧૯૫ (૧) (સી) અને સીઆરપીસી, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) વચ્ચેનો તફાવત નીચે મુજબ સમજાવ્યો:

“૧૯. અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે તેમ, જૂની સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (સી) માં આવતા "કોઈપણ અદાલતમાં કોઈપણ કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર દ્વારા" શબ્દોને કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) સીઆરપીસીમાં બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ની સંબંધિત જોગવાઈમાં આ શબ્દો શા માટે કાઢી નાખવામાં આવ્યા તે કાયદા પંચના ૪૧મા અહેવાલમાંથી સ્પષ્ટ થશે, જેમાં પેરા ૧૫.૩૯ હેઠળ કહ્યું છે:

“ ૧૫.૩૯.આ કલમનો હેતુ ખાનગી કાર્યવાહી પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો છે જ્યાં ન્યાયના માર્ગને વિકૃત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે અને તેની ગરિમા અને પ્રતિષ્ઠાને જાળવી રાખવા માટે અદાલત પર જ છોડી દેવામાં આવે છે.સૈદ્ધાંતિક રીતે એવું કોઈ કારણ નથી કે કલમ (સી) માં રક્ષણ સાક્ષીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાઓને પણ લાગુ ન થવું જોઈએ.સાક્ષીઓને પક્ષકારોની જેમ ત્રાસદાયક કાર્યવાહી સામે રક્ષણની

જરૂર હોય છે અને અદાલતનું ન્યાયિક કાર્યવાહીના ઘટક તરીકે દાખલ થતા સાક્ષીઓના કૃત્યો પર એટલું જ નિયંત્રણ હોવું જોઈએ, જેટલું પક્ષકારોના કૃત્યો પર.જો, તેથી, કલમ (સી) ની જોગવાઈઓ સાક્ષીઓ સુધી લંબાવવામાં આવે, તો વિસ્તરણ વ્યાપક સિદ્ધાંતને અનુરૂપ હશે જે કલમ ૧૯૫ નો આધાર બનાવે છે."

૨૦. જૂની સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (સી) માં "કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ પણ કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર દ્વારા" શબ્દોને કાઢી નાખવાનો ઉદ્દેશ સાક્ષીઓને પણ રક્ષણ આપવાનો હોવાથી, અગાઉના નિર્ણયોમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈ પર મૂકવામાં આવેલ અર્થઘટન હજુ પણ સારું રહેશે."

૨૬. મહત્વની વાત એ છે કે, કોર્ટે પછી જણાવ્યું હતું કે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ એ તેની કલમ ૧૯૦ માં સમાવિષ્ટ સામાન્ય જોગવાઈનો અપવાદ છે, અને કલમ ૧૯૫ હેઠળ ગણાયેલા અમુક પ્રકારના ગુનાઓની નોંધ લેવાની અદાલતની સત્તા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જે જરૂરી રીતે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૪૦ માં સમાવિષ્ટ કવાયતને અનુસરવી જોઈએ (ફકરો ૨૧ જુઓ).ત્યારબાદ અદાલત દ્વારા એક મહત્વપૂર્ણ કારણ આપવામાં આવે છે, જે એ છે કે અદાલત પરિસરની બહાર બનાવટી બનાવટી દસ્તાવેજનો ભોગ બનનાર અને અદાલતની કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં, આવા બનાવટી દસ્તાવેજનો ભોગ બનનાર પીડિતને પ્રતિકારમુક્ત બનાવશે, જેમાં તે અન્યથા

સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦માં ઉલ્લેખિત અદાલત પર જ છોડી દેવામાં આવશે, જે નક્કી કરે છે કે આવી ફરિયાદના સંદર્ભમાં ફરિયાદ દાખલ કરવી જોઈએ કે નહીં.તેથી ફરો ૨૩ જણાવે છે:

“૨૩. કલમ ૩૪૦ સી. આર. પી. સી. માં વપરાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને અદાલત કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત ગુનાના ગુના અંગે ફરિયાદ કરવા માટે બંધાયેલી નથી, કારણ કે કલમ "અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે તે ન્યાયના હિતમાં અનુકૂળ છે" શબ્દો દ્વારા શરતી છે.આ દર્શાવે છે કે આ પ્રકારનો માર્ગ ત્યારે જ અપનાવવામાં આવશે જ્યારે ન્યાયના હિતની જરૂર પડશે અને દરેક કેસમાં નહીં.ફરિયાદ દાખલ કરતા પહેલા, અદાલત પ્રારંભિક તપાસ કરી શકે છે અને તે તારણ રેકૉર્ડ કરી શકે છે કે ન્યાયના હિતમાં તે અનુકૂળ છે કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ ગુનાઓની તપાસ થવી જોઈએ.આ અનુકૂળતા સામાન્ય રીતે અદાલત દ્વારા આવા બનાવટી અથવા બનાવટી દસ્તાવેજથી અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિને થયેલી ઈજાની તીવ્રતાને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવામાં આવશે નહીં, પરંતુ આવા ગુનાની અસર અથવા અસરને ધ્યાનમાં રાખીને, આવા ગુનાને ન્યાયના વહીવટ પર પડે છે.શક્ય છે કે આવા બનાવટી દસ્તાવેજો અથવા બનાવટી વ્યક્તિને આ અર્થમાં ખૂબ જ ગંભીર અથવા નોંધપાત્ર નુકસાન થઈ શકે છે કે તે તેને ખૂબ જ મૂલ્યવાન સંપત્તિ અથવા દરજ્જો અથવા તેના જેવાથી વંચિત કરી

શકે છે, પરંતુ આવા દસ્તાવેજો માત્ર અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા પુરાવાનો એક ભાગ હોઈ શકે છે, જ્યાં મોટા પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા હોઈ શકે છે અને ન્યાયના વહીવટની વ્યાપક વિભાવના પર આવા પુરાવાની અસર ન્યૂનતમ હોઈ શકે છે.આવા સંજોગોમાં, અદાલત ન્યાયના હિતમાં ફરિયાદ કરવી યોગ્ય ન ગણી શકે.કલમ (બી) (ii) નો વ્યાપક દ્રષ્ટિકોણ, જેમ કે અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા પ્રચાર કરવામાં આવ્યો છે, તે આવા બનાવટી અથવા બનાવટી દસ્તાવેજના ભોગ બનનારને પ્રતિકારમુક્ત બનાવશે.કોઈ પણ અર્થઘટન કે જે એવી પરિસ્થિતિ તરફ દોરી જાય છે કે જ્યાં ગુનાનો ભોગ બનનારને પ્રતિકારમુક્ત કરવામાં આવે છે, તેને નકારી કાઢવું પડશે.”

૨૭. ચુકાદાનો ફરો ૨૫ પછી ઉલ્લેખ કરે છે કે કેવી રીતે વ્યાપક અર્થઘટન જે સુરજિત સિંહ (ઉપરોક્ત) માં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું તે મહાન દુરુપયોગ માટે સક્ષમ હશે.કોર્ટ દ્વારા આ નીચે મુજબ મૂકવામાં આવ્યું હતું:

“૨૫. કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) (૨) નું વિસ્તૃત અર્થઘટન, જેમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈ દ્વારા બનાવવામાં આવેલ પ્રતિબંધ પણ કામ કરશે, જ્યાં બનાવટી કૃત્ય કર્યા પછી દસ્તાવેજ પછીથી કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવે છે, તે મહાન દુરુપયોગ માટે સક્ષમ છે.સચ્ચિદાનંદ સિંહ [(૧૯૯૮) ૨ એસ.

સી. સી. ૪૯૩] માં દર્શાવ્યા મુજબ, બનાવટી દસ્તાવેજ તૈયાર કર્યા પછી અથવા બનાવટી કૃત્ય કર્યા પછી, કોઈ વ્યક્તિ કોઈ પણ દીવાની, ફોજદારી અથવા મહેસૂલ અદાલતમાં કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે, ક્યાં તો પોતે અથવા તેના દ્વારા સ્થાપિત કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અને ફક્ત ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં દસ્તાવેજ દાખલ કરી શકે છે. જ્યાં સુધી અદાલત, જ્યાં દસ્તાવેજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય, તે પોતે જ ફરિયાદ દાખલ કરવાનું પસંદ ન કરે ત્યાં સુધી તે ખાનગી પક્ષ અથવા પોલીસના કહેવા પર કાર્યવાહીથી સુરક્ષિત રહેશે. મુકદ્દમો લાંબો હોઈ શકે છે જેના કારણે આવી વ્યક્તિની વાસ્તવિક સુનાવણી અનિશ્ચિત સમય માટે વિલંબિત થઈ શકે છે. આ પ્રકારનું અર્થઘટન મોટા પ્રમાણમાં સમાજના હિત માટે ખૂબ જ હાનિકારક હશે.”

૨૮. ત્યારબાદ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં, અર્થઘટનની દ્રષ્ટિએ કહીએ તો, અવ્યવહારુ પરિણામ ટાળવું જોઈએ (ફકરા ૨૬ અને ૨૭ જુઓ). અદાલત, જે બનાવટી વસિયત સાથે કામ કરી રહી હતી, જે બનાવટી થયા પછી અદાલતી કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવી હતી, તેથી તારણ કાઢ્યું:

“૩૩. ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો અભિપ્રાય છે કે સચ્ચિદાનંદ સિંહ [(૧૯૯૮) ૨ એસ. સી. સી. ૪૯૩] નો યોગ્ય નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે અને તેમાં લેવામાં આવેલો મત સાચો છે. કલમ

૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સી. આર. પી. સી. ત્યારે જ આકર્ષાય છે જ્યારે ઉપરોક્ત જોગવાઈમાં ગણાયેલા ગુનાઓ કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા હોય અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવ્યા હોય, એટલે કે તે સમય દરમિયાન જ્યારે દસ્તાવેજ કસ્ટોડિયા કાયદામાં હતો.

૩૪. વર્તમાન કેસમાં, પછીથી કોર્ટમાં વસિયત રજૂ કરવામાં આવી છે.તે કોઈનો કેસ નથી કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) માં ગણાયેલ કોઈ પણ ગુનો જિલ્લા ન્યાયાધીશની અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા પછી અથવા દાખલ કરવામાં આવ્યા પછી ઉપરોક્ત વસિયતના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો હતો.તેથી, કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સીઆરપીસી દ્વારા બનાવવામાં આવેલ પ્રતિબંધ અમલમાં આવશે નહીં અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદના આધારે ગુનાની નોંધ લેવાની અદાલતની સત્તા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.વિજ્ઞાન એડિશનલ સેશન્સ જજ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સંપૂર્ણપણે સાચો છે અને તેમાં કોઈ દખલગીરી કરવાની જરૂર નથી.”

૨૯. આમ, ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) એ દરખાસ્ત માટે સ્પષ્ટ સત્તા ધરાવે છે કે જે કિસ્સાઓમાં સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) હેઠળ આવે છે, તે દસ્તાવેજ કે જે બનાવટી હોવાનું કહેવાય છે તે કસ્ટોડિયા લેજિસ

હોવો જોઈએ, જેના પછી છેતરપિંડી થાય છે.મહેશ ચંદ શર્મા વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્યો (૨૦૦૯) ૧૫ એસ. સી. સી. ૫૧૯ (ફકરા <આઈ. ડી. ૧> ૫૨); સી. પી. સુભાષ વિરુદ્ધ પોલીસ નિરીક્ષક, ચેન્નાઈ અને અન્યો (૨૦૧૩) ૧૧ એસ. સી. સી. ૫૫૯ (ફકરા ૧૨ અને ૧૩ ૫૨); કિશોરભાઈ ગંડુભાઈ પેથાની વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અબ્ર જુઓ. (૨૦૧૪) ૧૩ એસસીસી ૫૩૯ (ફકરા ૧૪ અને ૧૫ ૫૨) અને વિષ્ણુ ચંદ્ર ગાંવકર વિરુદ્ધ એન. એમ. દેસાઈ (૨૦૧૮) ૫ એસસીસી ૪૨૨ (ફકરા ૧૪ અને ૧૭ ૫૨).

૩૦. જો કે, ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) અને તેના વંશજો તમામ કેસ સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સાથે સંબંધિત છે તે હકીકતથી અજાણ શ્રી મિશ્રાએ દલીલ કરી છે કે સમાન તર્ક સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૧) હેઠળ આવતા કેસોને લાગુ થવો જોઈએ. પ્રથમ અને અગ્રણી, અહીં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) ને અનુસરતો દરેક ચુકાદો સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) માં ઉલ્લેખિત ગુનાઓના સંદર્ભમાં છે. બીજું, આ દરખાસ્ત માટે સીધો અધિકાર છે કે ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) માં ગુણોત્તરને સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) દ્વારા સંચાલિત કેસો સુધી વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી.

૩૧. આમ, કૈલાશ મંગલ વિરુદ્ધ રમેશ ચંદ (૨૦૧૫) ૧૫ એસ. સી. સી. ૭૨૯ માં, આ અદાલતને ખાનગી ફરિયાદ પર શરૂ કરવામાં આવેલા કેસમાં આઈ. પી.

સી. ની કલમ ૧૯૩ અને ૪૧૯ હેઠળ અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (સુપ્રા) ને દલીલમાં મોખરે મૂકવામાં આવ્યા હતા, જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે આ કેસની હકીકતો પર જે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો તે દસ્તાવેજ કસ્ટોડિયા લેજિસ બનતા પહેલા તેના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો હતો. આ અદાલતે ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) ને નીચે પ્રમાણે અલગ પાડ્યા હતા:

“૯. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળ અપીલકર્તાની દોષિતતાને પુનઃસ્થાપિત કરતી વખતે, ઉચ્ચ અદાલતે ઇકબાલ સિંહ મારવાહ વિરુદ્ધ મીનાક્ષી મારવાહ કેસમાં આ અદાલતના બંધારણીય ખંડપીઠે આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. ઇકબાલ સિંહ મારવાહ કેસમાં આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો હતો કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સીઆરપીસી હેઠળ રચાયેલ રક્ષણ ત્યારે જ આકર્ષિત થશે જ્યારે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓમાં ગણેલ ગુનો કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવ્યો હોય, એટલે કે તે સમયે જ્યારે દસ્તાવેજ કસ્ટોડિયા કાયદામાં હતો. જ્યાં અદાલતમાં દસ્તાવેજ દાખલ કરવામાં આવે તે પહેલાં છેતરપિંડી કરવામાં આવી હતી, ત્યાં હાઈકોર્ટને કલમ ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧, ૪૭૨ અને ૪૭૭-એ આઈ. પી. સી. હેઠળ આરોપીઓની કાર્યવાહીને રદ કરવામાં વાજબી ઠેરવવામાં આવી ન હતી, કારણ કે ફરિયાદને કલમ ૧૯૫ (૧) (બી)

(૨) સીઆરપીસીની જોગવાઈઓ દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી. કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) સી. આર. પી. સી. ત્યારે જ આકર્ષાય છે જ્યારે જોગવાઈમાં ગણાયેલા ગુનાઓ કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા હોય અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવ્યા હોય, એટલે કે તે સમય દરમિયાન જ્યારે દસ્તાવેજ કસ્ટોડિયા કાયદામાં હતો.

૧૦. તાત્કાલિક કેસમાં, અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યું હોવાનું કથિત ખોટું સોગંદનામું દીવાની અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ કાર્યવાહીમાં હતું અને ગુનો આઈપીસીની કલમ ૧૯૩ હેઠળ આવે છે અને તે અદાલત દ્વારા લેખિત ફરિયાદ પર કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) આઈપીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ થવી જોઈએ. આ ગુનો દીવાની અદાલતના સંબંધમાં અથવા કાર્યવાહીમાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે, તેથી ઈકબાલ સિંહ મારવાહનો કેસ તાત્કાલિક કેસને લાગુ પડતો નથી.”

૩૨. તેવી જ રીતે, નરેન્દ્ર કુમાર શ્રીવાસ્તવ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યો (૨૦૧૯) ૩ એસ. સી. સી. ૩૧૮ કેસમાં તાજેતરના ચુકાદામાં, કોર્ટ કોર્ટની બહાર તૈયાર/બનાવટી કરવામાં આવેલા ખોટા સોગંદનામાઓ સાથે સંબંધિત હતી.આમ હોવાથી, અદાલત સમક્ષ જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું મેજિસ્ટ્રેટ ખાનગી ફરિયાદના આધારે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેવામાં ન્યાયી છે.આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:

“૧૩. કલમ ૧૯૫ સીઆરપીસીની પેટા-કલમ (૧) (બી) પરથી સ્પષ્ટ

છે કે આ કલમ ગુનાઓના બે અલગ-અલગ સમૂહો સાથે સંબંધિત છે:

((i) આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ થી ૧૯૬ (બંને સહિત), ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૫ થી ૨૧૧ (બંને સહિત) અને ૨૨૮ હેઠળ દંડનીય કોઈપણ ગુના માટે, જ્યારે આવા ગુના કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ કાર્યવાહીમાં અથવા તેના સંબંધમાં આચરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ છે; [કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i)]

((૨) કલમ ૪૬૩ માં વર્ણવેલ કોઈપણ ગુનાનો, અથવા કલમ ૪૭૧, કલમ ૪૭૫ અથવા કલમ ૪૭૬ આઈ. પી. સી. હેઠળ શિક્ષાપાત્ર, જ્યારે આવા ગુના કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરાયેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે.[કલમ ૧૯૫ (૧) (b) (ii)].

૧૪. આ કલમોના વાંચન પર, તે સરળતાથી જોઈ શકાય છે કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) અને કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) હેઠળના ગુનાઓ સ્પષ્ટ રીતે અલગ છે. ગુનાઓની પ્રથમ શ્રેણી ખોટા પુરાવા અને જાહેર ન્યાય સામેના ગુનાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે, જ્યારે, ગુનાઓની બીજી શ્રેણી કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરાયેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે.

૧૫. કલમ ૧૯૫ સી. આર. પી. સી. અદાલત દ્વારા અનુસરવા માટે એક નિયમ મૂકે છે જે તેમાં નિર્દિષ્ટ ગુનાની નોંધ લે છે પરંતુ તેમાં અદાલતના માર્ગદર્શન માટે કોઈ નિર્દેશ નથી જે અદાલતમાં અથવા તેના સંબંધમાં આચરવામાં આવેલા કથિત ગુનાના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવા માંગે છે.તે હેતુ માટે, વ્યક્તિએ કલમ ૩૪૦ તરફ વળવું આવશ્યક છે, જેમાં કાયદાને અમલમાં મૂકવા ઈચ્છતી અદાલતને સુઓ મોટો અથવા તે વતી કરવામાં આવેલી અરજીને પ્રાધાન્ય આપવાની જરૂર છે.

XXX XXXXX

૧૭. કલમ ૩૪૦ સી. આર. પી. સી. એ સ્પષ્ટ કરે છે કે આ કલમ હેઠળ કાર્યવાહી માત્ર તે જ અદાલતની મંજૂરી દ્વારા શરૂ કરી શકાય છે જેની કાર્યવાહી હેઠળ કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત ગુનો કથિત રીતે કરવામાં આવ્યો હોય.આ કલમનો ઉદ્દેશ એ નક્કી કરવાનો છે કે જ્યારે દસ્તાવેજ અથવા પુરાવા કાયદાકીય રીતે કસ્ટોડિયામાં હતા તે સમય દરમિયાન કોર્ટમાં રજૂ કરાયેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા કોઈપણ દસ્તાવેજના સંબંધમાં ન્યાયના વહીવટને અસર કરતો કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ અને આવી કાર્યવાહી કરવી ન્યાયના હિતમાં પણ અનુકૂળ છે કે કેમ.અદાલત માત્ર પ્રથમ દષ્ટિએ જ કેસ પર વિચાર કરશે નહીં પણ એ પણ જોશે કે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની મંજૂરી

આપવી એ જાહેર હિતમાં છે કે વિરુદ્ધ.

XXX XXXXX

૨૧. પહેલેથી જ ઉદ્દેખ કર્યો છે તેમ, કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) સીઆરપીસી એટલે કે પેટા-કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) અને પેટા-કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) હેઠળની કલમો અલગ ગુનાઓની જોગવાઈ કરે છે.જોકે કલમ ૩૪૦ સીઆરપીસી કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે એક સામાન્ય કલમ છે, તે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) સીઆરપીસીની કલમો (i) અને (ii) માટે અલગ અને વિશિષ્ટ લાગુ પડે છે.

૨૨. સચિયદાનંદ સિંહ [(૧૯૯૮) ૨ એસ. સી. સી. ૪૯૩] માં અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, આ અદાલત એ પ્રશ્ન પર વિચારણા કરી રહી હતી કે શું કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સી. આર. પી. સી. માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ એવા કેસમાં લાગુ પડે છે કે જ્યાં દસ્તાવેજ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં દસ્તાવેજની બનાવટ કરવામાં આવી હતી.તે યોજવામાં આવી હતી:(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૪૯૭ અને ૫૦૧, પરિચ્છેદ ૬ અને ૨૩)

“૬. કલમનું વાંચન ત્યાં ઉદ્દેખિત બારના સંચાલન માટે બે મુખ્ય

પૂર્વધારણાઓ દર્શાવે છે.પ્રથમ, એવો આરોપ હોવો જોઈએ કે ગુનો (તે કાં તો કલમ ૪૬૩ માં વર્ણવેલ ગુનો હોવો જોઈએ અથવા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૭૧,૪૭૫ અને ૪૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર અન્ય કોઈ ગુનો હોવો જોઈએ) આચરવામાં આવ્યો છે.બીજું એ છે કે આવો ગુનો કોઈ પણ અદાલતમાં કાર્યવાહીમાં રજૂ કરાયેલા અથવા પુરાવામાં આપવામાં આવેલા દસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ.અમારી સામે કોઈ વિવાદ નથી કે જો દસ્તાવેજ અદાલતની કસ્ટડીમાં હોય ત્યારે છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય, તો તે અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ સાથે જ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે.એવો પણ કોઈ વિવાદ નથી કે જો કોઈ દસ્તાવેજ સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય જે કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હોય તો કાર્યવાહી કોઈ પણ વ્યક્તિના કહેવા પર થશે.જો એમ હોય તો, શું તેને કોર્ટમાં રજૂ કરવાથી બધો ફરક પડશે?

૨૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાનો ક્રમ એ છે કે સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ એવા કેસને લાગુ પડતો નથી જ્યાં દસ્તાવેજ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં દસ્તાવેજની બનાવટ કરવામાં આવી હતી.આથી અમે આ અરજીને ફગાવીએ છીએ.”

૨૩. સચિયદાનંદ સિંહ કેસમાં, આ અદાલતે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) સીઆરપીસી સાથે વ્યવહાર કર્યો હતો, જે વર્તમાન કેસથી વિપરીત

છે, જે કલમની અગાઉની કલમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવે છે.કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) સી. આર. પી. સી. હેઠળ આવતા ગુનાઓની શ્રેણી ખોટા પુરાવા આપવાના ગુના અને જાહેર ન્યાય સામેના ગુનાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે જે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (ii) સી. આર. પી. સી. હેઠળના ગુનાઓથી સ્પષ્ટ રીતે અલગ છે, જ્યાં દસ્તાવેજ બનાવટી બનાવવાનો ગુનો અદાલતની બહાર કરવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે તે અદાલતની કસ્ટડીમાં હતો ત્યારે વિવાદ ઊભો થઈ શકે છે.તેથી, આ નિર્ણય વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો નથી.

૨૪. આ કેસ સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (i) હેઠળ આવતા કેસોની શ્રેણીમાં આવે છે કારણ કે આ ગુનો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે. તેથી, મેજિસ્ટ્રેટ જાનગી ફરિયાદના આધારે ગુનાની નોંધ લેવામાં ભૂલ કરી છે.અમારા મતે, ઉચ્ચ અદાલતે મેજિસ્ટ્રેટના આદેશને યોગ્ય રીતે રદ કર્યો છે.જો કે, કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે હાઈકોર્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલા ખર્ચને અલગ રાખવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ."

૩૩. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે જ્યારે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (આઈ) ને આકર્ષિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (સુપ્રા) નો ગુણોત્તર, જેણે સચિદા નંદ સિંહ અને અબ્ર વિરુદ્ધ

બિહાર રાજ્ય અને અબ્રને મંજૂરી આપી હતી. (૧૯૯૮) ૨ એસ. સી. સી. ૪૯૩, આકર્ષાય નહીં, અને તેથી, જો આઈ. પી. સી. ની કલમ <આઈ. ડી. ૧> ને આકર્ષતા અદાલતના પરિસરની બહાર ખોટા પુરાવા બનાવવામાં આવે, તો ઉપરોક્ત ગુણોત્તર લાગુ થશે નહીં જેથી આ કલમો હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે દાખલ કરવામાં આવેલી ખાનગી ફરિયાદને માન્ય કરી શકાય.

૩૪. આ તબક્કે, વર્તમાન કેસમાં દાખલ કરવામાં આવેલી ૧૧/૦૮/૨૦૧૯ તારીખની ફરિયાદોની તપાસ કરવી મહત્વપૂર્ણ છે. કેટલીક હકીકતો રજૂ કર્યા પછી પ્રથમ ફરિયાદ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે:

“૩. આ અરજી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૩ની જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની તપાસના આદેશની માંગ કરતી સી.આર.પી.સી., ૧૯૭૩ની કલમ ૩૪૦ આર/ડબલ્યુ કલમ ૧૯૫ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી છે. (ત્યારબાદ જેને "દંડ સંહિતા" કહેવામાં આવે છે) આ જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપી દ્વારા સિવિલ જજ સિનિયર ડિવિઝન, બિયોલિમ ખાતેની કાર્યવાહીના સંબંધમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ એ, ૮/૨૦૦૦ એ, ૧૪/૨૦૦૦ એ, ૨૧/૨૦૦૦ એ (પ્રથમ ૪ સ્યુટ) અને ૧/૨૦૦૩ એ (પાંચમો દાવો, જે પુરાવા પૂર્ણ થયા પછી પાછો ખેંચી લેવામાં આવે છે). ઉપરોક્ત દાવાઓમાં દસ્તાવેજોના

સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનો પાલ કરવામાં આવે છે, જેના માટે અલગ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી રહી છે.ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં બનાવટી/હેરફેર કરેલા દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને પુરાવામાં આપવામાં આવ્યા છે.ઉપરોક્ત તમામ દાવાઓ/કાર્યવાહી આ માનનીય અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં છે.”

૩૫. ફરિયાદ પછી પ્રતિવાદીઓ/આરોપીઓએ પ્રથમ ચાર દાવાઓમાં તેમના લેખિત નિવેદનો અને પ્રતિદાવાઓમાં આપેલા ખોટા નિવેદનોનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે અદાલત સમક્ષ દલીલો છે, અને પછી જણાવે છે:

“૧૪. ફરિયાદીઓ જણાવે છે કે આરોપી નંબર ૨ અને આરોપી નંબર ૩ બંનેએ એવા વિષય પર ઘોષણાઓ કરી છે જે તેઓ કાયદાથી બંધાયેલા છે અને હકીકતમાં, નિવેદનો આપ્યા છે, જે ખોટા છે અને જે બંને આરોપી જાણે છે અથવા માને છે કે ખોટા છે અથવા માનતા નથી કે તે સાચું છે, જે અહીં આરોપી નંબર ૪ થી ૧૦ ને પણ લાગુ પડે છે.આરોપી ૨એ ખોટા પુરાવા આપ્યા છે.વધુમાં, આરોપી ૨ દ્વારા નિયોલિમ ખાતેના માનનીય સિવિલ જજ સિનિયર ડિવિઝન સમક્ષ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે આવા સંજોગો, ખોટા પ્રવેશ અથવા ખોટા નિવેદનો દેખાય છે અને તેથી, પુરાવા તરીકે ખોટા પ્રવેશ અને ખોટા નિવેદનો આવી કાર્યવાહીમાં વ્યક્તિઓને પુરાવા પર અભિપ્રાય રચવા અથવા આવી કાર્યવાહીના

પરિણામ માટે કોઈપણ બિંદુ સામગ્રીને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લેવા માટે કારણભૂત બને છે.”

૩૬. પછી બનાવટી દસ્તાવેજોની વિવિધ વિગતો નીચે મુજબ આપવામાં આવે છે:

“એફ) તમામ ૫ દાવામાં આરોપીએ કેટલાક બનાવટી દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા હતા.આવા દસ્તાવેજોમાંથી એક, ફરિયાદકર્તા સાક્ષીના કોસ દરમિયાન તેની સામે નોંધાયેલ ૦૩/૦૯/૧૯૯૮ તારીખનું ટાઈપ કરેલું નિવેદન હોવા અંગે, ઝેરોક્સની નકલ સૌપ્રથમ આરોપીના કર્મચારીની તેના પાન રની હસ્તલિખિત ટિપ્પણીઓ સાથે દર્શાવવામાં આવી હતી.જ્યારે કથિત સાક્ષીએ આગામી તારીખે ઉપરોક્ત ઝેરોક્સ નકલ પર ટિપ્પણી કરવાનો ઇનકાર કર્યો , ત્યારે તેમાં ફાટેલી/ગુમ થયેલી કથિત હસ્તલિખિત ટિપ્પણી સાથે મૂળ ટાઈપ કરેલું નિવેદન સાક્ષીને બતાવવામાં આવ્યું હતું.જ્યારે સ્વર્ગસ્થ વી. જી. કિવનિમ દ્વારા પેરા ૩૮ પર પ્રથમ ૪ મુકદ્દમામાં દાખલ કરાયેલ સામાન્ય સોગંદનામામાં જણાવ્યું હતું કે:

“હું કહું છું કે પ્રથમ પાનાના ફાટેલા ભાગમાં મારી ઓફિસમાંથી શ્રી પ્રભુના માત્ર આધાક્ષરો હતા.તેવી જ રીતે પાન ૨ ના ફાટેલા ભાગમાં પણ લખેલા

શબ્દો "અગાઉના નિવેદન સાથે તપાસવામાં આવ્યા હતા અને સાચા હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું" જેમાં શ્રી વિકાસ નાઈકના પ્રારંભિક અક્ષરો હતા જે મારી ઓફિસમાં એકાઉન્ટન્ટ તરીકે કામ કરી રહ્યા છે.હું સમજાવી શકતો નથી કે આ ભાગ કેવી રીતે ફાટી ગયો "

વધુમાં, ઉપરોક્ત દાવાઓમાં આરોપી દ્વારા રજૂ કરાયેલા અન્ય બનાવટી દસ્તાવેજો છે જે ફરિયાદકર્તાઓ દ્વારા અહીં અલગથી દાખલ કરવામાં આવેલી કલમ ૧૯૨ હેઠળ ફરિયાદનો વિષય હશે.

છ) ખાતાઓમાં હેરફેર કરવામાં આવી હતી, તેમના ખાતા, નફા અને ગુકસાન ખાતા, બેલેન્સ શીટ વગેરેના પુસ્તકોમાં ખોટી એન્ટ્રીઓ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ નંબર ૧ અને ૨ સામે દાવો નંબર ૭/૨૦૦૦ A અને ૮/૨૦૦૦ A માં નોંધાયેલા પ્રતિદાવાઓ ઉપર દર્શાવેલ બનાવટી/હેરફેર હોવા છતાં તેમના ઓડિટ કરેલા ખાતા પુસ્તકોમાં ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ પર ખરાબ દેવાં તરીકે લખવામાં આવ્યા હતા.

જ) આરોપી નંબર ૧એ દાવો કર્યો હતો કે મ્યુચ્યુઅલ, ઓપન અને કરન્ટ એકાઉન્ટ ૦૮/૦૩/૨૦૦૦ પર બંધ કરવામાં આવ્યું હતું જ્યારે આરોપી નંબર ૨એ દાવો કર્યો હતો કે સમાન મ્યુચ્યુઅલ ઓપન અને કરન્ટ એકાઉન્ટ ૦૮/૦૩/૨૦૦૦ અને ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ પર એટલે કે બે

પ્રસંગોએ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું અને અંતે પાંચમા દાવામાં આરોપી નંબર રની કોસ એક્ઝામિનેશન દરમિયાન તેણે સ્વીકાર્યું હતું કે તે ખાતાવહી ખાતા ન હતા.”

૩૭. આ ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલી પ્રાર્થના નીચે મુજબ છે:

“તેથી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે આ માનનીય અદાલતને વિનંતી કરવામાં આવે:

(એ) તે અસર માટે તારણો રેકૉર્ડ કરો;

(બી) લેખિતમાં તેની ફરિયાદ કરો;

(સી) તેને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટને મોકલો;

(ડી) આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપીની હાજરી માટે પૂરતી સુરક્ષા લેવી, અથવા જો કથિત ગુનો જામીનપાત્ર ન હોય અને અદાલતને આવું કરવું જરૂરી લાગે, તો આરોપીને આવા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે કસ્ટડીમાં મોકલી દો; અને

(ઈ) કોઈપણ વ્યક્તિને આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવા અને પુરાવા આપવા માટે બાંધે છે.”

૩૮. જ્યાં સુધી બીજી ફરિયાદની વાત છે, પહેલી ફરિયાદની જેમ, આ પણ સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ અને ૧૯૫ હેઠળની અરજી હોવાનું નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

“૩. આ અરજી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૧૯૨ અને ૧૯૩ની જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની તપાસના આદેશની માંગ કરતી કલમ ૩૪૦ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી છે, જે સી.આર.પી.સી., ૧૯૭૩ની કલમ ૧૯૫ સાથે વાંચી શકાય છે.(ત્યારબાદ જેને "દંડ સંહિતા" કહેવામાં આવે છે) બિચોલિમ ખાતે સિવિલ જજ સિનિયર ડિવિઝનની અદાલતમાં કાર્યવાહીના સંબંધમાં આરોપી દ્વારા આ જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ એ, ૮/૨૦૦૦ એ, ૧૪/૨૦૦૦ એ, ૨૧/૨૦૦૦ એ (પ્રથમ ૪ સ્યુટ) અને સ્પે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ એ (પાંચમો દાવો, જે પુરાવા પૂર્ણ થયા પછી પાછો ખેંચી લેવામાં આવે છે) ઉપરોક્ત દાવાઓમાં દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનો કરવામાં આવે છે, જેના માટે અલગ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી રહી છે.બનાવટી/હેરફેર કરેલા દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં પુરાવામાં આપવામાં આવ્યા છે.ઉપરોક્ત તમામ દાવાઓ આ માનનીય અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં છે.

a) રૂપિયા ૧,૮૮,૨૭,૭૯૬/- માટે ૦૯/૦૩/૨૦૦૦ તારીખની બનાવટી ડેબિટ નોટ, સાથે સાથે ૦૯/૦૩/૨૦૦૦ તારીખના પત્રના

કવર હેઠળ મોકલવામાં આવેલા સંલગ્ન નિવેદનો.એક્ઝિબિટ-સી કોલી તરીકે ચિહ્નિત થયેલ હેરિતો એ ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોની નકલ છે.

બી) ઉપરોક્ત રૂપિયા ૧,૮૮,૨૭,૭૯૬/- માટે (એ) પરની ૦૯/૦૩/૨૦૦૦ તારીખની ઉપરોક્ત ડેબિટ નોટ આરોપી દ્વારા ફરિયાદકર્તા નંબર ૧ સામે દાખલ કરાયેલ પ્રતિદાવેનો વિષય છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ જે ડેબિટ નોટ એક્ઝિબિટ તા. ૧૦/૦૩/૨૦૦૦ તારીખના લેખિત નિવેદન સાથે જોડાયેલા મેનિપ્યુલેટેડ લેજર અર્કમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે, જેમાં દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવે છે અને સ્પે. માં પુરાવામાં આપવામાં આવે છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ જે દસ્તાવેજ અહીં એક્ઝિબિટ-એફ કોલી. પર છે.

૮) રૂપિયા ૭૬,૧૯,૮૬૯ માટે ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ તારીખની બનાવટી ડેબિટ નોટ-તારીખ ૦૪/૦૭/૨૦૦૦ ના પત્રના કવર હેઠળ મોકલવામાં આવેલા નિવેદનો સાથે.હેરીટો સંલગ્ન અને પ્રદર્શન-ડી કોલી તરીકે ચિહ્નિત થયેલ છે જે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોની નકલ છે.

ડી) ૨૯,૦૮૧/- રૂપિયાની રકમ માટે ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ તારીખની બનાવટી ડેબિટ નોટ પણ ૦૪/૦૭/૨૦૦૦ તારીખના ઉપરોક્ત પત્રના આવરણ હેઠળ મોકલવામાં આવી હતી.એક્ઝિબિટ-ડી કોલી તરીકે

ચિહ્નિત થયેલ હેરિતો એ ઉપરોક્ત દસ્તાવેજની નકલ છે.

ઈ) ઉપરની (સી) અને (ડી) પરની કુલ રકમ ૭૬,૪૮,૯૫૦ માટે ઉપરોક્ત ૨ ડેબિટ નોટ્સ-આરોપી દ્વારા ફરિયાદકર્તા નંબર ૨ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલા પ્રતિદાવેનો વિષય છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૮/૨૦૦૦ A, જે ડેબિટ નોટ્સ લેખિત નિવેદન સાથે જોડાયેલા હેરફેર ખાતાવહી અર્કમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે અને પ્રદર્શનમાં ૦૪/૦૭/૨૦૦૦ તારીખના પ્રતિદાવા:બી તેમાં, જે દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવે છે અને સ્પ્લમાં પુરાવામાં આપવામાં આવે છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ જે દસ્તાવેજ અહીં એકિઝબિટ-જે કોણીમાં છે.

આ ફરિયાદમાં, ફરિયાદીઓ આ માનનીય અદાલતને વિનંતી કરે છે કે તે યોગ્ય અને જરૂરી લાગે તેવી પ્રારંભિક તપાસ કરે. આ માનનીય અદાલત (એ) આ અસરના પુરાવાઓનો રેકૉર્ડ (બી) લેખિતમાં તેની ફરિયાદ કરવા માટે (સી) અને ત્યારબાદ તેને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી પ્રથમ વર્ગ મેજિસ્ટ્રેટ અદાલતમાં મોકલવા માટે (ડી) ઉપરોક્ત દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩ અને ૧૯૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપીઓને સજા આપવા માટે કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને આ માનનીય અદાલતને યોગ્ય અને યોગ્ય લાગે તેવા આદેશો પસાર કરવા માટે પણ ખુશ થશે.”

૩૯. પછી ફરિયાદ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા વિવિધ ખોટા સોગંદનામાઓ/નિવેદનોનો સંદર્ભ આપે છે, જે નીચે મુજબ છે:

“આવા સંજોગોમાં, તેમણે તમામ ૫ મુકદ્દમાઓમાં ખોટા સોગંદનામા/નિવેદનોને સ્પ્લિટ જાહેર કર્યા છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ , ૮/૨૦૦૦ , ૧૪/૨૦૦૦ , ૨૧/૨૦૦૦ અને ૧/૨૦૦૩ અનુક્રમે.તેણે સ્પ્લમાં તેના કાઉન્ટર દાવાઓ દાખલ કરવા માટે બનાવટી દસ્તાવેજો, તેના હિસાબી પુસ્તકોમાં ખોટી એન્ટ્રીઓ પણ કરી છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ અને ૮/૨૦૦૦ . આરોપી નંબર ૨ દ્વારા બનાવવામાં આવેલી ખોટી એન્ટ્રીઓ અને બનાવટી દસ્તાવેજો નીચે મુજબ છે:

(i) તેની સાથે સંલગ્ન નિવેદનો સાથે ૦૯/૦૩/૨૦૦૦ તારીખની બનાવટી ડેબિટ નોટ અને લેઝર એકાઉન્ટમાં હેસ્કેર કરી હતી અને તેમના કાઉન્ટર કલેમમાં ફરિયાદી નંબર ૧ પાસેથી રૂપિયા ૧,૮૮,૨૭,૭૯૬ / – નો દાવો કર્યો હતો જે અહીં એકિઝબિટ-સી કોક્ષીમાં છે.

((૨) ફરિયાદી નંબર ૧ના ખાતાનો મેનિપ્યુલેટેડ ખાતાવહીનો અર્ક જે આરોપી નંબર ૧ના ખાતાના ઓડિટ કરેલા પુસ્તકોમાં દેખાય છે, જે આરોપી દ્વારા વિશેષ રૂપે દાખલ કરાયેલા રૂપિયા ૧,૮૮,૨૭,૭૯૬ / –

ના પ્રતિદાવા પર આધારિત છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ એ અહીં એકિઝબિટ-એફ કોષ્ટી ખાતે લેખિત નિવેદનમાં 'એ' પ્રદર્શિત કરો અને ૧૦/૦૩/૨૦૦૦ તારીખના પ્રતિદાવા પ્રદર્શિત કરો.

(iii) ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ના રોજ રૂપિયાની રકમની બનાવટી ડેબિટ નોટ-જેમાં સંલગ્ન નિવેદનો હોય અને લેજર એકાઉન્ટમાં હેરફેર કરવામાં આવે અને ફરિયાદી નંબર ૨માંથી તેમના કાઉન્ટર કલેમમાં જમા કરાયેલી રકમનો દાવો કરવામાં આવે, જે ' તારીખના પત્રના કવર હેઠળ મોકલવામાં આવી છે, તે અહીં પ્રદર્શન-ડી કોષ્ટીમાં છે.

(જ) કથિત રીતે વેચાણવેરાની ૨૯,૦૮૧/- રૂપિયાની રકમની ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ની બનાવટી ડેબિટ નોટ અને લેજર એકાઉન્ટમાં હેરાફેરી કરી હતી અને ફરિયાદકર્તા નંબર ૨ પાસેથી તેમના કાઉન્ટર કલેમમાં રકમનો દાવો કર્યો હતો, જે તારીખના ૦૪/૦૭/૨૦૦૦ પત્રના કવર હેઠળ મોકલવામાં આવ્યો હતો, જે અહીં પ્રદર્શન-ડી કોષ્ટીમાં છે.

(v) ફરિયાદી નંબર ૨ના ખાતાનો મેનિપ્યુલેટેડ ખાતાવહીનો અર્ક, જે કથિત રીતે આરોપી નંબર ૧ના ખાતાના ઓડિટ કરેલા પુસ્તકોમાં દેખાય છે, જે આરોપી દ્વારા વિશેષ રૂપે દાખલ કરવામાં આવેલા ૭૬,૪૮,૯૫૦ રૂપિયાની રકમના પ્રતિદાવા પર આધારિત છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર

૮/૨૦૦૦ એ અહીં એક્રિબિટ-જે કોણી ખાતે લેખિત નિવેદન અને પ્રતિદાવા તારીખ ૦૪/૦૭/૨૦૦૦ પર 'બી' પ્રદર્શિત કરો.

ઉપરોક્ત ડેબિટ નોટો ઉપરાંત, આરોપીઓએ તેમના ખાતા, નફા અને ગુકસાન ખાતા, બેલેન્સ શીટ વગેરેના પુસ્તકોમાં ઘણી હેરફેર, ખોટી એન્ટ્રીઓ કરી હતી. પાંચમા સૂટમાં સ્પ્લિટ છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ એ, આરોપી નંબર ૨ એ ઓડિટ કરેલા પ્રોફિટ એન્ડ લોસ એકાઉન્ટ અને બેલેન્સ શીટની નકલ ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ પર અનુલગ્નક, તેમના ઓડિટર્સ દ્વારા જારી કરાયેલા ટેક્સ ઓડિટ અહેવાલો અને કેટલાક સહાયક લેજર એકાઉન્ટ્સ, જર્નલ વાઉચર્સ વગેરે સાથે રજૂ કરી હતી., આરોપી નંબર ૧ ના તે સમયના માલિક સ્વર્ગીય વી. જી. કિવનિમ દ્વારા દાવો કરાયેલા ઓરેના તમામ વ્યવહારોના સંદર્ભમાં.પાંચમા દાવામાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે તે સ્પ્લ છે. સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧/૨૦૦૩ એ તેમજ એસ. પી. એલ. માં દાખલ કરેલા કાઉન્ટર દાવાઓ. ફરિયાદકર્તા નંબર ૧ અને ૨ સામે સિવિલ સ્યુટ નંબર ૭/૨૦૦૦ એ અને ૮/૨૦૦૦ એ ન તો અહીં સંબંધિત ફરિયાદકર્તાઓના ચાલુ ખાતામાં ડેબિટ કરવા માટે ઊભા હતા અને ન તો તે આરોપી નંબર ૧ ના ખાતા પુસ્તકોમાં ઓર ખાતાના વેચાણમાં જમા કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ તેના બદલે, તેમના ઓડિટ કરેલા ખાતા પુસ્તકોમાં ૩૧/૦૩/૨૦૦૦ પર ખરાબ દેવાં તરીકે લખવામાં આવ્યા છે.”

૪૦. મહત્વની વાત એ છે કે, ફરિયાદના ફરરા ૧૧માં કરવામાં આવેલ દાવો નીચે મુજબ છે:

“૧૧. ફરિયાદીઓ કોસ-એક્ઝામિનેશનની પ્રમાણિત નકલો અને વિવિધ હિસાબી પુસ્તકોનો સંદર્ભ લેવા અને તેના પર આધાર રાખવા માટે રજાની ઝંખના કરે છે, જે આરોપી દ્વારા ખોટી એન્ટ્રી કરીને બનાવટી બનાવવામાં આવી છે.આરોપીનો હેતુ આવા પુરાવા પર અભિપ્રાય રચવા માટે માનનીય અદાલતને પ્રભાવિત કરવાનો છે.”

૪૧. પરિણામે, બીજી ફરિયાદ એમ કહીને સમાપ્ત થાય છે:

“૧૫. ફરિયાદીઓ જણાવે છે કે આરોપી નંબર ૨ અને આરોપી નંબર ૩ બંનેએ એવા વિષય પર ઘોષણાઓ કરી છે જે તેઓ કાયદા દ્વારા બંધાયેલા છે અને હકીકતમાં, નિવેદનો આપ્યા છે, જે ખોટા છે અને જે બંને આરોપી જાણે છે અથવા માને છે કે ખોટા છે અથવા તેને સાચું માનતા નથી, જે અહીં આરોપી નંબર ૪ થી ૧૦ ને પણ લાગુ પડે છે.આરોપી નંબર ૨એ ખોટો પુરાવો આપ્યો છે.વધુમાં, આરોપી ૨ અને ૩ દ્વારા નિયોલિમ ખાતેના માનનીય સિવિલ જજ સિનિયર ડિવિઝન સમક્ષ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં પુરાવા તરીકે આવા સંજોગો, ખોટા પ્રવેશ અથવા ખોટા

નિવેદનો દેખાય છે અને તેથી, પુરાવા તરીકે ખોટા પ્રવેશ અને ખોટા નિવેદનો આવી કાર્યવાહીમાં વ્યક્તિઓને પુરાવા પર અભિપ્રાય રચવા અથવા આવી કાર્યવાહીના પરિણામ માટે કોઈપણ બિંદુ સામગ્રીને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લેવા માટે કારણભૂત બને છે.

૧૬. આરોપી નંબર ૨ અને ૪ થી ૧૦ અનુક્રમે પ્રથમ ૪ દાવામાં ૨૦/૦૭/૨૦૦૭ પર આરોપી નંબર ૧ ના તત્કાલીન માલિક મિસ્ટર વી. જી. કિવનિમના મૃત્યુ પછી એલ.આર. તરીકે જોડાયા હતા.તેવી જ રીતે, ૫ દાવામાં આરોપીઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૨ થી ૧૦ તેમાં એલ. આર. તરીકે જોડાઈ છે.

૧૭. આરોપી નંબર ૨ થી ૧૦ વણાયેલા પછી ઓગસ્ટ/સપ્ટેમ્બર માં ઉપરોક્ત ૫ દાવામાં રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા હતા.૨૦૦૭, કથિત આરોપીઓએ તમામ સંબંધિત દાવાઓમાં દલીલોમાં ખોટા નિવેદનોને સુધારવાનો કોઈ પ્રયાસ પણ કર્યો નથી જે આજ સુધી જૂઠાણું સાથે ચાલુ છે.આ ઉપરાંત આરોપી નંબર ૨ અને ૩ સીધા જ સામેલ છે.આમ અહીં આરોપી નંબર ૨ થી ૧૦ આરોપી નંબર ૧ ના મૂળ માલિક સ્વર્ગીય વી. જી. કિવનિમના મૃત્યુ પછી મેસર્સ વી. જી. કિવનિમના સહ-માલિક બની ગયા છે.

૧૮. તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે અહીં આરોપી પાસે છે.ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૨ હેઠળ ગુનો કર્યો છે અને અહીં આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩ની જોગવાઈઓ હેઠળ સજા થઈ શકે છે.

તેથી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે આ માનનીય અદાલતને વિનંતી કરવામાં આવે:

(એ) તે અસર માટે તારણો રેકૉર્ડ કરો;

(બી) લેખિતમાં તેની ફરિયાદ કરવી;

(સી) તેને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટને મોકલો;

(ડી) આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપીની હાજરી માટે પૂરતી સુરક્ષા લેવી, અથવા જો કથિત ગુનો જામીનપાત્ર ન હોય અને અદાલતને આપું કરવું જરૂરી લાગે, તો આરોપીને આવા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે કસ્ટડીમાં મોકલી દો; અને

(ઈ) કોઈપણ વ્યક્તિને આવા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવા અને પુરાવા આપવા માટે બાંધે છે.”

૪૨. ઉપરોક્ત ફરિયાદોનું અવલોકન એ બાબતમાં કોઈ શંકા છોડતું નથી કે પ્રથમ ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે અને બીજી ફરિયાદ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૨ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત

કરે છે. જો કે, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરાવર્તન અરજીના પ્રતિ-સોગંદનામામાં પ્રથમ વખત, અપીલકર્તાઓએ જણાવ્યું હતું કે:

“II. ઉપરોક્ત અરજી ફરિયાદના અવલોકનમાં જવાબદાર છે/તેને બરતરફ કરવી જોઈએ અને તેની સાથોસાથ માત્ર આઈ. પી. સી. ની કલમ હેઠળ કેસ જ નહીં પરંતુ તે નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩, ૪૬૪, ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૬૯, ૪૭૧, ૪૭૪, ૪૭૫ અને ૪૭૭-એ હેઠળ ગુનાઓ પણ કરવામાં આવ્યા છે અને તે મુજબ આરોપી વ્યક્તિઓ સામે કાર્યવાહી થવી જોઈએ.

XXX XXXXX

વી. ઉપરોક્ત અરજી રદબાતલ થવાને પાત્ર છે કારણ કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ સંબંધિત કાયદો એવા કેસમાં લાગુ પડતો નથી જ્યાં દસ્તાવેજ કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં દસ્તાવેજની બનાવટ કરવામાં આવી હતી. જેમ કે, જે દસ્તાવેજોની છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે તે કસ્ટોડિયા લેજિસ ન હતા.”

૪૩. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે તેમના માર્ગમાં આવતી મુશ્કેલીઓને સમજીને,

અપીલકર્તાઓએ અચાનક રસ્તો બદલી નાખ્યો અને સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૯૫ હેઠળ યોગ્ય રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલી અરજીને ખાનગી ફરિયાદમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે મેજિસ્ટ્રેટને અરજી કરી હતી. બે ફરિયાદોનું વાંચન એ બાબતમાં કોઈ શંકા છોડતું નથી કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ના ઘટકોને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો મુસદ્દો તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે—અપીલકર્તાઓ તરફથી હવે એકમાત્ર દલીલ એ છે કે અદાલતની કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં કેટલીક ડેબિટ નોટો બનાવટી હતી, તેથી માત્ર ઈકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) નો ગુણોત્તર જ લાગુ થશે નહીં, પણ આઈ. પી. સી. ની "બનાવટી" કલમોના ઘટકો પણ હવે તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. જ્યારે એ ધ્યાનમાં રાખવું અગત્યનું છે કે વાસ્તવિક કેસોમાં જ્યાં આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ માં વ્યાખ્યાયિત છેતરપિંડીના ઘટકો બનાવવામાં આવ્યા છે, અને તેથી, ખાનગી ફરિયાદીને નિવારક ન છોડવો જોઈએ, તેમ છતાં આ અદાલતના પ્રારંભિક ચુકાદામાં આપવામાં આવેલી ચેતવણીને ધ્યાનમાં રાખવી પણ એટલી જ મહત્વપૂર્ણ છે. આમ, બસીર-ઉલ-હક અને અન્યો વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૧૯૫૩) એસસીઆર ૮૩૬ માં, આ અદાલતે ચેતવણી આપી હતી (પાનું ૮૪૬ પર):

“જો કે, અમારા ચુકાદામાં, કલમ ૧૯૫ એ જ તથ્યો દ્વારા જાહેર કરાયેલા અલગ ગુના માટે આરોપી વ્યક્તિની સુનાવણીને પ્રતિબંધિત કરતી નથી અને જે તે કલમની મર્યાદામાં શામેલ નથી, તે પણ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે

કે તે કલમની જોગવાઈઓ ઉપકરણો અથવા છદ્ધાવરણનો આશરો લઈને ટાળી શકાતી નથી.કલમની ચોરી થઈ છે કે નહીં તેની કસોટી એ છે કે શું હકીકતો મુખ્યત્વે અને અનિવાર્યપણે એક ગુનો જાહેર કરે છે કે જેના માટે અદાલત અથવા જાહેર સેવકની ફરિયાદ જરૂરી છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમની જોગવાઈઓને કોઈ વ્યક્તિ પર એવા ગુનાનો આરોપ લગાવીને ટાળી શકાતી નથી કે જેના માટે તે કલમ લાગુ પડતી નથી અને પછી તેને તે ગુના માટે દોષિત ઠેરવી શકાય છે, કારણ કે તે પછીનો ગુનો એ જ સ્વરૂપનો નાનો ગુનો છે, અથવા ગુનાને ભારતીય દંડ સંહિતાની અન્ય કોઈ કલમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર હોવાનું વર્ણવીને, જોકે સત્ય અને સારમાં ગુનો ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯૫ માં ઉલ્લેખિત કલમોની શ્રેણીમાં આવે છે.માત્ર એવા ગુનાના વસ્ત્રો અથવા લેબલને બદલીને કે જે આવશ્યકપણે આવા ગુના માટે કલમ ૧૯૫ કાર્યવાહીની જોગવાઈઓ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલો ગુનો છે, તેનું ખોટું વર્ણન કરીને અથવા તેના પર ખોટું લેબલ લગાવીને તેની નોંધ લઈ શકાતી નથી.”

૪૪. એ યાદ રાખવું પણ એટલું જ મહત્વપૂર્ણ છે કે જો એક જ વ્યવહાર દરમિયાન બે અલગ-અલગ ગુનાઓ બહાર આવે છે, જેમાંથી એક માટે સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ લાગુ પડતી નથી અને તેને વિભાજિત કરવી શક્ય નથી, તો સીઆરપીસીની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) નું પાલન કરવું આવશ્યક

છે.આમ, કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ હેમરેડી (૧૯૮૧) ૨ એસ. સી. સી. ૧૮૫ કેસમાં, આ અદાલતે મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો (આર. વી. વી. એલ. નરસિંહમૂર્તિ એ. આઈ. આર. ૧૯૫૫ મેડ ૨૩૭) ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને તેના ગુણોત્તરને નીચે મુજબ મંજૂરી આપી હતી:

“૭...ત્રીજા કેસમાં, ન્યાયમૂર્તિ સોમસુંદરમે અવલોકન કર્યું છે:

“અરજદાર વતી હાજર રહેલા શ્રી જયરામ એયર જે મુખ્ય મુદ્દા પર આ અપરાધને રદ કરવાની માંગ કરે છે તે એ છે કે તથ્યો પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળનો ગુનો જાહેર કરવામાં આવે છે, જેના માટે કોર્ટ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી અદાલત દ્વારા ફરિયાદ કર્યા વિના સંજ્ઞાન લઈ શકતી નથી.પ્રથમ પ્રશ્ન જે વિચારણા માટે ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત તથ્યો પર, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળ ગુનો જાહેર થાય છે.કલમ ૧૯૩ નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:

જે કોઈ પણ ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કામાં જાણીજોઈને ખોટો પુરાવો આપે છે, અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કામાં ઉપયોગમાં લેવાના હેતુથી ખોટો પુરાવો બનાવે છે, તેને ૭ વર્ષ સુધીની મુદત માટે કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે.

‘કલમ ૧૯૨માં ‘ખોટા પુરાવા બનાવવાની’ વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે.તેનો સંબંધિત ભાગ આ પ્રમાણે છે:

જે કોઈ પણ એવા સંજોગોને અસ્તિત્વમાં લાવવાનો ઈરાદો રાખે છે કે આવા સંજોગો ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં પુરાવામાં દેખાઈ શકે છે અને આવા સંજોગોમાં કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે આવી કાર્યવાહીમાં પુરાવા પર અભિપ્રાય રચવા માટે કોઈ પણ મુદ્દાને સ્પર્શતા ખોટા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લેવાનું કારણ બની શકે છે.

ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં આરોપોની અસર એ છે કે અરજદારે આ વસિયત અસ્તિત્વમાં લાવવાનો ઈરાદો રાખ્યો છે કે આવી વસિયત ન્યાયાધીશ કે જેમની સામે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે તે અભિપ્રાય રચવા માટે કારણભૂત બની શકે છે કે વસિયત વાસ્તવિક છે અને તેથી, તેની સગીર પુત્રી મિલકત માટે હકદાર છે.તેથી, ફરિયાદમાં આરોપ નિ:શંકપણે આઈપીસીની કલમ ૧૯૨ હેઠળ આવશે. તેથી, તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૩ હેઠળ ગુનો ગણાશે, એટલે કે ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ઉપયોગમાં લેવાના હેતુ માટે ખોટા પુરાવા બનાવવી.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જાહેર કરાયેલી હકીકતો પણ આઈપીસીની કલમ ૪૬૭ અને ૪૭૧ હેઠળ ગુનો ગણાશે. કલમ ૪૬૭ અને ૪૭૧ હેઠળ ગુના માટે આ અરજદાર સામે કાર્યવાહી કરવા માટે, અદાલત દ્વારા ફરિયાદ જરૂરી ન હોઈ શકે કારણ કે કલમ ૧૯૫ (૧) (બી), ક્રિમિનલ પી. સી. હેઠળ ફરિયાદ

ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે તે કોઈ પણ અદાલતમાં કોઈ કાર્યવાહી માટે પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવે.

શ્રી જયરામ ઐયર તેમની દલીલ છોડતા નથી કે અરજદાર, જો કે તે માત્ર સગીર છોકરીનો વાલી દેખાય છે, તેમ છતાં તે કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર છે.પરંતુ હાલની ક્ષણે આ પ્રશ્નમાં જવું બિનજરૂરી છે અને હું આ પ્રશ્ન પર મારો અભિપ્રાય અનામત રાખું છું કે શું વાલી કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર હોઈ શકે કે નહીં, કારણ કે આ કેસનો નિકાલ અન્ય મુદ્દા પર થઈ શકે છે, એટલે કે જ્યારે આરોપો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૩ હેઠળ ગુના સમાન હોય, ત્યારે ફોજદારી પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ (૧) (એ) હેઠળ અદાલતની ફરિયાદ જરૂરી છે અને જે ગુના માટે અદાલતની ફરિયાદ જરૂરી નથી તેવા ગુના માટે આરોપી સામે કાર્યવાહી કરીને આને ટાળી શકાતી નથી.”

૮. અમે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે વ્યક્ત કરેલા મંતવ્ય સાથે સંમત છીએ અને એવું માનીએ છીએ કે એવા કિસ્સાઓમાં કે જ્યાં સમાન વ્યવહાર દરમિયાન ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) હેઠળ અદાલત દ્વારા કોઈ ફરિયાદની જરૂર ન હોય અને જે ગુના માટે તે પેટા-કલમ હેઠળ અદાલતની ફરિયાદ જરૂરી હોય, તે કરવામાં આવે, તો તે વિભાજિત થવું શક્ય નથી અને એવું માનવું શક્ય નથી કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૮૫ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત ન હોય તેવા

ગુનાઓ માટે આરોપીની કાર્યવાહીને સમર્થન આપવું જોઈએ.”

૪૫. આ ચેતવણીઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ચાલો હવે જોઈએ કે શ્રી મિશ્રા દ્વારા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ અને ૪૬૪ હેઠળ ગુના તરીકે સખત રીતે આધાર રાખવામાં આવેલી ડેબિટ નોટોનું "બનાવટીકરણ" આ કલમોની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે કે કેમ.

૪૬. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ "બનાવટ" ને "ખોટા દસ્તાવેજ" અથવા "ખોટા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ" અથવા તેના એક ભાગ તરીકે વર્ણવે છે, જે તે વિભાગમાં જણાવેલી વિવિધ બાબતો કરવા માટે છે.જ્યાં સુધી કોઈ વ્યક્તિને ખોટો દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ બનાવવાનું કહેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કલમ ૪૬૩ બિલકુલ આકર્ષિત થતી નથી.પછી "ખોટા દસ્તાવેજ" બનાવવાની કાર્યવાહી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪માં કરવામાં આવે છે. વર્તમાન કેસની હકીકતો પર, અમે કલમ ૪૬૪ ના "સેકન્ડ" અને "થર્ડલી" હેડ હેઠળ ઓળખાયેલા ખોટા દસ્તાવેજોની શ્રેણીઓ સાથે સંબંધિત નથી.શ્રી મિશ્રા જણાવે છે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તેમની બાકી રકમનો ખોટો દાવો કરવા માટે ડેબિટ નોટો બનાવવી એ કલમ ૪૬૪ હેઠળ "પ્રથમ" શ્રેણીમાં આવશે.

૪૭. કલમ ૪૬૪ની "પ્રથમ" શ્રેણી એ સ્પષ્ટ કરે છે કે જે કોઈ પણ વ્યક્તિ અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી કોઈ દસ્તાવેજ બનાવે છે અથવા તેને

અમલમાં મૂકે છે, એવું માનવા માટે કે આવા દસ્તાવેજ એવા વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેના અધિકાર દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા હતા અથવા ચલાવવામાં આવ્યા હતા કે જેના દ્વારા અથવા જેના અધિકાર દ્વારા તે જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યો ન હતો, તેને ખોટો દસ્તાવેજ કહી શકાય. આ અદાલતના કેટલાક ચુકાદાઓએ એવું માન્યું છે કે અપ્રમાણિકતા અથવા છેતરપિંડી ધારીને, કલમ ૪૬૪ ની "પ્રથમ" શ્રેણીનો બીજો ઘટક એ છે કે દસ્તાવેજ પોતે તે વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેના અધિકાર દ્વારા બનાવવો જોઈએ કે જેના દ્વારા અથવા જેની સત્તા દ્વારા બનાવટી બનાવટી વ્યક્તિ જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવી ન હતી. જો બીજો ઘટક ગુમ થયેલો જોવા મળે, તો બનાવટી બનાવવાનો ગુનો જરાય સાબિત થતો નથી. આમ, દેવેન્દ્ર વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય (૨૦૦૯) ૭ એસ. સી. સી. ૪૯૫ માં, આ અદાલતે નીચેની હકીકતો રજૂ કરી હતી:

"૫. ૨૨/૦૮/૧૯૯૭ પર અથવા તેની આસપાસ, અપીલકર્તા ૧ અને ૨ દ્વારા અપીલકર્તા ૩ અને ૪ ની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. ૨૪/૦૮/૨૦૦૫ પર, પ્રતિવાદી ૨ અને અન્યો દ્વારા ૨૨/૦૮/૧૯૯૭ તારીખના વેચાણના ઉપરોક્ત ખતને રદ કરવા માટે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જે સિવિલ સ્યુટ નંબર ૩૮૨/૨૦૦૫ તરીકે નોંધાયેલ હતો. આ દાવો હજુ પણ ગાઝિયાબાદના વિદ્વાન સિવિલ જજ (જુનિયર ડિવિઝન) ની અદાલતમાં પેન્ડિંગ છે. જોકે, આ દાવામાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે સોલ્હુને ચાર પુત્રો

હતા જ્યારે દાવો નંબર ૧૩૫/૧૯૮૨ માં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સોલ્હુને પાંચ પુત્રો હતા.અપીલકર્તાઓએ ડેપ્યુટી ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ (ફર્સ્ટ ક્લાસ), ગાઝિયાબાદની અદાલત સમક્ષ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચેલા આદેશ ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં દાવો નંબર ૧૩૫/૧૯૮૨ ને બરતરફ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી.અપીલકર્તાઓ દ્વારા સિવિલ વિવિધ રિટ પિટિશન નંબર ૧૭૬૬૭/૧૯૮૫ માં પણ મુકદ્દમા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૬. તારીખ અથવા તેની આસપાસ, પ્રતિવાદી ૨ એ ગાઝિયાબાદના પોલીસ સ્ટેશન કવિનગરમાં અરજી દાખલ કરી હતી જેમાં સિટી મેજિસ્ટ્રેટ ૧૭/૦૯/૨૦૦૫ ના આદેશ દ્વારા ફરિયાદીને સાંભળવાનો અને પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધવાનો આદેશ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી ૨ એ ૨૧/૦૯/૨૦૦૫ પર પોલીસ સ્ટેશન સાહની ગેટમાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કર્યો.અપીલકર્તાઓએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપરોક્ત પ્રથમ માહિતી અહેવાલને રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી.તેને ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ રિટ પિટિશન નંબર ૧૦૫૬૮/૨૦૦૫ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો હતો."

૪૮. આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અમલમાં મૂકાયેલ વેચાણ ખત આઈ. પી.

સી. ની કલમ ૪૬૪ હેઠળ નીચે મુજબ "ખોટો દસ્તાવેજ" નથી:

“૧૮. દંડ સંહિતાની કલમ ૪૬૩ નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૪૬૩. છેતરપિંડી.—જે કોઈ પણ ખોટા દસ્તાવેજો અથવા ખોટા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ અથવા દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડનો ભાગ બનાવે છે, જાહેર જનતાને અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને નુકસાન અથવા ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી, અથવા કોઈપણ દાવા અથવા શીર્ષકને ટેકો આપવા માટે, અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને મિલકત સાથે ભાગ લેવાનું કારણ બને છે, અથવા કોઈ સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત કરારમાં પ્રવેશ કરે છે, અથવા છેતરપિંડી કરવાના ઈરાદાથી અથવા છેતરપિંડી થઈ શકે છે, તે છેતરપિંડી કરે છે.”

શ્રી દાસના જણાવ્યા અનુસાર, માલિકી પર કોઈ પણ દાવાને ટેકો આપવા માટે ખોટો દસ્તાવેજ બનાવવો એ ઉપરોક્ત જોગવાઈના અર્થમાં બનાવટી ગણાશે અને અપીલકર્તાઓ દ્વારા સંયુક્ત મિલકતમાં એક તૃતીયાંશ હિસ્સો બતાવવાના હેતુથી દસ્તાવેજ બનાવવામાં આવ્યો હતો, જો કે તેઓ તેના માટે હકદાર ન હતા, તેમ છતાં તેઓએ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે.

૧૯. "બનાવટી" ની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને કોઈપણ ખોટા દસ્તાવેજ

બનાવવો એ તેના માટે અનિવાર્ય છે.ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવા બરાબર શું હશે તે તેની કલમ ૪૬૪ માં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે.તેથી, જે જરૂરી છે તે એ છે કે દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકવાનો હેતુ એ છે કે એવું માનવામાં આવે કે આવા દસ્તાવેજ અન્ય બાબતોની સાથે તે વ્યક્તિની સત્તા દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા હતા કે જેના દ્વારા અથવા જેની સત્તા દ્વારા તે જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યું ન હતું.

૨૦. અપીલકર્તાઓ મિલકતના માલિકો છે.તેઓએ એક વેચાણ ખત અમલમાં મૂક્યું છે.વેચાણના ખતનો અમલ નકારવામાં આવતો નથી.જો કોઈ વ્યક્તિ ઉપરોક્ત વેચાણ દસ્તાવેજમાં કરવામાં આવેલા ખોટા દાવાઓથી વ્યથિત હોય, તો તે ખરીદદારો હશે, સહ-શેરધારકો નહીં.અપીલકર્તાઓ પર કોઈ ખોટો દસ્તાવેજ બનાવવા માટે દોષિત હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો નથી."

૪૯. મોહંમદ.ઈબ્રાહિમ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (૨૦૦૯) ૮ એસ. સી. સી. ૭૫૧, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા તેના પોતાના નામે વેચાણ ખતનો અમલ, જે તેની મિલકત નથી, તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ હેઠળ "ખોટો દસ્તાવેજ" બનાવવાનું નથી, કારણ કે તે માલિકની નકલ કરતો નથી અથવા માલિક વતી ખતને અમલમાં મૂકવા માટે માલિક દ્વારા અધિકૃત અથવા સશક્ત હોવાનો ખોટો દાવો કરતો નથી.કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે :

“૧૩. કલમ ૪૬૭ અને ૪૭૧ હેઠળ ગુના માટે પૂર્વવર્તી શરત છેતરપિંડી છે.છેતરપિંડી માટે પૂર્વવર્તી શરત એ છે કે ખોટા દસ્તાવેજ (અથવા ખોટા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ અથવા તેનો ભાગ) બનાવવો.આ કેસ કોઈપણ ખોટા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ સાથે સંબંધિત નથી.તેથી, પ્રશ્ન એ છે કે શું પ્રથમ આરોપીએ મિલકત વેચવા માટેના બે વેચાણ કરારોને અમલમાં મૂકવા અને નોંધવામાં (ભલે તે તેની માલિકીના ન હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ), અન્ય આરોપીઓની મિલીભગતથી ખોટા દસ્તાવેજો બનાવ્યા અને અમલમાં મૂક્યા હોવાનું કહી શકાય.

૧૪. દંડ સંહિતાની કલમ ૪૬૪નું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે તે ખોટા દસ્તાવેજોને ત્રણ વર્ગોમાં વિભાજિત કરે છે:

૧. પ્રથમ એ છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી કોઈ દસ્તાવેજ બનાવે છે અથવા અમલમાં મૂકે છે, એવું માનવા માટે કે આવા દસ્તાવેજ કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા હતા અથવા ચલાવવામાં આવ્યા હતા, અથવા કોઈ અન્ય વ્યક્તિની સત્તા દ્વારા, જેના દ્વારા અથવા જેની સત્તા દ્વારા તે જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યું હતું અથવા ચલાવવામાં આવ્યું ન હતું.

૨. બીજું એ છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી, રદ કરીને અથવા અન્યથા, કોઈ પણ ભૌતિક ભાગમાં દસ્તાવેજમાં ફેરફાર કરે છે, કાયદેસર સત્તા વિના, તે પોતે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા બનાવવામાં અથવા ચલાવવામાં આવ્યા પછી.

૩. ત્રીજું એ છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી કોઈ પણ વ્યક્તિને દસ્તાવેજ પર સહી કરવા, અમલ કરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા માટેનું કારણ બને છે, તે જાણીને કે આવી વ્યક્તિ (એ) માનસિક અસ્વસ્થતા; અથવા (બી) નશો; અથવા (સી) તેના પર કરવામાં આવતી છેતરપિંડીના કારણે, દસ્તાવેજની સામગ્રી અથવા ફેરફારની પ્રકૃતિને જાણી શકતી નથી.

ટૂંકમાં, કોઈ વ્યક્તિએ "ખોટો દસ્તાવેજ" બનાવ્યો હોવાનું કહેવાય છે, જો (i) તેણે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ હોવાનો દાવો કરતો દસ્તાવેજ બનાવ્યો અથવા અમલમાં મૂક્યો હોય અથવા કોઈ અન્ય દ્વારા અધિકૃત હોય; અથવા (ii) તેણે દસ્તાવેજમાં ફેરફાર કર્યો હોય અથવા તેની સાથે ચેડા કર્યા હોય; અથવા (iii) તેણે છેતરપિંડી કરીને અથવા તેની ઇન્દ્રિયો પર નિયંત્રણ ન ધરાવતી વ્યક્તિ પાસેથી દસ્તાવેજ મેળવ્યો હોય.

૧૫. પ્રથમ અપીલકર્તા દ્વારા ચલાવવામાં આવેલ વેચાણ પત્રો સ્પષ્ટપણે

અને દેખીતી રીતે "ખોટા દસ્તાવેજો" ની બીજી અને ત્રીજી શ્રેણી હેઠળ આવતા નથી.તેથી તે જોવાનું બાકી છે કે શું ફરિયાદીનો દાવો કે પ્રથમ આરોપી દ્વારા વેચાણ પત્રોનો અમલ, જે કોઈ પણ રીતે જમીન સાથે સંકળાયેલો ન હતો, તે ફરિયાદીની જમીનનો કબજો લેવાના હેતુથી દસ્તાવેજોની બનાવટ કરવા સમાન છે (અને આરોપી ૨ થી ૫ ખરીદદાર, સાક્ષી, લેખક અને સ્ટેમ્પ વિકેતા તરીકે, અમલ અને ઉપરોક્ત વેચાણ પત્રોની નોંધણીમાં પ્રથમ આરોપી સાથે સાંઠગાંઠ ધરાવે છે) કેસને પ્રથમ શ્રેણી હેઠળ લાવશે.

૧૬. મિલકત તેની મિલકત હોવાનો દાવો કરતી વેચાણ ખત ચલાવતી વ્યક્તિ અને માલિકની નકલ કરીને અથવા માલિક દ્વારા અધિકૃત અથવા સશક્ત હોવાનો ખોટો દાવો કરીને વેચાણ ખત ચલાવતી વ્યક્તિ વચ્ચે મૂળભૂત તફાવત છે.જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ મિલકતને પોતાની તરીકે વર્ણવતા દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકે છે, ત્યારે બે શક્યતાઓ છે.પ્રથમ એ છે કે તે પ્રામાણિકપણે માને છે કે મિલકત ખરેખર તેની છે.બીજું એ છે કે તે જાણે છે કે તે તેની મિલકત નથી, તેમ છતાં તે અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી તેને પોતાનો હોવાનો દાવો કરી શકે છે.પરંતુ "ખોટા દસ્તાવેજો" ની પ્રથમ શ્રેણી હેઠળ આવવા માટે, તે પૂરતું નથી કે દસ્તાવેજ અપ્રમાણિક રીતે અથવા છેતરપિંડીથી બનાવવામાં આવ્યો હોય અથવા ચલાવવામાં આવ્યો હોય.ત્યાં વધુ એક જરૂરિયાત છે કે તે એવું માનવા

માટેના હેતુથી બનાવવું જોઈએ કે આવા દસ્તાવેજ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા હતા અથવા ચલાવવામાં આવ્યા હતા, અથવા તે વ્યક્તિની સત્તા દ્વારા, જેના દ્વારા અથવા જેની સત્તા દ્વારા તે જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યું ન હતું અથવા ચલાવવામાં આવ્યું ન હતું.

૧૭. જ્યારે કોઈ એવી વ્યક્તિ દ્વારા દસ્તાવેજ ચલાવવામાં આવે છે જે એવી મિલકતનો દાવો કરે છે જે તેની નથી, ત્યારે તે દાવો કરતો નથી કે તે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ છે અથવા તે દાવો કરતો નથી કે તે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા અધિકૃત છે.તેથી, આવા દસ્તાવેજનો અમલ (જે મિલકતનો તે માલિક નથી) એ સંહિતાની કલમ ૪૬૪ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ખોટા દસ્તાવેજનો અમલ નથી.જો જે અમલમાં મૂકવામાં આવે છે તે ખોટો દસ્તાવેજ નથી, તો કોઈ બનાવટી નથી.જો કોઈ બનાવટી નથી, તો પછી ન તો કલમ ૪૬૭ કે સંહિતાની કલમ ૪૭૧ આકર્ષિત થાય છે."

૫૦. મીર નાગવી અસ્કરી વિરુદ્ધ સી. બી. આઈ. (૨૦૦૯) ૧૫ એસ. સી. સી. ૬૪૩ માં, બેંકના કર્મચારીઓ દ્વારા સહ-આરોપીઓને નફો આપવા માટે અપ્રમાણિક રીતે બનાવેલા વાઉચર્સને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ ના અર્થમાં "ખોટા દસ્તાવેજો" ન હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું, કારણ કે તે એવું માનવા માટે બનાવવામાં આવ્યા ન હતા કે વાઉચર્સ કોઈ બીજા દ્વારા અથવા તેના અધિકાર હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ અને

૪૬૪ ને આકર્ષવા માટે જરૂરી તથ્યો આ અદાલત દ્વારા ફક્ત ૩ માં નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા:

“૩. આરોપી ૧,૨,૪ અને ૫ જાહેર સેવકો તરીકે આંધ્ર બેંકની ફોર્ટ શાખામાં કામ કરતા હતા.તેમના પર તેમના પદનો દુરુપયોગ કરવાનો અને અપ્રમાણિક અને છેતરપિંડીથી કામ કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેના પરિણામે આરોપી ૩ દ્વારા બેંકરના ચેક જમા કર્યા વિના અથવા મંજૂરી માટે મોકલ્યા વિના અનુચિત આર્થિક લાભ મેળવવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે અને આમ, આંધ્ર બેંક સાથે છેતરપિંડી કરી હતી અને આરોપી ૩ દ્વારા તેના ચાલુ ખાતામાંથી અપ્રમાણિક રીતે નોંધપાત્ર ઉપાડની મંજૂરી આપી હતી.એવું કહેવામાં આવે છે કે તેઓએ ખોટા દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા હતા અને બેંકના ખાતાઓમાં છેતરપિંડી કરવા અને ખોટી એન્ટ્રીઓ કરવાના હેતુથી તેનો સાચો ઉપયોગ કર્યો હતો.તેમના પર ગુનાહિત કાવતરામાં સામેલ થવાનો પણ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, કારણ કે તેમને આંધ્ર બેંકની મિલકત સોંપવામાં આવી હોવાથી, આરોપી ૩ ની તરફેણમાં ક્રેડિટ અને ડેબિટ વાઉચર તૈયાર કર્યા હતા, જેમાં આરોપી ૩ ના ખાતામાં વિવિધ ચેકની રકમ જમા કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.”

૫૧. જો કે, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ નીચે

મુજબ આકર્ષિત નથી થઈ:

“૧૬૪. જો કોઈ વ્યક્તિ અહીં અગાઉ નોંધાયેલી અને ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી ત્રણ શરતોમાંથી એકને સંતોષે છે તો તેને ખોટો દસ્તાવેજ અથવા રેકૉર્ડ બનાવવાનું કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ શરત એ છે કે દસ્તાવેજ ખોટી સાબિત કરવામાં આવ્યો છે, એવું માનવા માટે કે આવા દસ્તાવેજ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા છે, જેના દ્વારા દસ્તાવેજ ખોટી સાબિત કરનાર વ્યક્તિ જાણે છે કે તે બનાવવામાં આવ્યો ન હતો. સ્પષ્ટપણે વર્તમાન કેસમાં પ્રશ્નમાં રહેલા દસ્તાવેજો, ભલે તે અપ્રમાણિક અથવા છેતરપિંડીથી બનાવવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવે, તે એવું માનવા માટે બનાવવામાં આવ્યા ન હતા કે તે કોઈ બીજા દ્વારા અથવા તેના અધિકાર હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા. આ વિભાગનો બીજો માપદંડ એવા કેસ સાથે સંબંધિત છે જ્યાં કાયદેસર સત્તા વિનાની વ્યક્તિ દસ્તાવેજ બન્યા પછી તેમાં ફેરફાર કરે છે. વાઉચર કરવામાં આવ્યા પછી તેમાં ફેરફારનો કોઈ આરોપ લાગ્યો નથી. તેથી, અમારા મતે ઉપરોક્ત કલમનો બીજો માપદંડ પણ વર્તમાન કેસને લાગુ પડતો નથી. કલમ ૪૬૪ ની ત્રીજી અને અંતિમ શરત એવા દસ્તાવેજ સાથે સંબંધિત છે, જેના પર એવી વ્યક્તિ દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે, જે તેની માનસિક ક્ષમતાને કારણે દસ્તાવેજોની સામગ્રીને જાણતો નથી, એટલે કે નશો અથવા મનની અસ્વસ્થતા વગેરેને કારણે. આપણી સામે

પણ આપું નથી.તેથી નિર્વિવાદપણે અમારા પહેલાંના આરોપીઓને ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવા બદલ દોષિત ઠેરવી શકાયા ન હોત.

૧૭૫. તેથી, અમારા મતે, વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે એવું માનીને ભૂલ કરી હતી કે આરોપીએ ખોટો દસ્તાવેજ તૈયાર કર્યો હતો, જે સ્પષ્ટપણે કાયદાની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરી શકાયો ન હોત.

૧૭૬. વધુમાં, છેતરપિંડીનો ગુનો તેમાં દર્શાવેલ ચોક્કસ ઇરાદાઓ સાથે ખોટા દસ્તાવેજ બનાવવા સાથે સંબંધિત છે.ઉપરોક્ત વિભાગ નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે.

“૪૬૩. છેતરપિંડી.—જે કોઈ પણ ખોટા દસ્તાવેજો અથવા ખોટા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડ અથવા દસ્તાવેજ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક રેકૉર્ડનો ભાગ બનાવે છે, જાહેર જનતાને અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને નુકસાન અથવા ઈજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી, અથવા કોઈપણ દાવા અથવા શીર્ષકને ટેકો આપવા માટે, અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને મિલકત સાથે ભાગ લેવાનું કારણ બને છે, અથવા કોઈ સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત કરારમાં પ્રવેશ કરે છે, અથવા છેતરપિંડી કરવાના ઇરાદાથી અથવા છેતરપિંડી થઈ શકે છે, તે છેતરપિંડી કરે છે.”

જો કે, અમે પહેલેથી જ એવું માની લીધું છે કે ઉપરોક્ત ગુનાનું કૃત્ય વિશ્વાસપાત્ર રીતે સ્થાપિત થયું નથી, તેથી આરોપીઓને છેતરપિંડીના ગુના માટે દોષિત ઠેરવી શકાયો ન હોત. "ખોટા દસ્તાવેજ" ની વ્યાખ્યા "બનાવટી" ની વ્યાખ્યાનો એક ભાગ છે. બંનેને એક સાથે વાંચવું જોઈએ. [વિમલા (ડૉક્ટર) વિરુદ્ધ દિલ્હી વહીવટીતંત્ર. [એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. ૧૫૭૨] તદનુસાર, આરોપી પર કલમ ૪૬૭ હેઠળ ગુનો ચલાવવામાં આવી શક્યો ન હોત, જે મૂલ્યવાન જમીનગીરીઓ, વસિયત વગેરેની બનાવટ સાથે સંબંધિત છે અથવા કલમ ૪૭૧ એટલે કે બનાવટી દસ્તાવેજનો વાસ્તવિક તરીકે ઉપયોગ કરવો અથવા કલમ ૪૭૭-એ એટલે કે ખાતાની ખોટી રજૂઆત. ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે આરોપીઓની સજાને તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે."

પર. આમ એ સ્પષ્ટ છે કે જો આપણે બે ફરિયાદોમાં કરવામાં આવેલા તમામ દાવાઓને (જે સ્પષ્ટપણે દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરે છે) બાજુ પર મૂકીએ અને માત્ર તે જ ડેબિટ નોટો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીએ જે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા "બનાવવામાં આવી હોવાનું" કહેવાય છે, તો તે સ્પષ્ટ છે કે ડેબિટ નોટો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૪ હેઠળ "ખોટા દસ્તાવેજો" ન હતા, કારણ કે તે એવું માનવા માટે બનાવવામાં આવી ન હતી કે તે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેના અધિકાર હેઠળ બનાવવામાં આવી હતી. છેતરપિંડીનો આ મૂળભૂત ઘટક પોતે જ બનાવવામાં આવ્યો નથી, તેથી આઈ. પી. સી. ના

પ્રકરણ XVIII માં જે કલમો પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેમાંથી કોઈ પણ કલમ આ કેસની હકીકતોમાં પ્રથમ દષ્ટિએ પણ આકર્ષિત થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૫૩. હવે શ્રી મિશ્રાની કેટલીક અન્ય રજૂઆતો સાથે વ્યવહાર કરવાનું બાકી છે. શ્રી મિશ્રાએ હાઈકોર્ટના એ તારણને પડકારતા રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાઓએ ફરિયાદ કરવા માટે સીઆરપીસીની કલમ ૪૮૨ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી દાખલ કરી નથી કે ફરિયાદ અન્ય ગુનાઓ પણ જાહેર કરે છે, અને મેજિસ્ટ્રેટે તે માટે પ્રક્રિયા જારી કરવી જોઈએ. ઉચ્ચ અદાલતે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સુઓ મોટો કાર્ય કરે છે કે કેમ તે ઉચ્ચ અદાલતે નક્કી કરવાનું છે, કારણ કે તે કેસની હકીકતો પર અમલ કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતમાં નિહિત વિવેકબુદ્ધિ છે. જેમ આપણે જોયું છે તેમ, આ કેસની હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ૧૧/૦૮/૨૦૦૯ તારીખની બે ફરિયાદો સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચીને કલમ ૧૯૫ ને યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવી હતી, અને પછી તેને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, જેથી એક ગોળાકાર ભૂમિકામાં ચોરસ ખીલી ફિટ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. સેશન્સ કોર્ટે પુનરાવર્તનમાં અને અપીલ હેઠળના હાઈકોર્ટના ચુકાદા દ્વારા આને યોગ્ય રીતે અટકાવી દેવામાં આવ્યું છે.

૫૪. ત્યારબાદ શ્રી મિશ્રાએ દલીલ કરી હતી કે સુરજિત સિંહ (ઉપરોક્ત) પર

હાઈકોર્ટ દ્વારા ભરોસો કરવામાં આવ્યો હતો, જે ચુકાદાને ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) માં રદ કરવામાં આવ્યો હતો.આ સાચું હોવા છતાં, ઇકબાલ સિંહ મારવાહ (ઉપરોક્ત) વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતું નથી, જેના પર સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ (૧) (બી) (૨) ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી, તે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા વિવાદિત ચુકાદામાં કરવામાં આવેલ તારણ છે, જે અપવાદરૂપ છે.આ કારણોસર પણ, સુરજિત સિંહ (ઉપરોક્ત) પર આધારિત ખોટી નિર્ભરતા વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તાઓને લાભ નહીં આપે.

પપ. શ્રી મિશ્રા પછી રામ ધન વિરુદ્ધ યુ. પી. અને અન્ન રાજ્ય પર આધાર રાખતા હતા. (૨૦૧૨) ૫ એસસીસી ૫૩૬.આ કિસ્સામાં, કેસનો વાસ્તવિક ગુણોત્તર ફક્ત ૬ થી ૮ માં મળી શકે છે, જેમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૬. અમને અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા મળતી નથી.તપાસ બાદ અરજદાર અને અન્ય લોકો સામે આઈપીસીની કલમ ૧૭૭,૧૮૧,૧૮૨ અને ૧૯૫ હેઠળ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. અરજદારે ભૌતિક હકીકતને દબાવી દીધી છે અને આ અરજીમાં ક્યાંય પણ ખુલાસો કર્યો નથી કે તેણે આરોપપત્રને રદ કરવા માટે કલમ ૪૮૨ સીઆરપીસી હેઠળ હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો, જે ૦૩/૦૨/૨૦૧૦ [રામ ધન વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, કલમ ૪૮૨ નંબર ૩૩૧૦/૨૦૧૦, તારીખ ૦૩/૦૨/૨૦૧૦ (બધા) હેઠળની અરજી] ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને

ઉપરોક્ત આદેશને અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ હતી કારણ કે તેને આગળ કોઈ પડકારવામાં આવ્યો નથી.આમ, તે ભૌતિક હકીકતને દબાવવા માટે દોષિત છે જે અરજીને માત્ર આ જ આધાર પર બરતરફ કરવા માટે જવાબદાર બનાવે છે.

૭. અમારો મત છે કે અરજદાર માટે આવી સુસંગત હકીકત જાહેર કરવી જરૂરી હતી.વિદ્વાન ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૨૩૯ સીઆરપીસી હેઠળ અરજીનો નિર્ણય લેતી વખતે હાઈકોર્ટના તારીખ ૦૩/૦૨/૨૦૧૦ ના ઉપરોક્ત આદેશનો સંદર્ભ આપ્યો છે.અમે આરોપપત્રની તપાસ કરવાની તેમજ હાઈકોર્ટના તારીખ ૧ના આદેશની તપાસ કરવાની અને તે અરજીમાં સીઆરપીસીની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૯૫ની જોગવાઈઓની અરજીના સંદર્ભમાં અરજદારની ફરિયાદ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે કેમ અને જો આવી અરજી લેવામાં ન આવી હોય તો પણ અરજદારને પછીથી આવી અરજી ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય કે કેમ તે જાણવાની તકથી વંચિત રહી ગયા હતા.

૮. આવી હકીકતની સ્થિતિમાં, નીચેની અદાલતો એ હદ સુધી યોગ્ય હોઈ શકે છે કે ૦૩/૦૨/૨૦૧૦ પર હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૨૩૯ સીઆરપીસી હેઠળ ડિસચાર્જનો પ્રશ્ન સંપૂર્ણપણે અયોગ્ય હતો.અરજદારને સૌથી વધુ જાણીતા કારણો માટે, ન

તો આરોપપત્રની નકલ કે ન તો હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૩/૦૨/૨૦૧૦ ના આદેશની નકલ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી નથી.”

૫૬. જો કે, કોર્ટ જણાવે છે:

“૯. જો કે, આઈપીસીની કલમ ૧૭૭, ૧૮૧, ૧૮૨, ૧૯૫ અને ૪૨૦ હેઠળ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૭૭ ખોટી માહિતી આપવાના ગુના સાથે સંબંધિત છે. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૧ શપથ પર ખોટા નિવેદન સાથે સંબંધિત છે. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૨ ખોટી માહિતી સાથે સંબંધિત છે, જેનો હેતુ સરકારી કર્મચારીને તેની કાયદેસર શક્તિનો ઉપયોગ અન્ય વ્યક્તિને ઈજા પહોંચાડવા માટે કરાવવાનો છે. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ આજીવન કેદ અથવા કેદની સજાને પાત્ર ગુનાની સજા મેળવવાના ઈરાદાથી ખોટા પુરાવા આપવા અથવા બનાવટી બનાવવા સાથે સંબંધિત છે.

૧૦. ઓછામાં ઓછી કલમ ૧૭૭ અને ૧૮૨ ની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણપણે અદાલતની બહારના કેસો સાથે વ્યવહાર કરે છે. તેથી, કલમ ૧૯૫ અને ૩૪૦ સીઆરપીસીની જોગવાઈઓને આકર્ષવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ ખોટા પુરાવાના બનાવટને શિક્ષાપાત્ર બનાવે છે. તે જરૂરી નથી કે ખોટા પુરાવાઓનું બનાવટ માત્ર અદાલતની

અંદર જ થાય કારણ કે અદાલતમાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં તેને અદાલતની બહાર પણ બનાવી શકાય છે.તેથી, તે કલમ ૧૯૫ સીઆરપીસીની જોગવાઈઓને પણ આકર્ષિત કરી શકશે નહીં. (સચિયદાનંદ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય જુઓ [(૧૯૯૮) ૨ એસ.સી.સી. ૪૯૩])

૧૧. અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અશોક કુમાર શર્માએ અબ્દુલ રહેમાન વિરુદ્ધ કે. એમ. અનીસ-ઉલ-હક [(૨૦૧૧) ૧૦ એસસીસી ૬૯૬] માં આ અદાલતના ચુકાદા પર ભારે આધાર રાખ્યો છે.જો કે, ચુકાદા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સચિયદાનંદ સિંહનો ચુકાદો, જે મોટી બેન્ચનો છે, તે કોર્ટના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવ્યો નથી. (બાલાસુબ્રમણ્યમ વિરુદ્ધ રાજ્ય [(૨૦૦૨) ૭ એસ.સી.સી. ૬૪૯] પણ જુઓ.

૧૨. અરજદાર ભૌતિક હકીકતને દબાવવા માટે દોષિત છે.એ સાચું છે કે, અદાલત સમક્ષ સતત અરજીઓ દાખલ કરવી એ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ સમાન છે.આમ, અમે આ મુદ્દાની વધુ તપાસ કરવા માંગતા નથી.

૧૩. ગુનાઓની સંયુક્ત પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા, અમે વિવાદિત આદેશમાં

દખલ કરવા માટે કોઈ નક્કર કારણ જોતા નથી.અરજીમાં યોગ્યતાનો અભાવ છે અને તે મુજબ તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે.”

૫૭. આ કેસમાંથી એવા ગુણોત્તરને બહાર કાઢવું અશક્ય છે કે જ્યાં સુધી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળના ગુનાની વાત છે, ત્યાં સુધી કલમ ૧૯૫ સીઆરપીસીની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરવામાં આવશે નહીં.કોર્ટનું મન ભૌતિક તથ્યોને દબાવવા પર હતું, જેના પરિણામે, ફરરા ૧૦ માં આપેલું નિવેદન આપ્યા પછી, કોર્ટે પછી ફરરા ૧૨ માં જણાવ્યું કે તેઓ ભૌતિક તથ્યોના દમનને ધ્યાનમાં રાખીને આ મુદ્દાની વધુ તપાસ કરવા માટે ઈચ્છુક નથી, અને કોર્ટે સમક્ષ ક્રમિક અરજીઓ દાખલ કરવી જે કોર્ટની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ સમાન છે.આજના ચુકાદામાં વિગતવાર ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, તમામ સંબંધિત સત્તાવાળાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી, સંદર્ભની બહાર ફાટેલ એક વાક્ય સંભવતઃ અપીલકર્તાને લાભ કરી શકશે નહીં.તેથી, આ ચુકાદો પણ આ બાબતને આગળ લઈ જતો નથી.

૫૮. શ્રી મિશ્રાએ વૈકલ્પિક દલીલ તરીકે જણાવ્યું હતું કે એકવાર મેજિસ્ટ્રેટ સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૯૦ (૧) (એ) હેઠળ ખોટી રીતે પણ અધિકારક્ષેત્ર ધારણ કરે તે પછી મેજિસ્ટ્રેટ અથવા કોર્ટ અનિયમિતતા માફ કરવા માટે હંમેશા તૈયાર છે અને આ હેતુ માટે તેમણે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૬૦ (ઈ) નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. આ જોગવાઈ ત્યારે જ આકર્ષાય છે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ, જે કાયદા

દ્વારા સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૦ (૧) ની કલમ (એ) હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવા માટે "સશક્ત નથી", આવી નોંધ ભૂલથી લે છે, પરંતુ સદ્ભાવનાથી લે છે. જે "સશક્તિકરણ" ની વાત કરવામાં આવી છે તે ફરિયાદ સાથે આગળ વધવા માટે મેજિસ્ટ્રેટનો અધિકારક્ષેત્ર છે. સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૬૦ એ કિસ્સાઓમાં લાગુ થઈ શકતી નથી કે જેમાં સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ સામેલ છે કારણ કે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૫ એ સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૧૮૦ નો અપવાદ છે, અને તેમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓની નોંધ લેવા માટે સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ છે, સિવાય કે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૪૦ માં અનુસરવામાં આવેલી કવાયતનું પાલન કરવામાં આવે. "સશક્તિકરણ" દેખીતી રીતે સંજ્ઞાન લેવા માટે વૈધાનિક પ્રતિબંધની પ્રકૃતિમાં ફરજિયાત જોગવાઈનો સંદર્ભ આપતું નથી. આ દલીલમાં પણ ઊભા રહેવા માટે કોઈ પગ નથી અને તેથી તેને નકારી કાઢવામાં આવે છે. તેથી વધુ દલીલ એ પણ છે કે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે, જે પછી આઈ. પી. સી. ની "બનાવટી" કલમોના આધારે આરોપો ઘડી શકે છે—અમે એવું માન્યું છે કે સંપૂર્ણ રીતે વાંચેલી ફરિયાદો આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૬૩ અને ૪૬૪ હેઠળ કેસ નથી બનાવતી, પરંતુ તેના બદલે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૮૧ અને ૧૮૨ ની જોગવાઈઓને સ્પષ્ટપણે આકર્ષિત કરે છે. આ કારણોસર પણ, આ રજૂઆતને નકારી કાઢવાની જરૂર છે.

૫૮. અહીં ઉપર ઉલ્લેખ કર્યો છે તેમ, સંબંધિત ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટે તેમના

તારીખના ૧૩/૧૦/૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા બે ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરી અને પછી આઈપીસીની કલમ ૧૮૧,૧૮૨ અને ૧૮૩ હેઠળ પ્રક્રિયા જારી કરી. આ ચુકાદાને વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા તેમના તારીખના ૦૫/૦૩/૨૦૧૩ ચુકાદામાં પુનરાવર્તનમાં રદ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો:

“આદેશ

પુનરાવર્તન અરજીઓને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.અરજદારો/મૂળ આરોપીઓ સામે પ્રક્રિયા જારી કરવાના વિવાદિત આદેશોને રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

ફોજદારી પુનરાવર્તન અરજી નંબર ૧૭/૨૦૧૨,૧૮/૨૦૧૨ અને ૨૦/૨૦૧૨ માં અરજદારો/આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૧ સાથે વાંચી શકાય તેવા કલમ ૧૮૩ હેઠળ અને ફોજદારી પુનરાવર્તન અરજી નંબર ૧૬/૨૦૧૨ A અને ૧૮/૨૦૧૨ માં અરજદારો/આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૨ સાથે વાંચી શકાય તેવા કલમ ૧૮૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે અને આથી તેમને મુક્ત કરવામાં આવે છે.ફરિયાદ ૮૧/પી/૦૮ અને ૮૨/પી/૦૮ બંને નકારી કાઢવામાં આવી છે.”

૬૦. આ આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી લેખિત અરજીઓને વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે.અમને એવું લાગે છે કે બાળક અને સ્નાતનું પાણી બંને એકસાથે બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા છે.જોકે એવું કહેવું સાચું છે કે ખાનગી ફરિયાદ પર ધર્મ પરિવર્તન અને ત્યારબાદ પ્રક્રિયા જારી કરવાનો આદેશ સાચો ન પણ હોઈ શકે, તેમ છતાં મૂળ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી બે ફરિયાદોને હજુ પણ આગળ ધપાવી શકાય છે.એકવાર મેજિસ્ટ્રેટના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યા પછી, વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે મૂળ ફરિયાદોને ખાનગી ફરિયાદોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે તે પહેલાં પક્ષકારોને આ પદ પર ઉતારી દેવા જોઈએ.આવું કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, આપણે જોઈએ છીએ કે શ્રી મિશ્રાએ એવું કહેવું સાચું છે કે આઈપીસીની કલમ ૧૮૧ અને ૧૮૨ હેઠળ કથિત રીતે ગંભીર ગુનાઓ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, હવે ફરિયાદો પોતે જ રદ કરવામાં આવી છે.તેથી અમે બંને ફરિયાદોને તેમના મૂળ સ્વરૂપમાં પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ જેથી તેઓ સીઆરપીસીની કલમ ૧૮૫ અને ૩૪૦ની કવાયતને અનુસરીને આગળ વધી શકે.

૬૧. દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.